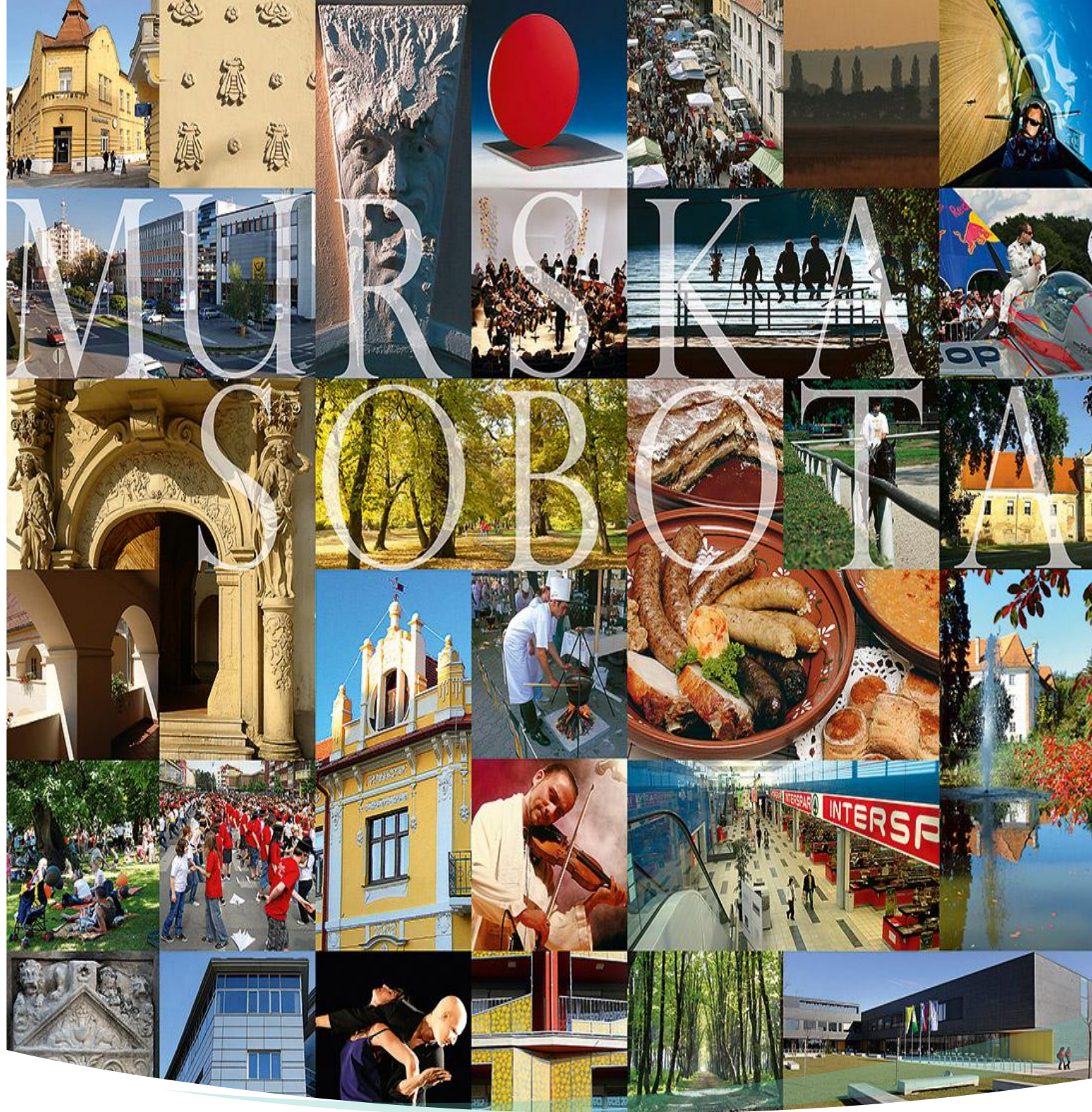

Trajnostna urbana strategija
Mestne občine Murska Sobota

Pri pripravi Trajnostne urbane strategije so sodelovali:

Mestna uprava Mestne občine Murska Sobota.

Mestni svet Mestne občine Murska Sobota.

Razvojni center Murska Sobota.

Društvo arhitektov Pomurja.

Netmedia, družba za informacijsko komunikacijske tehnologije in medije, d. o. o.

Deležniki iz mestne občine Murska Sobota in Pomurja.

Meščanke in meščani mesta Murska Sobota in naselja mestnega območja Černelavci.

Občanke in občani mestne občine Murska Sobota.

Prebivalci Pomurja, ki vsakodnevno hodijo na delo v Mursko Soboto.

Ostala zainteresirana javnost iz vse Slovenije.

Za sodelovanje pri pripravi Trajnostne urbane strategije se vsem iskreno zahvaljujemo.

Foto:

Arhiv Mestne občine Murska Sobota.

Arhiv Razvojnega centra Murska Sobota.

Naslovnica: Arhiv Mestne občine Murska Sobota.

Karte območja TUS: ZEU, družba za načrtovanje in inženiring, d. o. o.

Lektoriranje: Andrej Cifer.

Tisk: Tiskarna aiP Praprotnik d.o.o.

Na skupni poti k »Soboti kot si jo želimo«

Spomladi je Mestna občina Murska Sobota na podlagi sprejetih izhodišč začela z aktivno pripravo Trajnostne urbane strategije. V mestni upravi smo bili mnjenja, da ta pomemben dokument o razvoju in prihodnosti našega mesta in življenja v njem nikakor ne sme nastati zgolj v občinskih pisarnah, temveč da skupaj oblikujemo odgovore vsi, ki živimo in delamo v mestni občini Murska Sobota.

Zato je Mestna občina Murska Sobota v sodelovanju z Razvojnim centrom Murska Sobota organizirala 16 tematskih delavnic za najširšo javnost, kjer so meščani odgovorili na naslednja vprašanja:

- Kaj je v tem mestu dobro in ima trden temelj, da lahko tisto še nadgradimo (tradicija mesta – Po čem smo znani? – Kaj znamo dobro? – Kje so naše primerjalne prednosti?)?
- Kakšno prihodnost si želimo v našem mestu?
- Kaj moramo za to narediti danes?

Meščani so na delavnicah podali veliko dobrih idej in pobud ter seveda opozorili na določene težave. Veliko jih je svoje prispevke na mestno upravo poslalo tudi po elektronski in redni pošti. Delavnice smo med izvajanjem preimenovali v premišljevalnice, saj so udeleženci menili, da je to poimenovanje veliko primernejše.

Premišljevalnice so bile dobro sprejete in njihovi rezultati so bili odlična podlaga za pripravo Trajnostne urbane strategije. Nekatere dane pobude na Mestni občini Murska Sobota danes že uresničujemo, drugim odpiramo vrata, za posamezne pa pripravljamo projekte, ki jih bomo uresničevali postopoma.

Zame osebno je najpomembnejši zaključek ta, da v ospredje prihodnjega razvoja mesta Murska Sobota postavimo človeka. To naj se ne odraža samo v infrastrukturi, temveč tudi v programih, ki jih bo mesto pripravljalo. Mesto mora postati prostor za druženja in srečevanja – prostor, kjer se bodo dobro počutile vse generacije.

S tem ciljem pred očmi, v dobro vseh naših meščank in meščanov, smo pripravili Trajnostno urbano strategijo Mestne občine Murska Sobota.

dr. Aleksander Jevšek
župan Mestne občine Murska Sobota

VSEBINA

1.	UVOD.....	8
2.	NAMEN PRIPRAVE TRAJNOSTNE URBANE STRATEGIJE	14
3.	MURSKA SOBOTA DO LETA 2050	20
	»KAKŠNO PRIHODNOST SI V NAŠEM MESTU ŽELIMO?«.....	20
3.1	KARTOGRAFSKI PRIKAZ OBMOČJA TUS	20
3.2	ANALIZA URBANEGA OBMOČJA TUS – MESTO MURSKA SOBOTA IN NASELJE MESTNEGA OBMOČJA ČERNELAVCI.....	23
3.2.1	Specifični družbeno-gospodarski izzivi.....	26
3.2.2	Dostopnost.....	26
3.2.3	Trajnostna mobilnost	28
3.2.4	Trg delovne sile	30
3.2.5	Specifični okoljski izzivi.....	32
3.2.6	Prostorski izzivi.....	33
3.2.7	Demografski izzivi.....	37
3.3	ANALIZA VPLIVNEGA OBMOČJA TUS.....	39
3.3.1	Družba	39
3.3.2	Gospodarstvo	41
3.3.3	Dostopnost.....	47
3.3.4	Trg delovne sile	50
3.3.5	Okolje	52
3.3.6	Prostor.....	52
3.4	ŠTIRI PODROČJA RAZVOJA MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA – PREDNOSTNE USMERITVE	55
3.4.1	Ekonomija.....	56
3.4.1.1	Gospodarstvo in podjetništvo	56
3.4.1.2	Turizem.....	57
3.4.1.3	Kmetijstvo in podeželje	61
3.4.2	Varovanje okolja in naravnega ter kulturnega bogastva	65
3.4.3	Transport & IKT	73
3.4.4	Življenje in bivanje.....	77
3.5	VIZIJA RAZVOJA MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA IN S TEM MESTA MURSKA SOBOTA IN NASELJA MESTNEGA OBMOČJA ČERNELAVCI	81
3.6	NADALJNE AKTIVNOSTI ZA REŠEVANJE OPREDELJENIH IZZIVOV IN DOSEGANJE OPREDELJENIH CILJEV.....	112

4.	USKLAJENOST Z ZAKONODAJO, SMERNICAMI IN S STRATEGIJAMI	114
4.1	SKLADNOST Z EVROPSKIMI UREDBAMI.....	115
4.1.1	Uredba (EU) št. 1303/2013	115
4.1.2	Skladnost z Uredbo (EU) št. 1301/2013	116
4.1.3	Skladnost z Uredbo (EU) št. 1300/2013	116
4.2	OPERATIVNI PROGRAM ZA IZVAJANJE EVROPSKE KOHEZIJSKE POLITIKE V OBDOBJU 2014–2020.....	116
4.3	SKLADNOST S PARTNERSKIM SPORAZUMOM MED SLOVENIJO IN EVROPSKO KOMISIJO ZA OBDOBJE 2014–2020.....	119
4.4	SKLADNOST S STRATEGIJO PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE.....	120
4.5	SKLADNOST Z DRUGIMI NACIONALNIMI RAZVOJNIMI DOKUMENTI.....	122
4.5.1	Strategija razvoja in trženja slovenskega turizma 2012–2016 (SRTST).....	122
4.5.2	Zelena shema slovenskega turizma – Slovenia green	123
4.5.3	Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji – predlog.....	124
4.6	USKLAJENOST TUS Z RAZVOJNIMI USMERITVAMI REGIJE	126
4.6.1	RRP 2014–2020 za Pomurje	126
4.6.2	Akcijski načrt – Predlog ukrepov za RRP 2014–2020 na področju energije	127
4.6.3	Predlog Strategije razvoja in trženja turizma v Pomurju za obdobje 2014–2020 za obravnavo na Strokovnem svetu	128
4.6.4	Strategija lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino Goričko 2020 za programsko obdobje 2014–2020	128
4.7	USKLAJENOST TUS Z RAZVOJNIMI USMERITVAMI MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA.....	130
4.7.1	Odlok o občinskem prostorskem načrtu mestne občine Murska Sobota.....	130
4.7.2	Povezanost z Občinskim programom varstva okolja.....	130
4.7.3	Energetska zasnova Mestne občine Murska Sobota.....	131
4.7.4	Vizija razvoja Mestne občine Murska Sobota 2020	131
4.7.5	Načrt trajnostne mobilnosti na območju Mestne občine Murska Sobota.....	131
4.7.6	Načrt za kakovost zunanjega zraka na območju Mestne občine Murska Sobota.....	131
4.7.7	Strategija izvajanja ZiR v mestni občini Murska Sobota	132
4.7.8	Občinski program varnosti mestne občine Murska Sobota - predlog.....	132
4.7.9	Skladnost z razvojnimi potrebami deležnikov mestne občine Murska Sobota – vključevanje javnosti in drugih relevantnih deležnikov v pripravo TUS.....	132
5.	VIRI	134
6.	PRILOGA: POBUDE IZ DELAVNIC NAJŠIRŠE JAVNOSTI.....	138

SEZNAM KRATIC

CLLD	Lokalni razvoj, ki ga vodi Evropska skupnost
CTN	Celostne teritorialne naložbe
CRM	Customer relationship management
CZ	Civilna zaščita
FURS	Finančna uprava Republike Slovenije
GSTC Criteria	Global Sustainable Tourism Council Criteria
GMS	Galerija Murska Sobota
GSTC – D	Global Sustainable Tourism Council – Destination Criteria
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ES	Evropski svet
ESPR	Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ETM	Evropski teden mobilnosti
EU	Evropska unija
IKT	Informacijska komunikacijska tehnologija
JPP	Javni potniški promet
KS	Kohezijski sklad
KKI	Kulturna in kreativna industrija
LAS	Lokalna akcijska skupina
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOMS	Mestna občina Murska Sobota
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MSP	Mala in srednja podjetja
NVO	Nevladne organizacije
OKO	Program OKO – Opportunities-Knowledge-Options
OOZ	Območno-obrtna zbornica
OP	Operativni program
OPN	Občinski prostorski načrt
OS	Območna služba
OVE	Obnovljivi viri energije
OPVO	Občinski program varstva okolja
PAZU	Pomurska akademsko znanstvena unija
PIŠK	Pokrajinska in študijska knjižnica
PMMS	Pomurski muzej Murska Sobota
P & R	Park & Ride / Parkiraj in se pelji
RRP	Regionalni razvojni program
R & R	Raziskave in razvoj
SLR	Strategija lokalnega razvoja
SPIRIT	Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, inovativnosti, razvoja, investicij in turizma
SRTST	Strategija razvoja in trženja slovenskega turizma 2012–2016
TUS	Trajnostna urbana strategija
TQM	Total Quality Management
URE	Učinkovita raba energije
ZiR	Zaščita in reševanje
ZKTŠ	Zavod za kulturo, turizem in šport
ZVO	Zakon o varstvu okolja

1. UVOD

V Mestni občini Murska Sobota se zavedamo, da se, ko gre za razvoj mesta in privabljanje vlagateljev, ne moremo več zanašati le na ponudbo infrastrukture kot fizičnega kapitala mesta, ampak tudi na razpoložljivost in kakovost komunikacije ter družbeno-socialne vire v mestu; torej na družbeno-socialni in okoljski kapital. Mesto mora ponuditi več, da bo postalo bolj privlačno za vlagatelje in mlade strokovnjake na različnih področjih delovanja. To sicer ne pomeni, da mora prekiniti vlaganja v dotrajano in manjkajočo osnovno javno infrastrukturo.

Prav spremembe v razmišljanju odločevalcev v zadnjih letih so ključno prispevale k razpravi o razvoju mesta. Velik izziv predstavlja razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije ter usmeritev mesta v učinkovito rabo energije predvsem iz obnovljivih virov energije. Zavedamo se, da se mesto Murska Sobota lahko dolgoročno razvija le, če postane odličen prostor za življenje in bivanje s ponudbo najboljših storitev in z najmanjšo možno porabo virov.

Zavedanje, da mora mesto v prihodnje podpreti projekte, ki prinašajo zdravo in energetsko učinkovito mesto, ki sloni na obnovljivih virih energije lokalnega okolja, rabo naprednih IKT tehnologij, prinaša nove izzive in sočasno veliko novih možnosti in priložnosti. Mesto mora hkrati postati vključujoč prostor, ki uporablja tehnologijo in inovativne rešitve za boj proti revščini in socialni izključenosti.

Investicije v javno infrastrukturo so dolgoročne investicije, pomembne za dolgoročno gospodarsko rast. Dejstvo pa je, da lahko neustrezno vlaganje v javno infrastrukturo znižuje gospodarski potencial, ki se lahko kaže kot izguba konkurenčnosti in nižja gospodarska rast. Neustrezna infrastruktura negativno vpliva tako na samo mesto, mestno občino Murska Sobota, kot tudi na celotno regijo.

Kako torej do pravih odgovorov na izzive, ki nas čakajo v prihodnje?

Kako zastaviti razvoj po korakih, ki bo pripeljal do zelenega cilja, in navsezadnje, kako za naše projekte pridobiti čim več sredstev sofinanciranja iz različnih skladov Evropske unije oziroma kako sočasno pritegniti domače in tuje vlagatelje?

Mesto Murska Sobota ne želi razvoja za vsako ceno, ampak postopen, trajnostni razvoj na treh temeljih, ki bo optimalno odgovarjal na gospodarske, okoljske in družbene izzive.

Skladno z usmeritvami Strategije Evropa 2020 smo podrobno definirali pot razvoja do leta 2022. Do leta 2022 bodo naši projekti usmerjeni v tri prioritete, in sicer:

- 1) Pametna rast: Razvoj na znanju temelječega gospodarstva in inovacij.
- 2) Trajnostna rast: Spodbujanje učinkovitejše uporabe virov; okoljsko ozaveščeno in konkurenčnejše lokalno gospodarstvo.
- 3) Integrirana rast: Spodbujanje zaposlovanja in družbeno privlačnega okolja.

Vizijo oz. pot, po kateri želimo, da se mesto razvija, lahko zastavimo do leta 2050. Ta cilj je zelena mestna občina Murska Sobota ne glede na omejitve pri virih financiranja. Zeleni razvoj je hkrati tudi pristop, za katerega se je odločila celotna Pomurske regije.

Vizija Murske Sobote leta 2050 je:

- Murska Sobota 2050 je zelena prestolnica Pomurja, zeleno srce Pomurja, ki ga poganja zelena ekonomija v zdravem okolju aktivnih in živahnih sosesk, kjer se stikajo potrebe vseh generacij.
- Murska Sobota 2050 je upravno in gospodarsko središče Pomurja čistih in okolju prijaznih tehnologij, visokokakovostnega storitvenega sektorja, naprednih R & R in družbeno odgovornih podjetij, ki se oskrbuje z visokokakovostno hrano svojega zaledja.
- Murska Sobota 2050 je mesto v naravi, vpeto med Krajinski park Goričko in biosferno območje reke Mure. Energetsko ožilje mesta poganja obnovljiva energija iz lokalnih virov. Uveljavljena so načela trajnostne gradnje in reurbanizacije. Ohranjena je naravna in kulturna dediščina, ki je uspešno vpeta v turistično ponudbo regije.
- Murska Sobota 2050 je mesto, kjer po mestu vsakodnevno potujemo s kolesom ali hodimo peš. Je mesto na stičišču evropskih prometnih tokov, ki se v promet vključuje po kopnem in po zraku. Je mesto, prisotno na globalni »digitalni avtocesti«.
- Murska Sobota 2050 je zdravo, vključujoče in aktivno mesto; kulturno in turistično središče, ki črpa iz tradicije prostora, kulture in navad.

Trajnostna urbana strategija

Območja vlaganj za TUS so mestna naselja in naselja mestnih območij v mestnih občinah. Glede na pregled mestnih naselij in naselij mestnih območij po mestnih občinah (SURS 2013) se TUS v okviru Mestne občine Murska Sobota izdelava za **mesto Murska Sobota** in za naselje mestnega območja **Černelavci**. Mestna občina je pristojna za pripravo in sprejem TUS ter izbor projektov na podlagi TUS.

TUS je bil izdelan na podlagi izhodišč že pripravljenih dokumentov Mestne občine Murska Sobota (področni razvojni programi oz. akcijski načrti MOMS, Program OKO 2023 in Vizija 2020) in izkušenj s pripravo razvojnih dokumentov glede na okvirna priporočila MOP, Strategijo prostorskega razvoja Slovenije (Ur.l. RS, št. 76/04), osnutka RRP za Pomurje 2014–2020 in dobre prakse mest doma in v tujini.

Usmeritev, poleg Partnerskega sporazuma med Slovenijo in Evropsko unijo in OP za izvajanje evropske kohezijske politike, pri pripravi TUS je tudi »**Zelena mestna občina Murska Sobota**«, ki smo si jo v **Viziji razvoja Mestne občine Murska Sobota do leta 2020** zadali. Koncept Zelena občina zahteva trajnostni vidik pristopa k reševanju slehernega problema občine, kar mora upoštevati tudi TUS.

Zahteve, ki si jih je Mestna občina Murska Sobota zastavila z Vizijo 2020, so popolnoma skladne z zahtevami Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike oz. navedenimi prednostnimi osmi, ki jih prednostne naložbe v okviru celostnih teritorialnih naložb predvidevajo.

Malo evropsko mesto, kot je Murska Sobota, ne more več ciljati samo na močan in globalen gospodarski razvoj, ampak si mora za to prizadevati skupaj s sosednjimi občinami in regijo. Zato je za Mestno občino Murska Sobota pomembno, da svoj gospodarski razvoj zastavi celovito. MOMS mora v prihodnje poleg krepitve sodelovanja in povezovanja razviti tudi močno lokalno vodenje skupnosti, ki mora biti povezovalna, mora vključevati in sodelovati.

Širši cilji, ki si jih je zadala Mestna občina Murska Sobota do leta 2020, so:

- 1) Razvoj močnega vključujočega, povezovalnega in sodelujočega vodenja na različnih področjih delovanja lokalne skupnosti.
- 2) Identifikacija ključnih potencialov lokalnega okolja in ustvarjanje ter izvajanje strateškega načrta, ki temelji na teh potencialih.
- 3) Trdna povezava z občinami in deležniki v Pomurju za maksimiranje učinkov zastavljenih projektov v okviru Regionalnega razvojnega programa.

Metodologija za pripravo TUS

Decembra leta 2014 je Razvojni center Murska Sobota pripravil metodologijo za pripravo TUS, ki smo jo z namenom potrditve, da smo si metodologijo zadali pravilno oz. skladno s pričakovanji ministrstva, poslali tudi na Ministrstvo za okolje in prostor.

Priprava metodologije izhaja iz Vizije razvoja do leta 2020, ki si jo je zadala Mestna občina Murska Sobota leta 2013, v kateri je takrat izpostavila naslednja **štiri glavna področja razvoja**, ki so se prenesla tudi v TUS:

1. Ekonomija.2. Varovanje okolja in naravnega ter kulturnega bogastva.3. Transport in IKT komunikacije.4. Življenje in bivanje.

Našteta področja je Vizija 2020 na kratko opisala ter podala osnovne aktualne informacije za vsako od njih; TUS pa definira vsako področje podrobneje, in sicer z:

- razlago;
- problematiko;
- ključnim pristopom k reševanju problema;
- definiranjem ključnih območij investiranja in bodočih projektov.

Skladno z navodili TUS ne definira ključnih projektov, ki bodo opredeljeni v Izvedbenem načrtu. Namen TUS je, da je jasen in ne preobsežen dokument, ki podaja jasne smernice za razvoj mesta Murska Sobota in naselja mestnega območja Černelavci ter se navezuje na veljavne dokumente in področne strategije Mestne občine Murska Sobota, RRP 2014–2020, Strategijo lokalnega razvoja LAS Goričko ter smernice razvoja Slovenije in EU. Osnovno vodilo metodologije priprave TUS je bilo sodelovanje z deležniki in čim večja vključenost le-teh.

V pripravo TUS smo vključili:

- občinsko upravo, člane občinskega sveta in delovnih teles,
- Mestne četrti in Krajevne skupnosti Černelavci,
- mlade in mladinske organizacije,
- podjetnike in podjetja v mestu in mestnem naselju,
- društva in NVO-je,
- javne zavode in strokovnjake na posameznih področjih,
- zainteresirano javnost.

Oblikovali smo **delovne oz. fokusne skupine**, ki so se in se še bodo srečale na delovnih srečanjih oz. delavnicah v času priprave strateškega dela oz. TUS in v času priprave Izvedbenega načrta in definiranja ključnih projektov v prihodnje. Delovne skupine so nastale po delavnicah z najširšo javnostjo, v katere so se vključile osebe, ki želijo prispevati več k razvoju mesta Murska Sobota in naselja mestnega območja Černelavci ter mestne občine Murska Sobota nasploh in imajo tudi širši pogled, ki sega preko meja občine in regije. Izvedli smo 16 delavnic z javnostjo, ki smo jih poimenovali v Premišljevalnice pod geslom »Sobota kot si jo želimo«. Delavnice so potekale po naslednjih tematskih področjih:

Prostorski načrt mestne občine Murska Sobota

Jernej Červek ; sreda, 8. april 2015, ob 17.

Degradirana območja v Murski Soboti

Aleksander Ostan ; ponedeljek, 13. april 2015, ob 17.

Obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije

Stojan Habjanič ; sreda, 15. april 2015, ob 17.

Turizem in mesto

Sonja Kreslin ; ponedeljek, 20. april 2015, ob 17.

Kmetijstvo in podeželje

Damjan Jerič ; sreda, 22. april 2015, ob 17.

Podjetništvo in gospodarstvo

Robert Grah ; torek, 5. maj 2015, ob 17.

Promet, transport in trajnostna mobilnost

Jože Veren ; sreda, 6. maj 2015, ob 17.

Sociološki vidiki mesta

Nataša Meolic, Danijela Cug ; ponedeljek, 11. maj 2015, ob 17.

Izobraževanje in predšolska vzgoja

Petra Kranjec Milanov in Irena Kumer ; sreda, 13. maj 2015, ob 17.

Razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije

Matjaž Horvat ; četrtek, 14. maj 2015, ob 17.

Kultura in mesto

Vida Toš ; ponedeljek, 18. maj 2015, ob 17.

Kulturna in naravna dediščina

Stanka Dešnik, Metka Fujs ; torek, 19. maj 2015, ob 17.

Stanovanjska politika v mestu

Iztok Zrinski in Alojz Kavaš ; sreda, 20. maj 2015, ob 17.

Šport v mestu

Gorazd Gider ; sreda, 27. maj 2015, ob 17.

Varovanje okolja in naravni habitati v mestu

Stanka Dešnik ; četrtek, 28. maj 2015, ob 17.

Mladi in mesto

Sanja Kropec ; petek, 29. maj 2015, ob 17.

Usklajevanje je pripravila **koordinacijska skupina**. V procesu se je izkazala potreba po oblikovanju **posvetovalnih teles**, ki so se usmerila v proučevanja že konkretnjših predlogov oz. rešitev ter preučevala možne različice razvoja (npr. zmanjševanje energetske revščine, energetska sanacija objektov kulturne dediščine, sanacija degradiranega območja Soboškega jezera). Koordinacijska skupina in 4 področne delovne skupine so skupaj z občinsko upravo obravnavali vse pripombe in pripravili predlog sprememb in dopolnitev TUS. Po potrditvi TUS s strani MOP sprejme TUS mestni svet.

Informacije o delu na TUS so bile objavljene v občinskem glasilu Soboške novine, na spletni strani Mestne občine Murska Sobota, spletni strani omrežja Facebook itd. S pripravo TUS se je seznanil tudi Mestni svet mestne občine Murska Sobota.

Tekom priprave TUS smo skušali odgovoriti na naslednja vprašanja:

- **Kaj je v mestu Murska Sobota dobrega in ima trdno osnovo za nadgradnjo (tradicija mesta)? Po čem smo znani? Kaj znamo dobro? Kje so naše prednosti?**
- **Kakšno prihodnost si želimo v mestu Murska Sobota?**
- **Kaj moramo za uresničitev zastavljenega cilja narediti že danes?**

Glede na postavljeno Vizijo razvoja mestne občine Murska Sobota do leta 2020, programa OKO do leta 2023 ter sprejetega OPN, smo sledili naslednji organizaciji priprave TUS:

- Oblikovanje koordinacijske skupine.
- Sklep o potrditvi začetka priprave TUS, sprejetega na mestnem svetu.
- Analiza (stanje, pobude, javno mnenje).
- Vključevanje deležnikov – oblikovanje delovnih skupin, posvetovalnih teles in širše javnosti.
- Priprava in oddaja TUS (strateški del).

TUS je bila pregledana in odobrena s strani Ministrstva za okolje in prostor. Vizualizacijo zelenega mesta oz. rešitve, ki nas lahko do tja pripeljejo, smo prepustili Univerzi v Ljubljani. Ideje in rešitve bodo predstavljene najširši javnosti spomladi 2016.

Mestna občina Murska Sobota bo vse prihodnje rešitve izpostavljenih projektov v okviru TUS predstavila pred realizacijo najširši javnosti in ji prisluhnila.

2. NAMEN PRIPRAVE TRAJNOSTNE URBANE STRATEGIJE

Namen spodbujanja trajnostnega urbanega razvoja je s celovitim pristopom načrtovanja in izvajanja naložb izkoristiti notranje potenciale mesta za boljšo kakovost bivanja in zagon gospodarske rasti. Murska Sobota se je usmerila v povečanje privlačnosti mesta in naselja mestnega območja Černelavci, oživljanje mestnega središča in mestnih predelov, zlasti stanovanjskih sosesk Center in Ledava ter slabo izkoriščenih in degradiranih območij v mestu, kot so Ulica Arhitekta Novaka, Slovenska, Zvezna in Slomškova ulica, ter okolici, kot je Soboško jezero. Murska Sobota si skozi skupno načrtovanje prizadeva z vsemi zainteresiranimi deležniki krepiti gospodarsko, stanovanjsko in oskrbno funkcijo, ustvariti pogoje za trajnostno mobilnost, izboljšanje kakovosti okolja in bivanja v mestu.

V okviru izvajanja kohezijske politike se bo trajnostni urbani razvoj izvajal z uporabo pristopa CTN, ki bo podprt s sredstvi naslednjih prednostnih osi, ukrepov in specifičnih ciljev:

1. prednostna os: Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.

- Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja, oživitve mest, sanacijo in dekontaminacijo degradiranih zemljišč (vključno z območji, na katerih poteka preobrazba), zmanjšanje onesnaženosti zraka in spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa.
- Specifični cilj: Učinkovita raba prostora v urbanih območjih.

2. prednostna os: Trajnostna raba, proizvodnja energije in pametna omrežja.

- Ukrep: Spodbujanje energetske učinkovitosti, pametnega upravljanja z energijo in uporabo obnovljivih virov energije v javni infrastrukturi, vključno z javnimi stavbami in s stanovanjskim sektorjem.
- Specifični cilj: Povečanje učinkovite rabe energije v gospodinjstvih.

3. prednostna os: Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.

- Ukrep: Spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne urbane mobilnosti in z ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi.
- Specifični cilj: Razvoj urbane mobilnosti za izboljšanje kakovosti zraka v mestih (sistem P & R, ureditev varnih dostopov do postaj in postajališč JPP in ureditev parkirišč za kolesa).

Vlaganja preko pristopa CTN bodo prispevala k ustvarjanju pogojev za nova delovna mesta v gospodarstvu, prenovi javnih površin, javnih površin za oddih, rekreacijo in medgeneracijsko povezovanje; zagotavljanju zadostnega števila javnih najemnih stanovanj; spodbujanju trajnostne mobilnosti in zagotavljanju dostopnosti; prenovi energetske neučinkovitega in nefunkcionalnega stanovanjskega fonda (zmanjševanje energetske revščine); večji dostopnosti do kulturnih vsebin; večji zmogljivosti in usposobljenosti lokalnih skupnosti za izvajanje celovitih projektov za urbani razvoj in urbane prenovе.

Z uporabo pristopa CTN želimo doseči povezane učinke vlaganj, ki bodo zagotovili prispevek k doseganju ciljev TUS in k vsem trem specifičnim ciljem zgoraj navedenih naložb in ukrepov, prednostnih naložb za urbano prenovо, trajnostno mobilnost in učinkovito rabo energije. Sočasno želimo s širino Trajnostne urbane strategije poseči na ostale prednostne osi Operativnega programa in horizontalne ukrepe ter tako preko drugih mehanizmov dopolniti projekte, izvajane preko pristopa CTN.

Namen priprave TUS v Mestni občini Murska Sobota je torej trajnostni urbani razvoj mesta. Usmeritev pri pripravi TUS je izhodišče Zelena mestna občina Murska Sobota, kar izhaja iz Vizije razvoja Mestne občine Murska Sobota. Koncept Zelena občina zahteva trajnostni vidik pristopa k reševanju slehernega problema občine. Za uspešen razvoj mestne občine je nujno potrebno naslednje:

- sprejeti vizijo in strategijo razvoja občine, ki ima podporo mestnega sveta in občanov;
- izgrajevanje in krepitev zaupanja v občino;
- partnerstvo z lokalnim okoljem na vseh ravneh in področjih delovanja;
- identificiranje in vključevanje ključnih dejavnikov, pomembnih za razvoj;
- izvedba projektov, ki rešujejo probleme občine in prispevajo njene razvojne cilje.

Pri izvajanju svojih obveznosti je mestna občina izpostavljena gospodarskim težnjam in tehnološkemu napredku, sočasno se sooča s klimatskimi spremembami, težnjami po čistejšem in zdravem bivalnem okolju ter varovanju narave in naravnih virov.

Izzivi, s katerimi se sooča mestna občina Murska Sobota, so:

- ustvariti čim boljše in zanimivo poslovno okolje in s tem ustvariti možnost čim več zaposlitev v gospodarstvu, ki bo temeljilo na znanju;
- stalen boj proti revščini in socialni izključenosti;
- zagotoviti učinkovito varovanje okolja in habitatov;
- zmanjšati okoljski odtis občine;
- odzvati se na demografske spremembe in obvladovati kulturno raznolikost.

Občina ima osrednjo, vlogo pri zagotavljanju trajnostnega razvoja. Ta pa zahteva, da se uskladijo okoljski, demografski, socialni, kulturni in gospodarski cilji. Le-ti pa se praviloma težko postavijo brez kompromisov ene in druge strani.

Občina si zato mora prizadevati, da:

- naprej razvija skupno dolgoročno vizijo trajnostnega mesta;
- okrepi zmogljivost za sodelovanje in trajnostni razvoj v lokalni skupnosti in občinski upravi;
- povabi vse sektorje lokalne skupnosti, da učinkovito sodelujejo pri odločanju;
- sprejema javne, odgovorne in pregledne odločitve;
- sodeluje učinkovito in v duhu partnerstva z občinami v regiji in čezmejno, z drugimi mesti in vladnimi resorji.

Občina mora prevzeti odgovornost za varovanje in ohranjanje naravnih dobrin ter zagotavljanje pravičnega dostopa do njih. Prizadevati si mora za:

- zmanjšanje porabe primarne energije in povečanje deleža energije iz obnovljivih virov;
- izboljšanje kakovosti vode, varčevanje z vodo in njeno gospodarnejšo uporabo;
- spodbujanje in povečanje biotske raznovrstnosti ter razširjanje in skrb za zavarovana naravna območja in zelene površine;
- izboljšanje kakovosti tal, ohranjanje ekološke rodovitnosti zemljišč ter spodbujanje trajnostnega kmetovanja in gozdarjenja;
- izboljšanje kakovosti zraka;
- zmanjšanje svetlobnega onesnaženja;
- omejitev hrupa na območju habitatov občutljivih živalskih vrst.

Trajnostna mestna občina Murska Sobota

Netrajnostno naravnana urbanizacija in poselitvena politika v preteklosti sta povzročili številne okoljske probleme, ki jih je potrebno odpravljati. Učinek okoljskih problemov v mestih se namreč še posebej hitro in močno čuti, če mesto zanemari svojo vlogo varuha okolja. Mesto Murska Sobota sodi med mala evropska mesta, zato nima vseh težav velikih mest, kar pa še ne pomeni, da težav ni.

Če se razmere v mestu slabšajo, se prebivalci mest vse hitreje in pogosteje selijo na obrobja, s čimer povzročajo širjenje mestnega področja in ustvarjajo spalna naselja. S problemom spalnih naselij se ne sooča samo Murska Sobota, ampak tudi druga mala evropska mesta.

Zelo očiten je tudi trend gradnje novih nakupovalnih centrov na obrobju mest, kar dodatno povzroča povečanje prometa in obremenjujočih posegov v okolje z dodatno infrastrukturo. Mestno središče pa zato propada in izumira.

Na temelju obstoječega stanja se izpostavljajo štiri najbolj aktualne teme, ki morajo biti med seboj tesno povezane:

1. Trajnostno urbanistično načrtovanje.
2. Trajnostna gradnja.
3. Trajnostni urbani promet.
4. Trajnostno upravljanje urbanih okolij (z vzpostavljanjem sistemov ravnanja z okoljem in načrti ravnanja z okoljem).

Zaostrovanje okoljske politike v Evropski uniji že danes sili mesta v izpolnjevanje različnih zahtev. Cilj mesta Murska Sobota pa ni zgolj izpolnjevanje zakonskih zahtev, ampak biti korak pred njimi in si s tem pridobiti konkurenčno prednost pred ostalimi mesti tako na področju investicij in gospodarstva kot tudi pri kakovosti življenja in bivanja prebivalcev. Cilj vzpostavitve zelenega mesta vodi tudi do trajnostnega razvoja mesta. Trajnostni razvoj se umika materialnemu razvoju z izčrpavanjem naravnih virov in onesnaževanjem okolja ter ohranja biotsko raznovrstnost.

TUS Mestne občine Murska Sobota temelji na naslednjih izhodiščih in odločitvah:

Preden smo se lotili priprave TUS, smo skupaj z meščani in vsemi tistimi, ki soustvarjajo naše mesto, odgovorili na naslednja vprašanja:

- **Kaj je v mestu Murska Sobota dobrega in ima trdno osnovo za nadgradnjo (tradicija mesta)? Po čem smo znani? Kaj znamo dobro? Kje so naše prednosti?**
- **Kakšno prihodnost si želimo v mestu Murska Sobota?**
- **Kaj moramo za uresničitev zastavljenega cilja narediti že danes?**

Poslanstvo

Izgradnja močne lokalne skupnosti, živahnih in aktivnih sosesk ter nacionalno in čezmejno priznано mesto Murska Sobota, kjer se stikajo potrebe vseh generacij.

Vizija

Murska Sobota, zelena prestolnica Pomurja.

Vodilna vloga

Mestna uprava mora postati pobudnik zelenega razvoja tako mesta, občine kot regije.

Ukrepanje

Priprava programa do konca leta 2022 s podrobnim načrtom projektov glede na navodila SVRK

Partnerstvo

Mestna uprava sama ne more izvesti programa v celoti, zato potrebuje trdno in trajno zavezništvo v regiji in državi, ki si je zastavilo enake cilje.

Glavna področja razvoja

Ekonomija.

Varovanje okolja in naravnega ter kulturnega bogastva.

Transport in IKT komunikacije.

Življenje in bivanje.

Strateški cilji

Cilj 1: Zelena ekonomija.

Cilj 2: Vodilna vloga mestne občine Murska Sobota v regijski okoljski politiki.

Cilj 3: Trajnostna gradnja.

Cilj 4: Trajnostna mobilnost.

Cilj 5: Nič odpadkov.

Cilj 6: Povezanost narave in mesta.

Cilj 7: Nizki ogljični odtis.

Cilj 8: Čista voda in tla.

Cilj 9: Čisti zrak.

Cilj 10: Lokalna hrana.

Logotip priprave Trajnostne urbane strategije

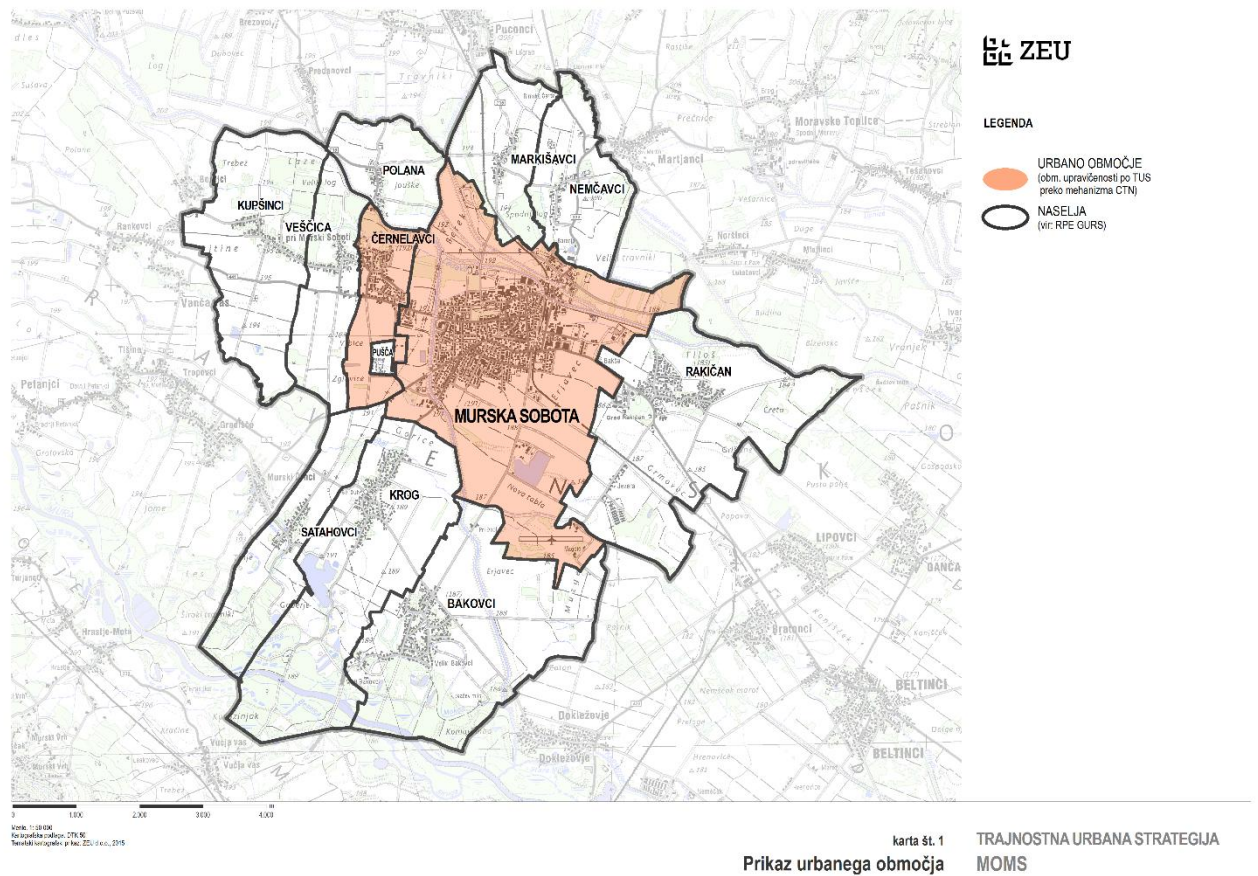

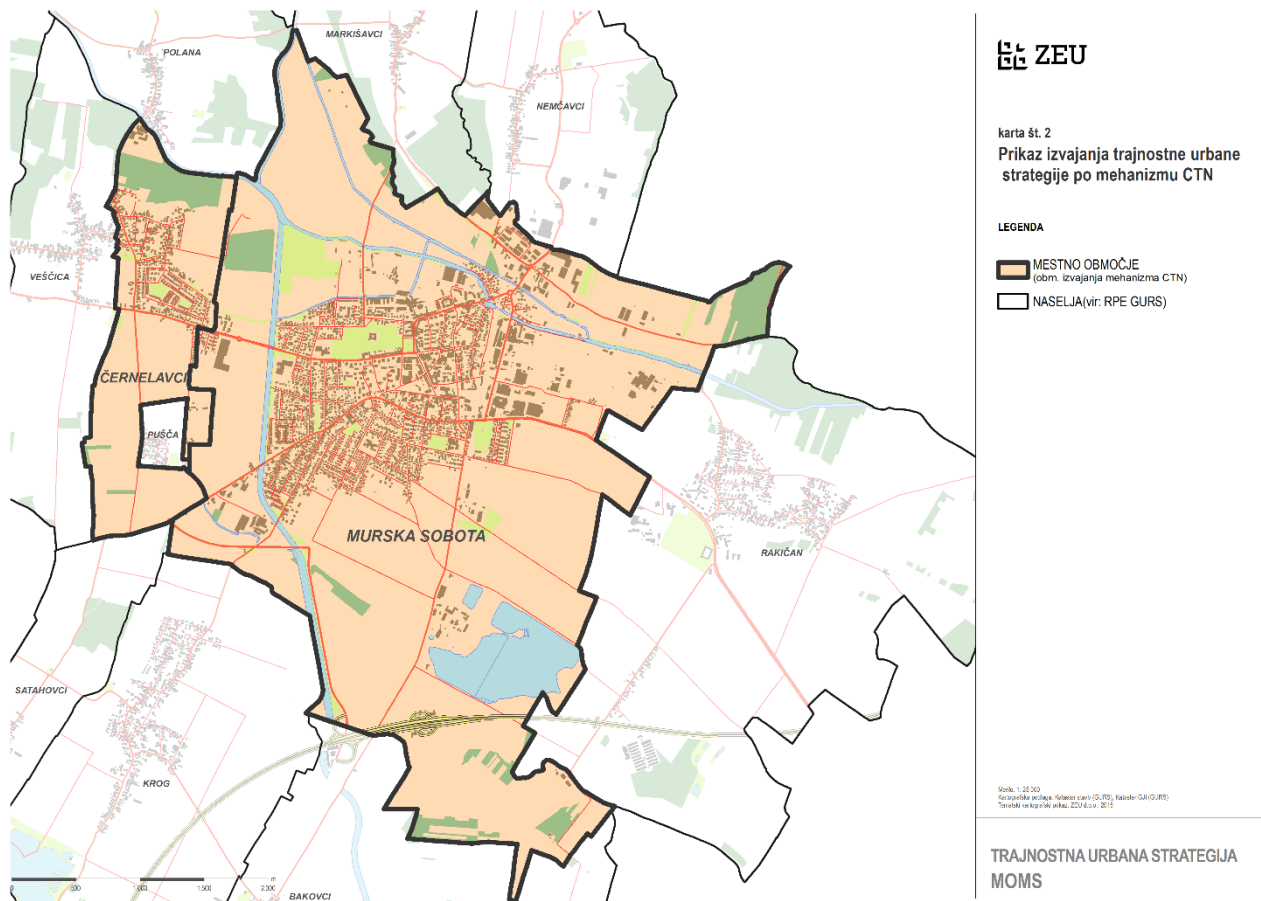
3. MURSKA SOBOTA DO LETA 2050 »KAKŠNO PRIHODNOST SI V NAŠEM MESTU ŽELIMO?«

3.1 KARTOGRAFSKI PRIKAZ OBMOČJA TUS

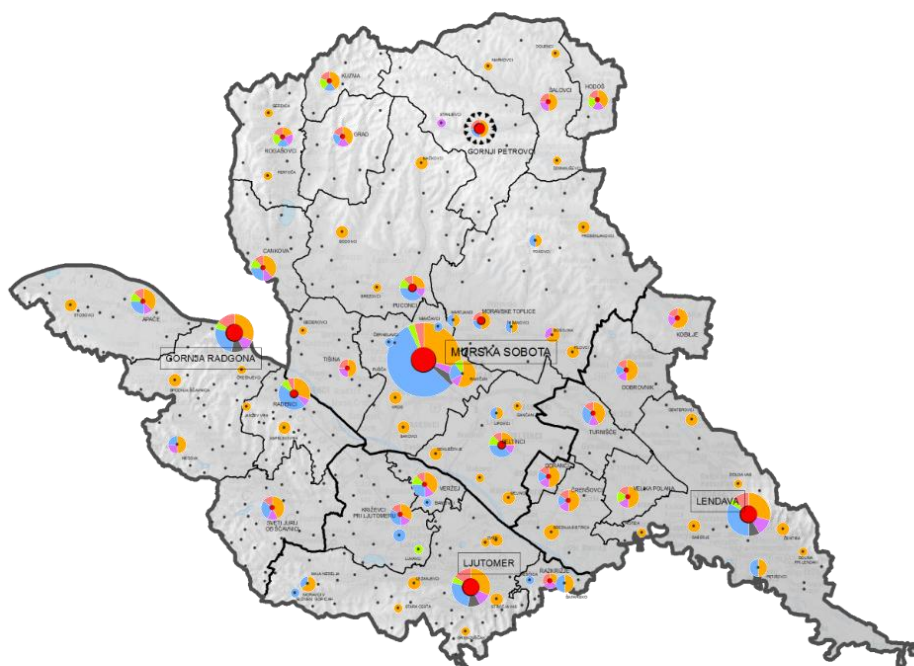
Karta 1: Prikaz Mestne občine Murska Sobota z označitvijo območja TUS, ki je upravičeno za črpanje sredstev iz pristopa CTN.

Karta 2: Približan prikaz urbanega območja TUS, ki je upravičen do črpanja virov preko pristopa CTN.

Slika 4: Regijsko vplivno območje.

Vir: RRP 2014–2020, 2015.

Slika 5: Čezmejno vplivno območje.

Vir: PGZ, 2014.

3.2 ANALIZA URBANEGA OBMOČJA TUS – MESTO MURSKA SOBOTA IN NASELJE MESTNEGA OBMOČJA ČERNELAVCI

Kaj je v tem mestu dobro in ima trden temelj za nadgradnjo?

Mesto Murska Sobota je upravno, gospodarsko, družbeno-politično in kulturno središče Pomurja ter mestno središče na stičišču štirih držav – Slovenije, Avstrije, Madžarske in Hrvaške.

Na podobo in urbani razvoj mesta Murska Sobota so že od srednjega veka naprej vplivale cestne povezave, ki so tod peljale iz nemških dežel na vzhod oz. Ogrsko. Srednjeveška naselbina je zrasla ob župnijski cerkvi sv. Nikolaja, ki je tu domnevno stala že v 11., gotovo pa po sredi 13. stoletja.

Najnovejše arheološke raziskave kažejo, da je območje Murske Sobote neprekinjeno naseljeno že 6.000 let. Med letoma 2000 in 2002 so bili na poljih južno od Murske Sobote pri arheoloških izkopavanjih na avtocestni trasi odkriti ostanki zgodnje slovanske poselitve.

Urbano-gradbeni razmah je Murska Sobota doživela konec 19. in v začetku 20. stoletja. Ob nekaterih historistično zasnovanih zgradbah s konca 19. stoletja je mestu določnejši urbani ter v slogovnem duhu secesije prepoznaven pečat dal prekmurski rojak, arhitekt **László Takács**. V tridesetih letih je arhitekt **Feri Novak** projektiral več meščanskih vil in zasnoval razvoj mesta, kar je v večji meri uresničil po 2. svetovni vojni; njegovim smernicam pa je mogoče slediti še dandanes.

Murska Sobota v okviru Evropske unije postaja vedno bolj pomembno **gospodarsko središče**, ki povezuje ne samo Pomurce, ampak si prizadeva k intenzivnejšemu sodelovanju z drugimi mesti v Sloveniji ter posega v čezmejni prostor treh dežel, ki Pomurje obdajajo.

Murska Sobota ima izjemno **geostrateško lego** v središču srednje Evrope, ki v radiju 300 km združuje 12-milijonski evropski trg z glavnimi evropskimi prestolnicami (Ljubljana, Budimpešta, Dunaj, Zagreb, Trst ...). Na tem območju se nahaja tudi 10 univerzitetnih mest. Tako širokemu območju je zato nujno približati potenciale mesta Murska Sobota in pokrajine, ki se nahaja v njegovi neposredni bližini.

Znana po multikulturnem sožitju in strpnosti Murska Sobota preobrača svoj položaj na prepihu dežel v konkurenčno prednost, ki mestu, ležečem na termalnih vrelih, obdanim z mirom prekmurske ravnice, ki jo zaokrožajo gorički griči in struga reke Mure, daje veliko možnosti in priložnosti za trajnostni razvoj mesta in s tem regije.

Turistična ponudba mesta trenutno sloni na kulturni dediščini, prireditvah in festivalih in sejmi. Najmočnejši in najbolj obiskan festival so Soboški dnevi, ko se na posamezni prireditvi zbere tudi do 7.000 obiskovalcev. Zato tudi ne preseneča, da se je Mestna občina Murska Sobota odločila za razvoj kulture kot ene od silnic razvoja in se vključila v projekt Maribor, EPK 2012.

Murska Sobota se danes ponaša tudi z uspešnimi in s kreativnimi kulturnimi hrami in avtorji – Pomurski muzej Murska Sobota, Galerija Murska Sobota, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Mladinski informativni in kulturni klub, arhitekturni dosežki, kulturna, tehnična in etnološka dediščina, ljubiteljska dejavnost, pesniki, pisatelji, likovni umetniki, glasbeniki, plesalci, gledališčniki, amaterski ustvarjalci itd. Mesto se ponaša tudi s strpnostjo med različnimi verskimi skupnostmi. Danes so v mestu in mestni občini naslednje verske skupnosti: katoličani, evangeličani, binkoštniki, baptisti, adventisti, judje in jehove priče. Murska Sobota je tudi sejmsko mesto s tradicionalnim Mikloševim senjem, Trejzinim senjem in Božičnim sejmom, ki premorejo bogato ponudbo predvsem lokalnih pridelovalcev in izdelovalcev s ponudbo od blizu in daleč. Sejmi so povezani tudi s prireditvami in vabijo poleg domačih še številne druge obiskovalce iz Slovenije in sosednjih držav (Hrvaška, Avstrija, Madžarska). Na sejmihih bi si želeli predvsem domače lokalne ponudbe in še večje prepoznavnosti. Vsak prvi ponedeljek v mesecu poteka tudi t. i. Ponedeljki senjem.

Vendar kultura ni edini potencial, ki ga mesto in celotna občina imata. Mesto že danes nudi kilometre rekreacijskih površin, hektarje zelenih površin za sproščanje, leži na toplih vrelcih vode, ima ugodno klimo in pribl. 1660 sončnih ur na leto, kar nudi veliko možnosti za razvoj wellnesa, zelenega, energetskega in konferenčnega turizma. Razvoj teh smeri **turizma** je še praktično v povojih in ima največji potencial za razvoj.

Podatkov za mesto Murska Sobota in naselje mestnega območja Černelavci ni možno analizirati v celoti, saj se večina podatkov zbira in analizira na ravni občine. Podrobnejši podatki so zato zajeti v analizi vplivnega območja.

3.2.1 Specifični družbeno-gospodarski izzivi

Specifični gospodarski izzivi samega območja TUS se nanašajo na dejstvo, da so še vedno največji zaposlovalci večja, delovno intenzivna podjetja. Veliko manj je zaposlitev v malih in srednje velikih inovativnih podjetjih, ki jih je tudi odstotkovno manj v primerjavi z velikimi mesti. Nizek je tudi delež podjetniške aktivnosti in ravni samozaposlitve, kar pa ni problem samo za območje TUS, ampak to velja za celotno državo.

Murska Sobota v primerjavi z večjimi mesti oz. glavnim mestom zaradi centralizacije nudi vedno manj zaposlitev v javnem sektorju. Prav zaposlovanje v javni upravi je pomembno predvsem za zaposlovanje žensk, ki praviloma v javni upravi in javnih storitvah lažje najdejo zaposlitev. Z vse večjo centralizacijo velikih podjetij, tudi državnih (Telekom Slovenije, Pošta Slovenije, trgovinske hiše, zavarovalnice, banke ...) se delež zaposlenih v teh podjetjih v regiji nenehno krči in se ohranja delovna mesta zgolj v operativi, medtem ko se management in razvoj centralizirata.

Mestno središče zaradi selitve trgovskih centrov na obrobje mesta stagnira. Tu so v smer obračanja trenda nujni premišljeni, inovativni in drzni koncepti. Problem predstavljajo nerazumno dolgi postopki denacionalizacije, ki so naredili v samem mestu veliko škode in so povzročili propad več stavb v središču mesta. Problem je tudi zasebna lastnina praznih in propadlih hiš, kjer se lastniki ne zmorejo dogovoriti o lastniškem deležu ali so finančno nezmožni vzdrževanja in obnove. Poseben problem predstavljajo tudi stavbe, ki so jih zasegle banke in jih že desetletja neuspešno prodajajo. Velik problem predstavljajo zemljišča in stavbe podjetij v centru mesta, ki so že večkrat predstavila načrte obnove, ki niso bili uresničeni. Vse to pripomore k temu, da je najimenoitnejši del mesta videti neurejen in zanemarjen.

3.2.2 Dostopnost

Izgradnja pomurske avtoceste je poleg dobre cestno-prometne povezanosti s sosednjimi državami bistveno izboljšala povezanost regije z celotno državo in sosednjimi državami. Vendar je avtocesta močno spremenila tudi prometne tokove v mesto, zato so nekatere prej manj pomembne ulice zdaj postale glavne mestne vpadnice.

Dejavnosti splošnega pomena (šolstvo, zdravstvo, upravne funkcije) niso zgoščene v mestnem jedru, saj so šole preseljene na rob mestnega središča, regijska bolnica in dve srednji šoli pa celo v primestno naselje Rakičan. V mestnem središču so zgoščene upravne funkcije.

Murska Sobota je za prebivalce regije in obiskovalce dobro dostopna, kar pa ne velja za dostopnost z regionalnim, medregionalnim in meddržavnim javnim potniškim prometom. Izboljšanje se pričakuje tudi preko železniških povezav, saj se železniška proga v Pomurje končno posodablja in elektrificira, in upamo lahko, da bo temu sledil tudi vozni red in hitrost potovanja.

S podvozom na Panonski ulici se je bistveno izboljšala dostopnost do regijske bolnišnice iz mesta oz. iz dela Pomurja, ki vstopa v Mursko Soboto iz smeri zahodno od Murske Sobotice. Dostopnost do centrov srednješolskega in visokošolskega izobraževanja v Murski Soboti ni problematična. Nekoliko je ob prometnih konicah ovirana dostopnost do Osnovne šole II in Glasbene šole Murska Sobota.

Trgovska središča so dobro dostopna tudi z JPP. Uresničena pa je že tudi vzpostavitev izposojevalnic koles v mestnem središču in pri trgovskem centru BTC City. Mora pa mesto v prihodnje storiti več glede dostopnosti za socialno izključene, ranljive družbene skupine, kot so mladi, starejši, gibalno ovirani, invalidi in prebivalci z nizkimi dohodki.

Kljub strateško ugodni prometni legi Pomurja ni sodobnih terminalov za kombinirani tovorni promet. Pomanjkljivi sta tudi prometna oskrba gospodarstva ter povezava med središčem in njegovim zaledjem. Več pozornosti je treba posvetiti izgradnji intermodalnega potniškega centra, ki ga regija potrebuje in potnikom omogoča učinkovito in varno prestopanje med različnimi prevoznimi načini. Prepočasno posodabljanje železniškega prometnega omrežja in stalno povečevanje cestnega prometa povzročata zahteve po novi infrastrukturi tudi v Pomurju in Murski Soboti. Omrežje javnega potniškega prometa je v Sloveniji med seboj slabo povezano. Javni potniški promet ima vse manjši delež v skupnem prometnem sistemu ter na regionalni ravni ne omogoča hitrega, udobnega in cenovno ugodnega premikanja oz. potovanja.

Čeprav oddaljen, je za razvoj Murske Sobotne in njenega zaledja pomemben tudi razvoj Koprškega pristanišča v povezovanju s celinskim zaledjem oziroma v navezavi na 5. prometni koridor. Le-to namreč pomembno vpliva na zasedenost železnice in avtoceste tudi v Pomurju.

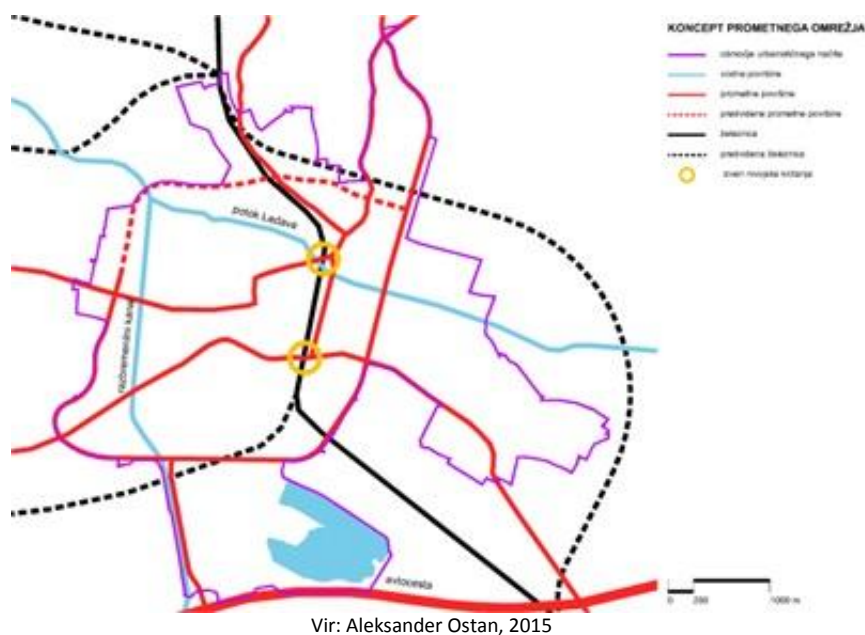
Zaradi ugodne strateške lege ima Murska Sobota dobro dostopnost do letališč. Najbližja letališča so Maribor, Graz, Héviz in Zagreb. Relativno blizu so tudi Celovec, Ljubljana, Dunaj, Budimpešta in Bratislava.

Regija ima lastno malo športno letališče, ki pa ne odgovarja potrebam gospodarstva, ki že danes zahteva obnovo in posodobitev Letališča Murska Sobota in omogočanje poleta zasebnih letal. Gospodarstveniki in turisti, ki potujejo z manjšimi letali, se zato danes poslužujejo letališč v okolici.

Murska Sobota daje možnost potovanja s kolesom, je pa potrebno razvejati kolesarsko infrastrukturo po mestu in navzven do nekaterih naselij in do sosednjih občin. Spodbujanje hoje in kolesarjenja ter načrtovanja obeh je temelj, na katerem bo gradila novelirana celostna prometna strategija mesta, ki bo posebno pozornost namenila najšibkejšemu udeležencu v prometu – gibalno oviranemu pešcu oz. invalidu. To je posebej pomembno pri uvajanju pešcon in dostopnosti do servisnih storitev v njih.

Izrednega pomena bo v prihodnje tudi natančno načrtovanje informacijskega in usmerjevalnega sistema.

Slika 6: Koncept pametnega omrežja.

3.2.3 Trajnostna mobilnost

Na območju TUS je bilo v preteklosti že veliko storjenega na ozaveščanju in uvedbi ukrepov trajnostne mobilnosti. Velik prispevek k trajnostni mobilnosti predstavlja brezplačni avtobusni prevoz z mestnim avtobusom Sobočanec po mestu in do nakupovalnih središč ter bolnice. Sobočanec vozi na celotnem območju TUS in povezuje tudi primestna naselja ter naselje Moravske Toplice.

V želji po predstavitvi in implementaciji trajnostne mobilnosti je Mestna občina Murska Sobota pred 13 leti pristopila k Evropskemu tednu mobilnosti (ETM). Namen pristopa k ETM je bil spreminjati potovalne navade in gibanja po mestu.

Trajnostna mobilnost pa ni samo gibanje in mobilnost, ampak uvajanje nove ali posodabljanje že obstoječe infrastrukture, kot npr.: kolesarskih poti, koridorjev za pešce, kolesarnic, izposojevalnic koles, polnilnic za e-vozila, klopi, postajališč za kolesa, stop točk za polnjenje gum in samoservis kolesa, Park & Ride sistemov, mestnega avtobusa, postajališč za mestni avtobus, prilagajanja infrastrukture za slepe in slabovidne, invalide in gibalno ovirane, drevoredov, urbanih vrtov, zelenih površin itd.

Načrt trajnostne mobilnosti bo noveliran za obdobje 2014–2020. Predvsem se mora prometa lotiti z vidika pešca in pripraviti načrt za hojo in za kolesarjenje. Upoštevati bo potrebno tudi potrebe, ki izhajajo iz vedno večje uporabe e-vozil. Predvideva se sprememba prometnega režima v mestnem jedru, kar bo zahtevalo okrepitev komuniciranja z javnostjo, akcije osveščanja in informiranja. Pri pripravi rešitev bo potrebno upoštevati najšibkejši člen – gibalno oviranega pešca in upoštevati zahteve slepih in gluhih oseb.

Velik prispevek k trajnostni mobilnosti bo izgradnja obvoznice, ki jo država zaradi postopkov javnega naročanja in pritožb ni realizirala v obdobju 2007–2013. Iz evropskih sredstev in po zagotovilih Ministrstva za promet naj bi se realizirala do leta 2020. To neugodno vpliva na tranzit skozi mesto in odvrča potencialne investitorje zaradi težav z dostopnostjo do Severne obrtno-industrijske cone, s čimer se mestu in regiji povzroča veliko poslovna škoda.

K zmanjšanju emisij toplogrednih plinov je možno prispevati tudi s poenotenjem prometnih pravil na različnih cestah v mestnem središču (hitrost, ovire, dovoljena teža itd.), kar danes ni realnost. Prebivalcem je potrebno olajšati dostop do zelenih površin, odstraniti ovire za gibalno ovirane in invalide, saj so določeni odseki v mestu še vedno nevarni; vzpostaviti več postajališč za kolesa, spodbujati e-vozila (polnilnice) in pritegniti turiste e-kolesarje iz zdravilišč v soseščini. Murska Sobota nima učinkovitega informacijskega in usmerjevalnega sistema in ga mora v naslednjem obdobju nujno vzpostaviti.

Prometne tokove znotraj območja TUS, predvsem v mestnem jedru Murske Sobote, je potrebno umiriti in dati prednost pešcem in kolesarjem. Sistem kolesarskih stez je vzpostavljen in povezuje mesto s primestnimi naselji. Po mestu pa v tem trenutku primanjkuje kolesarnic. V prihodnji revitalizaciji mestnega središča pa je potrebno kolesarske ceste izravnati, saj jih večina poteka po pločnikih, in na novo umestiti predvsem tam, kjer je kolesarska steza speljana neposredno ob parkiriščih za bočno parkiranje. Murska Sobota razpolaga z zadostnimi parkirnimi zmogljivostmi in ima vzpostavljen tudi Park & Ride sistem v naselju Rakičan; bi pa bilo takšne sisteme smiselno vzpostaviti tudi na drugih mestnih vpadnicah z namenom zmanjšanja prometa v mestu. Po območju TUS je vzpostavljena brezplačna proga mestnega avtobusa Sobočanec. Mesto razpolaga z e-polnilnico v mestnem jedru, a je e-infrastrukturo potrebno še dograditi, saj v mestu e-polnilnic, predvsem hitrih polnilnic, še vedno primanjkuje.

3.2.4 Trg delovne sile

Murska Sobota ni v zavidljivem položaju glede števila brezposelnih oseb, saj je to eno najvišjih v državi. Visok delež brezposelnih je rezultat stečajev velikih podjetij, kjer so bili po večini zaposleni delavci z nižjo stopnjo izobrazbe. Mesto in regija sta sicer dosegla gospodarsko raven pred letom 2008, ampak s 4000 manj zaposlenimi.

Zaradi pomanjkanja delovnih mest, predvsem za visoko izobražene in usposobljene kadre, se delež mladega prebivalstva zaradi migracij vztrajno niža, delež starega prebivalstva pa zvišuje. Sočasno podjetja iščejo visokokvalificiran kader, ki ga v regiji primanjkuje. V Murski Soboti smo torej priča strukturni brezposelnosti, tudi med mladimi izobraženci. Hkrati pa je zelo opazen beg možganov (največ v sosednjo Avstijo).

Pomursko gospodarstvo si zato prizadeva usmerjati mlade v tehnične poklice, ki jih potrebuje; aktivnosti na tem področju pelje že v zadnji triadi osnovne šole. Pomursko gospodarstvo je v Murski Soboti spodbudilo nastanek Medpodjetniškega izobraževalnega centra, namenjenega izobraževanju za poklice, ki jih regijsko gospodarstvo potrebuje, in prekvalificiranju brezposelnih oseb.

Tako so nujni koraki, da ustvarjamo delovna mesta za lokalno prebivalstvo in s tem ustavimo trend upadanja prebivalstva.

3.2.5 Specifični okoljski izzivi

Zaostrovanje okoljske politike v Evropski uniji že danes sili mesto v izpolnjevanje različnih okoljskih zahtev. Cilj mesta Murska Sobota pa ni le izpolnjevanje zakonskih zahtev, ampak biti korak pred njimi in si s tem pridobiti konkurenčno prednost pred ostalimi mesti tako na področju investicij, gospodarstva kot tudi pri kakovosti življenja in bivanja prebivalcev. Cilj vzpostavitve zelenega mesta vodi tudi do trajnostnega razvoja mesta. Trajnostni razvoj se izogiba količinskemu materialnemu razvoju z izčrpavanjem naravnih virov in onesnaževanjem okolja ter ohranja biotsko raznovrstnost.

Podnebje

Malo evropsko mesto, kot je Murska Sobota, ima malo vpliva na globalne spremembe podnebja, čeprav spremembe iz leta v leto vedno bolj čuti, predvsem v obliki zelenih zim, vročih poletij, ekstremnih neurjih s točo, poplav in suš in Učinka vročega otoka.

Podnebje in vreme imata pomemben vpliv na življenje v mestu. Vplivata na mestni ekosistem in na življenje ljudi, njihovo zdravje, pa tudi na proizvodnjo lokalne hrane in s tem posledično na blaginjo.

Ukrepi, ki jih izvajamo v Mestni občini Murska Sobota, se nanašajo na:

- Trajnostno upravljanje in ohranjanje virov pitne vode in podtalnice ter rodovitnosti tal.
- Spodbujanje ločevanja odpadkov, kompostiranja, ekološkega vrtnarjenja, zbiranja deževnice.
- Zmanjševanje škodljivih vplivov človekovih dejavnosti na okolje (manjša poraba naravnih virov in energije, manjše onesnaževanje okolja, nižji okoljski in ogljični odtis).
- Izboljšanje kakovosti naravnega okolja v mestu in biotske raznovrstnosti.
- Smotrnejšo rabo javnih prostorskih virov oz. javne infrastrukture.

Energetika

Na področju energetike načrtujemo za mesto Murska Sobota izgradnjo razvejanega daljinskega ogrevanja z optimalno kombinacijo energetskega virov ob najnižji možni ceno. Nanj naj bi se priključili javni in zasebni uporabniki, ki imajo dotrajane in zastarele kurilne naprave. Energetska politika mesta v preteklosti ni bila vodena strateško in je zato posledično pripeljala do parcialnega reševanja energetskega problema.

Možnost ogrevanja na plin je omogočena za mesto Murska Sobota in naselje Černelavci, kjer je speljan plinovod. Zaradi relativno visokih cen energentov se prehaja nazaj na ogrevanje z lesno biomaso in s premogom, kar zaradi zastarelih kurilnih naprav ne prizanaša okolju in čistosti zraka. V letih po razmahu gospodarske krize se krepi energetska revščina. V mestu se je možno ogrevati na geotermalno energijo, ki pa ne dosega visokih temperatur in je primerna le za nizkotemperaturne režime. V mestu in naselju mestnega območja imamo 4 geotermalne vrtine, od tega 3 v upravljanju javnega podjetja Komunala, d. o. o., in vrtino v upravljanju Hotela Diana.

Zelo pomemben dejavnik nadaljnjega razvoja geotermije v mestu je nalivečni preizkus, ki bo odgovoril na vprašanje, pod kakšnimi pogoji in stroški se bomo lahko ogrevali (visoki stroški povezani z vračanjem t.i. reinjekcijo vode). Za celovito kalkulacijo lastne cene geotermalne energije so ti podatki ključni.

Vse skupaj pa dodatno postavlja pod vprašaj ekonomsko upravičenost izrabe geotermalne energije, ki zaradi visokih koncesijskih dajatev ne bo več konkurenčna ostalim energentom. Temeljito bo torej potrebno preučiti upravičenost in ekonomsko učinkovitost ogrevanja z geotermalno energijo.

Za znižanje stroškov vodnih povračil in drugih fiksnih stroškov na enoto energije je nujno potrebno povečati temperaturni razpon izkoriščanja geotermalne vode. Dokler ni na razpolago objektov, ki bi lahko koristili vodo v t. i. nizkotemperaturnem režimu – tj. temperaturnem razponu med 30 in 40 °C, bi lahko to vlogo prevzelo mestno letno kopališče. To trenutno deluje le poleti, zato je potrebno zagotoviti njegovo delovanje čez celo leto. Rešitev je v celoviti obnovi kopališča in pokritju nekaterih bazenov. Geotermalna voda se danes uporablja za ogrevanje stanovanj in gledališča, vendar tu zaradi sistema ogrevanja s toplotno črpalko zagotavlja le okoli 2–3 % toplotne energije.

V mestu lastniki večstanovanjskih stavb zmanjšujejo porabo energije z energetske sanacijami stavb in zamenjavo stavbnega pohištva, vendar je ostalo še kar nekaj objektov neobnovljenih. Energetsko so se v zadnjih letih sanirale tudi osnovne šole, vrtci, gledališče in zdravstveni dom. Problematične za energetsko obnovo so še vedno stavbe kulturne dediščine.

V mestu se povečuje število zasebnih geotermalnih toplotnih črpalk, ki za ogrevanje izkoriščajo podtalnico ali zrak oz. kombinacijo obeh. Povečuje se število solarnih naprav in ogrevanje na električno energijo.

3.2.6 Prostorski izzivi

Glavni problem mesta je na splošno povezan s povečanimi pritiski na prostor in okolje – zmanjšanje privlačnosti mestnega jedra zaradi selitve dejavnosti na obrobje – upadanje funkcij, zlasti stanovanjskih in oskrbnih, v mestnem središču.

Zaradi dnevnih migracij z osebnimi avtomobili se slabša kvaliteta zraka v mestu, hkrati pa se povečuje potreba po parkirnih površinah. Ta pritisk trenutno zmanjšuje javni potniški mestni promet, bo pa potrebno dolgoročno vlaganje v razvoj primestnega prometa, posebej ko ta poteka izven meja mestne občine Murska Sobota. Vzpostavljen je tudi Park & Ride sistem; v postopku vzpostavljanja pa sta še omrežje kolesarnic in izposojevalnic za kolesa. Spodbuja se kolesarjenje in hoja na delovno mesto, v šolo oziroma po opravkih. Železniško omrežje s povezavo Murska Sobota–Ljutomer je trenutno zanimivo predvsem za šolarje in zaposlene.

Kakovost zraka vpliva na zdravje prebivalcev mesta in mestnega območja ter urbanih podeželskih območij. Glede na to, da je v zimskem času zrak daleč najbolj onesnažen z drobnimi delci, na povečanje katerih zelo vpliva tudi avtocesta, je zahteva po širokih strnjjenih zelenih pasovih več kot upravičena.

Na slabo izkoriščenost notranjih urbanih površin v mestu vpliva razdrobljeno lastništvo in dolgotrajni denacionalizacijski postopki. V mestu lastniki večstanovanjskih stavb veliko vlagajo v obnovo in energetske sanacije. V mestni četrti Ledava se nahaja vojašnica, ki naj bi jo po letu 2029 odselili na novo lokacijo izven mesta. V ta namen je bil pred leti že izdelan tudi idejni načrt za razvoj tega območja.

Degradirana območja v mestu so v največji meri nastala, kjer so bile pretrgane vedute, na zemljiščih in stavbah, pri katerih so bili denacionalizacijski postopki dolgotrajni, oziroma na območju propadlih podjetij.

Mestna občina Murska Sobota je leta 2014 sprejela Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota (Uradni list RS, št.: 63/2014, z dne 22. 8. 2014), ki je zaradi dolgotrajnega postopka in usklajevanja s soglasodajalci, že potreben sprememb.

Zaradi načrtovanih prometnih in drugih infrastrukturnih koridorjev, ki potekajo skozi mesto ali v njegovi neposredni bližini, je širitev mesta za gradnjo individualnih stanovanj predvidena na južnem delu mesta. Narejen je tudi idejni načrt za Lendavsko sever do reke Ledave, ki predvideva nižjo stanovanjsko gradnjo, R & R institucije ter podjetja in ureditev reke Ledave v smislu renaturacije. Za širitev gospodarskih in podjetniških dejavnosti je predvidena Severna obrtno-industrijska cona, območje BTC-ja in Noršinske ter Industrijske ulice.

Velik izziv predstavljajo sanacije degradiranih območij in praznih površin na območju TUS, ki morajo upoštevati morebitne negativne vplive na bivalno in naravno okolje. Mesto namreč razpolaga z veliko nezazidanimi stavbnimi zemljišči znotraj mesta, zato dodatne širitve le-teh nikakor niso primerne. Prostorski razvoj je žal še vedno spontan in temelji na posamičnih pobudah investorjev in lastnikov. Podrobnejša namenska raba zemljišč, določena z OPN velikokrat ovira investitorje. Kljub veliko nezazidanim površinam, je zato razporeditev dejavnosti skozi OPN manj ustrezna.

V preteklosti je bilo s strani razvoja mesta narejenih nekaj napak, z selitvijo zazidav na območja ob mestnih vpadnicah s trgovskimi objekti, kar je povzročilo praznjenje mesta. Naselje mestnega območja Černelavci pa je s tem izgubilo podeželski značaj (trgovski center). Zanj je značilna individualna gradnja, storitvena dejavnost in na severnem obrobju manjša industrijska cona. V tem naselju živi tudi romska skupnost.

Naselje mestnega območja Černelavci je v celoti opremljeno z gospodarsko javno infrastrukturo. Oblikovanje objektov je podrejeno modernemu načinu gradnje v želji po čim večji energetske učinkovitosti stavb.

Mesto v sklopu projekta Pomurski vodovod – Vodovod sistema B, 2. faza, načrtuje obnovo vodovoda na območju mestnega jedra in sočasno obnovo kanalizacije in širjenje daljinskega ogrevanja. Vodovod in kanalizacija sta potrebna obnove na večini območja TUS.

Območje TUS je obdano z velikimi kmetijskimi površinami, na katerih se v večini izvaja intenzivno kmetijstvo. Mestna občina Murska Sobota si tako prizadeva, da bi veliki kmetje prešli na integrirano ali na biokmetijstvo. Kmetijstvo v tem trenutku predstavlja enega največjih onesnaževalcev tal, vode in zraka.

Na območju TUS so na področju infrastrukture možni dodatni priključki na gospodarsko javno infrastrukturo. Zagotovljena je zadostna kapaciteta pitne vode, vendar raba pitne vode z leti pada. Občasno prihaja do težav pri zagotavljanju ustrezne kakovosti vode zaradi onesnaženj (pesticidi, nitrati, občasna bakteriološka neustreznost), kar smo rešili s skupnim regijskim sistemom vodovodov.

Kanalizacijsko omrežje še vedno omogoča širitev, vendar je dotrajano po celotnem mestu in je zato prav tako potrebno obnove. Problemi nastajajo ob večjih nalivih, ko se deževnica steka v kanalizacijsko omrežje, ki ni zmožno požirati tako velikih količin vode naenkrat. To pomeni, da je potrebno zagotoviti optimalen odvod meteornih voda ali ponikanje oz. zbiranje deževnice. Ob daljšem deževnem obdobju povzroča težave v zadnjih letih tudi podtalnica, ki zaliva kleti.

Območje TUS ima zagotovljeno oskrbo z električno energijo, s plinom in v posameznih predelih mesta tudi s toplo vodo iz daljinskega ogrevanja. Pri načrtovanju novega sistema daljinskega ogrevanja se preučuje tudi možnost alternativnih virov energije. Zgrajeno je tudi telekomunikacijsko omrežje in na območju TUS speljano optično omrežje.

Mestna občina Murska Sobota že od leta 1991 zagotavlja ločeno zbiranje odpadkov. Načrtuje se tudi nov zbirni center, ki naj bi se preselil izven mesta oz. na njegovo obrobje.

Okoli mesta Murska Sobota je delno že speljana obvoznica. Nujno pa je potrebno še izgraditi vzhodno obvoznico. Severna in zahodna obvoznica v tem trenutku še nista predmet načrtovanja. Zahodna obvoznica pa je okoljsko vprašljiva, saj bi verjetno potekala po vodovarstvenem območju.

Na območju TUS ni vzpostavljenega osnovnega informacijskega in usmerjevalnega sistema, ki bi bil namenjen predvsem obiskovalcem in turistom. Prav tako potrebuje gibalno oviranim in invalidom prilagojeno in prijaznejšo urbano opremo in infrastrukturo.

Slika 7: Izziv prihodnjega prostorskega razvoja mesta.

koperikanski prostorski obrati...

Vir: Aleksander Ostan, 2015.

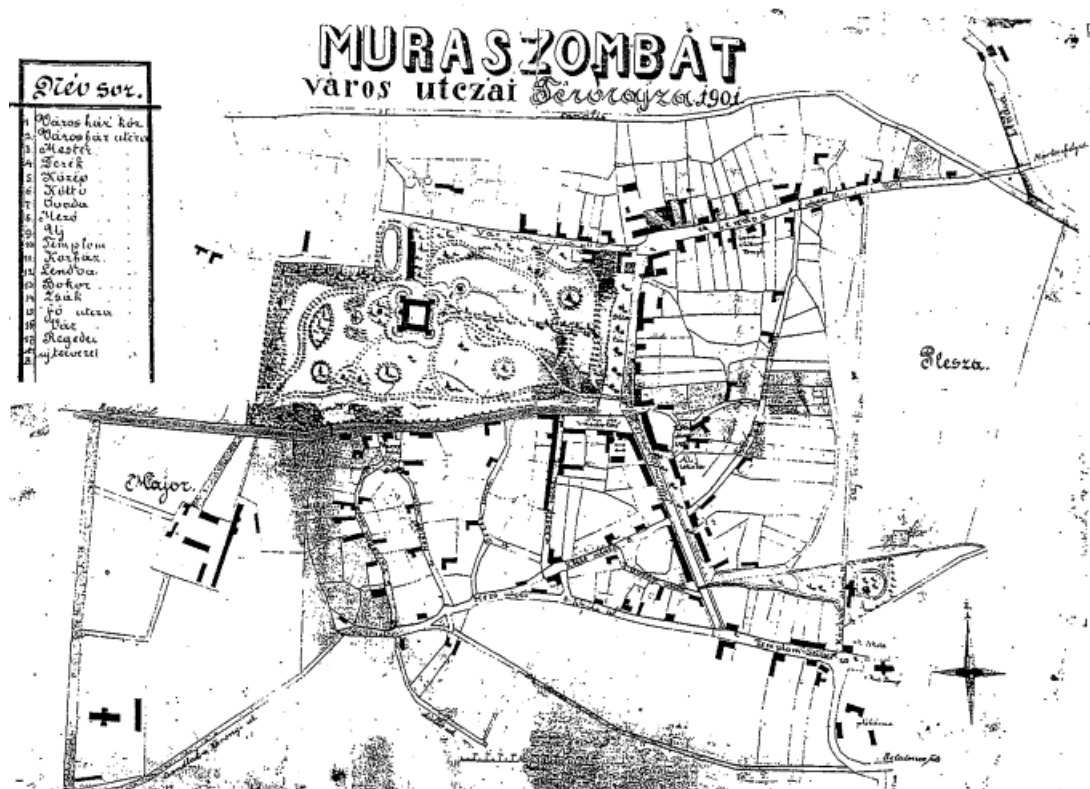
Na območju TUS je veliko zelenih površin, ki pa niso povezane. Povezava z okoljem preko zelenih površin ne le umešča mesto samo v naravo, ampak tudi omogoča več možnosti in priložnosti za rekreacijo. Največji območji zelenih površin v mestu sta mestni park ob gradu in območje Fazanarija, ki je poleg športno-rekreacijskih objektov tudi območje zaščitenega mestnega gozda. Nekatere vpadnice v mesto zaznamujejo drevoredi, ki pa še niso vzpostavljeni na vseh vpadnicah.

Na južnem delu območja TUS je veliko degradirano območje Soboško jezero, ki svojo vlogo gramoznice počasi zaključuje. Jezero po velikosti spada med večja tovrstna jezera v državi. Soboško jezero ima velik potencial v razvoju vodnih športov. Življenje v jezeru kaže na to, da je voda dobre kakovosti, saj v njem najdemo več vrst rib, rake in školjke. Ob jezeru domujejo številne redke ptičje vrste. Zaradi izjemne geografske lege v neposredni bližini avtoceste, železnice, športnega letališča in regijskega središča mesta Murska Sobota kot središča pomurske regije pripisujemo jezeru tudi izjemno privlačen turistični potencial z rekreativnimi in kulturno-družabnimi aktivnostmi, ki bo nastopilo kot enotna vstopna turistična (informacijska) točka potencialov Pomurske regije.

Pri načrtovanju prostorskega razvoja mesta in njegove okolice je tako nujno upoštevati naslednjih pet točke, ki se nanašajo na revitalizacijo mesta:

- Kulturna dediščina mestnega jedra.
- Tradicionalna obrt in običaji mesta.
- Industrijska dediščina mesta.
- Urbana struktura mesta.
- Naravni potenciali in naravna in kulturna dediščina okolice mesta.

Slika 8: Urbana struktura mesta – primerjava včeraj in danes.

Vir: Aleksander Ostan, 2015.

3.2.7 Demografski izzivi

Po 2. svetovni vojni je število prebivalcev v Murski Soboti začelo hitro naraščati zaradi hitro razvijajoče se industrije in velikih potreb le-te po delovni sili. Do osamosvojitve Slovenije je imela Murska Sobota eno največjih tekstilnih tovarn v Evropi, tovarno Mura European Fashion Design, ki je zaposlovala čez 6.000 delavcev. Podjetje Pomurka d. d., pa je bilo takrat na območju nekdanje Jugoslavije eno največjih podjetij za predelavo mesa in mesnih izdelkov. Po propadu obeh industrijskih velikanov in drugih večjih podjetij, ki se niso pravočasno preusmerila na nove trge, je začelo število prebivalstva upadati. Naravno gibanje prebivalstva po občinah lahko spremljamo od leta 1997. Vse od tega leta naprej v Murski Soboti beležimo negativen naravni prirast prebivalstva z izjemama let 2002 in 2007. Po nastopu globalne gospodarske krize in novega vala propada podjetij po letu 2008 pa je ta padec postal še veliko večji.

Cilj, ki ga Murska Sobota do leta 2022 mora izpolniti, je okrepiti lokalno gospodarstvo, ki bo oblikovalo nova kakovostna delovna mesta, in voditi ustrezno stanovanjsko politiko za mlade družine, s čimer bo ustavila nadaljnji padec prebivalstva in beg možganov.

Cilj 2022 na področju demografskih izzivov je pozitiven trend naravnega prirasta prebivalstva. Poseben poudarek je potrebno nameniti staranju prebivalstev in vedno večji skrbi za starejšo populacijo. Glede izobrazbene strukture prebivalstva je potrebno vzpostaviti pogoje za zaposlovanje visoko izobraženega mladega kadra na eni strani in poklicno usposobljenega kadra v deficitarnih poklicih na drugi strani.

3.3 ANALIZA VPLIVNEGA OBMOČJA TUS

Mestna občina Murska Sobota leži na skrajnem severovzhodnem delu Slovenije, v Vzhodni kohezijski regiji, na osrednjem Ravenskem, med Muro na jugu in Ledavo na severu, na povprečni nadmorski višini 190 m. Meji na sosednje občine – Tišina, Puconci, Moravske Toplice in Beltinci z območja Prekmurja ter na Veržej, Križevci in Radenci z območja Prlekije. Mesto Murska Sobota je regijsko središče Pomurja, regije, obkrožene s sosednjimi državami – Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško.

Mestna občina Murska Sobota meri 64,4 km² in šteje 18.973 prebivalcev, od tega na območju mesta Murska Sobota in mestnega naselja Černelavci skupaj 12.554 prebivalcev (SURS, 2015). Obsega mesto Murska Sobota in 11 naselij: Bakovci, Černelavci, Krog, Kupšinci, Markišavci, Nemčavci, Polana, Rakičan in Rakičan – Jezera, Satahovci, Veščica ter romsko naselje Pušča.

3.3.1 Družba

Mestna občina Murska Sobota šteje po podatkih SURS v prvi polovici leta 2015 18.973 prebivalcev (SURS, 2015); od tega je 9.052 moških in 9.921 žensk. Število prebivalstva je v mestu Murska Sobota naraščalo od leta 1961 do leta 1991 z indeksom 2,12, v ostalih naseljih pa 1,32. Od leta 1991 prebivalstvo v povprečju upada. Naravni prirast leta 2014 je bil –64. Povprečna starost prebivalcev v občini je 45 let, kar je več kot povprečje Slovenije (42,5 let). Indeks staranja prebivalstva v Sloveniji je 121,4 – moški 96,7 in ženske 147,6, medtem ko je v Murski Soboti indeks staranja 162,3 – moški 123,8 in ženske 204,4. Gostota naseljenosti v Mestni občini Murska Sobota je 294,6.

Prvo prebivališče v tujini na območju Mestne občine Murska Sobota je imelo leta 2011 1.182 tujcev. Največ jih je iz drugih republik nekdanje skupne države, in sicer 793; 319 jih prihaja iz držav EU, 34 z drugih držav Evrope ter 36 iz ostalih držav sveta.

V le
Me

V M
zak
567

Po

je v
ev.

003
k in

lcev

visokošolsko izobrazbo; od tega največ 1. bolonjske stopnje, in sicer 1.739; 2. bolonjske stopnje 1.698 in 3. bolonjske stopnje 270 prebivalcev. Največ, 8.623 prebivalcev, ima končano srednjo šolo; kar 4.265 prebivalcev pa ima končano le osnovno šolo.

Območje Mestne občine Murska Sobota je po površini izrazito kmetijsko, saj kar 3.924 ha ali 61 % celotne površine zavzemajo kmetijska zemljišča. V kmetijskih dejavnostih je zaposlenih le 2,9

% prebivalstva občine. Največje podjetje na območju, ki se ukvarja s pridelavo in predelavo hrane, je Panvita, d. d., ki zaposluje pribl. 600 ljudi.

Sklepna ugotovitev je, da je v Mestni občini Murska Sobota do leta 2022 nujno potrebno obrniti demografsko sliko na in s tem pripomoči tudi k pozitivnejšemu trendu rasti prebivalstva v regiji, kjer so posamezne občine že demografsko ogrožene.

To lahko, razen s vzpostavitvijo privlačnega poslovnega okolja, storimo tudi s pozitivnim vplivom na družbo, in sicer z opolnomočenjem posameznikov in skupnosti, krepitevijo solidarnosti in družbene povezanosti prebivalstva, ki utrjuje skupnost in medsebojno pomoč.

Potrebno je povezovanje med sektorji, ki ni omejeno le na povezovanje med podjetji in organizacijami, ampak tudi povezovanje s posamezniki in med njimi. Prav tako bo potrebno graditi na odpravi predsodkov, ki so prisotni predvsem do priseljencev drugačne veroizpovedi, narodnosti in rase.

Mestna občina Murska Sobota mora graditi na tradiciji in oživljanju, širjenju in izmenjavi (starih) znanj in izkušenj. Sočasno pa se je potrebno bolj kritično spopasti z družbenimi problemi in potrebami ter najti učinkovito zmožnost iskanja ustreznih rešitev.

Pomurje je s priključitvijo Sloveniji leta 1919 izgubilo prekmurščino kot knjižni jezik, ki je postal narečje. Poslovenila so se imena krajev, naselij, priimki itd. Pomurje bo moralo narediti več za ohranitev prekmurščine in za povrnitev prekmurskih jezikovnih izrazov, ki so se govorili nekoč in jih nekateri starejši domačini še vedno uporabljajo. To bo prispevalo h krepitvi identitete ter ohranjanju te pomembne kulturne dediščine.

V sodelovanju javnega sektorja in NVO bo do leta 2022 potrebno okrepiti aktivnosti, ki bodo vodile k zmanjševanju revščine, boju proti neenakosti, osveščanju in prispevanju k zdravemu načinu življenja, prenosu znanja in izkušenj, vključevanju žensk v politiko oz. nazaj na trg dela itd.

Do leta 2050 pa bo na lokalni ravni potrebno vzpostaviti trdne ukrepe za zaščito ekosistemov, partnerstvo za spodbujanje globalne solidarnosti za trajnostni razvoj, blaginjo, ki temelji na močnem, vključujočem in krožnem gospodarstvu itd.

Čeprav Prekmurci veljamo za srčne, odprte in strpne ljudi, se v mestu že soočamo z odtujenostjo, osredotočenostjo na lastne interese, izključevanjem šibkejših, nespoštovanjem razlik, odpiranjem od družbenih, ekonomskih, političnih in kulturnih sistemov, ki prispevajo k integraciji posameznikov v družbo. Prav tako je zaznati izkoriščevalske odnose v proizvodnih in menjalnih procesih, družbeno atomizacijo, nepovezanost, antagonizem med mestom in podeželjem ipd.

Družbeni izzivi so večplastni, občutljivi in jih je potrebno reševati postopoma; sočasno pa predstavljajo enega največjih izzivov prihodnosti za mesto in regijo.

3.3.2 Gospodarstvo

Gospodarski razvoj mestne občine Murska Sobota je usmerjen v industrijo in obrt, kjer ima kmetijska predelovalna industrija že dolgo tradicijo, ter storitvene dejavnosti. Industrijski

obrati se pretežno nahajajo v mestu Murska Sobota. V storitvenih dejavnostih je zaposlenih pribl. 58 % prebivalstva.

Poslovanje pomurskega gospodarstva je v letu 2015 stabilno v izvoznih podjetjih (kovinska, elektro, živilska industrija – dvig domače porabe za +8 %), gradbeništvu in pri trgovcih. Vedno bolj izvozno usmerjeno pomursko gospodarstvo, ki izvoz povečuje na letni ravni +16 % (Slovenija 6 %), se srečuje z zelo nekonkurenčnim, neprijaznim in nenaklonjenim domačim poslovnim okoljem. Dejstvo pa je, da gospodarstvo ne prenese več novih obremenitev in bi morebitne dodatne obremenitve lahko stanje pomurskih podjetij poslabšale. Pomursko gospodarstvo obsega:

- 1.822 gospodarskih družb, ki imajo zaposlenih 14.489 ljudi;
- 3.116 samostojnih podjetnikov, ki zaposlujejo 2.758 ljudi;
- 34 zadrug.

Nosilna podjetja v mestni občini Murska Sobota: Panvita, d. d., Pomurske Mlekarne, d. d., Mlinopek, d. d., Proconi, d. o. o., Osem, d. o. o., Kodila, d. o. o., TKO, d. o. o., Roto, d. o. o., Medicop, d. o. o., Transpak, d. o. o., Megras, d. o. o., Tratnjek, d. o. o., XAL Svetila, d. o. o., GMT, d. o. o., MOL, d. o. o., SGP Pomgrad, d. d., Avtobusni promet Murska Sobota, d. d., Saubermacher – Komunala, d. o. o., Wolford proizvodnja in trgovina, d. o. o.

Paradne panoge po ustvarjeni realizaciji v mestu Murska Sobota pa so trgovina, na katero odpade kar 42 %, živilsko in kovinsko predelovalna panoga (27 %), gradbeništvo (20 %), kmetijstvo (3 %), gostinstvo (0,5 %) in ostalo (7,5 %).

Likvidnost in zadolženost podjetij se počasi izboljšuje; močno pa je prisotno iskanje rezerv in optimizacija dela za vzdržno mednarodno konkurenčnost, tudi na račun delovnih mest. To vsekakor pomeni dodatne obremenitve zaposlenih.

Vir: PGZ, 2014.

Povprečna bruto plača v pomurskem gospodarstvu znaša 1.523 evrov bruto oz. 997 evrov neto. Neto plača je v primerjavi s sosednjo državo Avstrijo neprimerno manjša ob enaki bruto osnovi, kar dobre delavce odganja v Avstrijo, kjer zaslužijo več oz. ob enaki bruto dobijo tudi do 30% večje izplačilo neto plačo.

Osebna poraba prebivalstva in plačilna nedisciplina se počasi izboljšujeta. Nujen pa je pritok svežega kapitala s tujimi investicijami, saj so nova delovna mesta možna le s povečanjem novih investicij ali s povečanim obsegom dela.

Izvoz je leta 2014 doživel rekordno rast, ki je znašala 16,2 % oz. 665 milijonov evrov, in 1,36 milijarde evrov blagovne menjave. Nemčija in Avstrija pri tem predstavljata skupaj skoraj 50 % tujega trga. Ta trg je tudi stabilizator pomurskega gospodarstva. Povečan izvoz je predvsem posledica iskanja novih trgov z novimi produkti. Takšna rast izvoza in gospodarska rast sta vplivali na uspeh končnega izida poslovanja.

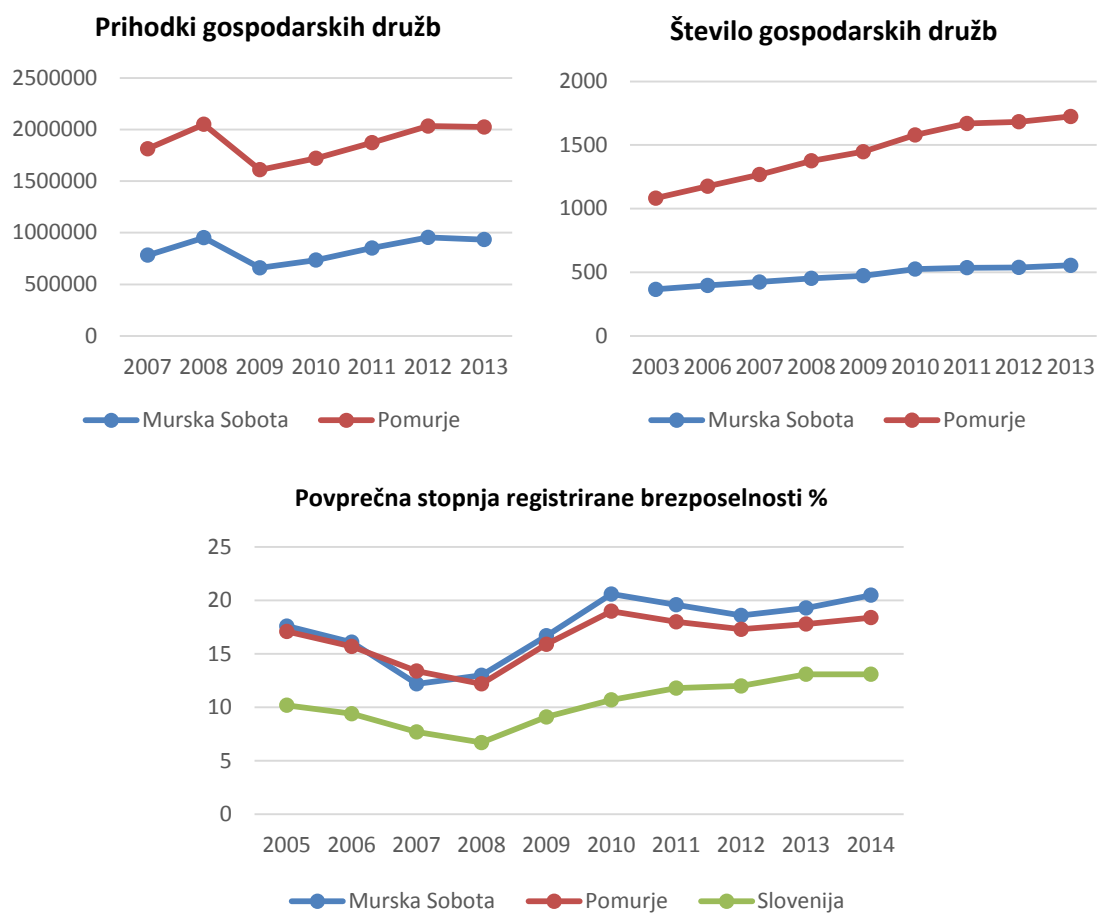
Zakon o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 2010-2015 je bil podaljšan do obdobja 2017. Do poletja 2015 je bilo v pomursko gospodarstvo vloženih vsaj 42 milijonov evrov za investicije v posodabljanje tehnoloških postopkov in razvoja. Razpis za spodbujanje novih investicij je ključnega pomena za izvozno konkurenčnost pomurskega gospodarstva, saj z zahtevnejšo proizvodnjo dobimo tudi bolj kakovostna delovna mesta. Dodana vrednost na zaposlenega v letu 2014 v regiji je znašala 32.084 evrov, v Sloveniji 40.324 evrov, povprečje EU pa je 65.000 evrov. To stanje bo potrebno do leta 2022 popraviti bistveno na bolje.

Stebri gospodarskega razvoja regije:

- Industrijska proizvodnja, ki temelji na novih tehnologijah in višji dodani vrednosti.
- Živilsko-predelovalna industrija in sonaravno kmetijstvo, ki izkoriščata obnovljive vire energije, kot je npr. geotermija (zelenjadarstvo, zeliščarstvo), ter proizvodnja zdrave hrane za pravično ceno.
- Turizem z izkoriščanjem naravnih danosti in s tradicijo zdravstvenega in zdraviliškega turizma, temelječega na tradiciji in aktivnem preživljanju prostega časa.
- Storitvene dejavnosti (manjša podjetja s 5 do 10 zaposlenimi, ki so usmerjena na trge Avstrije, Nemčije, Švice ...).
- Energetika (izkoristek lokalnih virov obnovljive energije).
- Izkoriščanje geostrateškega položaja Pomurja, ki ima v obsegu 300 km dostop do 12 milijonov potrošnikov.

Analiza, ki jo je maja 2015 v okviru priprave TUS na temo Podjetništvo in gospodarstvo pripravila Pomurska gospodarska zbornica Murska Sobota, kaže na to, da gospodarstvo regije niha skladno z nihanjem gospodarstva v mestni občini Murska Sobota.

Slika 9: Grafi iz analize PGZ, 2015.

Vir: PGZ Murska Sobota, 2014.

Stanje gospodarstva se je leta 2014 vrnilo na raven pred globalno gospodarsko krizo. Izboljšala se je tudi dodana vrednost. V zadnjih 10 letih beležimo tudi 60 % povečanje števila gospodarskih družb in 12 % povečanje samostojnih podjetnikov. Žal beležimo tudi upad zaposlenih v mestni občini Murska Sobota, in sicer za eno tretjino; v Pomurju za eno petino. Ob tem je potrebno poudariti, da je Murska Sobota v zadnjih 10 letih izgubila 5000 (50 %) delovnih mest in nazaj pridobila le 1000 (10 %), kar kaže tudi na racionalizacijo poslovanja in optimiranje proizvodnje in storitev.

Žal imamo v regiji še vedno 2.792 delovnih mest v 464 podjetjih, ki ne dosegajo dodane vrednosti na zaposlenega prek 20.000 evrov. Vsa ta delovna mesta so ogrožena in ustvarjajo v regijski bilanci za 34 milijonov evrov čiste izgube. Na drugi strani pa imamo pozitiven ekstrem 3.076 delovnih mest v 232 podjetjih, ki ustvarijo povprečno 58.300 evrov dodane vrednosti na zaposlenega in generirajo 43 milijonov evrov čistega dobička. Prav delovna mesta z nizko dodano vrednostjo so tista, ki jih v regiji v naslednjih nekaj letih moramo prestrukturirati; tudi s pomočjo Zakona o razvojni podpori Pomurski regiji. Do sedaj je bilo skozi omenjeni zakon podprtih 209 razvojno investicijskih projektov. Kazalnik trenutne konkurenčnosti oz. produktivnosti je tudi dvig neto dodane vrednosti v gospodarskih družbah v letu 2014.

Zavedati pa se je potrebno, da je uspešnost Murske Sobote in regije ter ustvarjanje novih delovnih mest predvsem odvisna od inovativnosti in uspešnosti podjetij, ki v njej delujejo in ustvarjajo dodano vrednost. Uspešno delovanje podjetij pa ne prinaša zgolj več delovnih mest, ampak tudi več možnosti vlaganj v negospodarske dejavnosti.

Murska Sobota je vpeta tako v pomurski in slovenski kot tudi širši prostor čezmejne regije, ki se razprostira na območja Avstrije, Madžarske in Hrvaške. Relativna bližina sosednjih prestolnic, velikih mest, univerzitetnih središč, transportnih vozlišč ter po drugi strani biserov naravne in kulturne dediščine daje Murski Soboti velik potencial za strateško premišljen trajnostni razvoj mesta in okolice.

Ena od teh priložnosti je razvoj trajnostnega turizma. Turizem v Murski Soboti se trenutno ne nahaja v zavidljivem položaju in je trenutno panoga z najnižjo dodano vrednostjo. Prav nasprotno pa je v 15 km oddaljenih radgonskih toplicah na avstrijski strani meje, kjer turizem cveti, kar dokazuje, da je s turizmom v tem prostoru mogoče uspeti. Murska Sobota, in s tem Pomurje, mora zagotoviti povezano turistično ponudbo in trdno sodelovanje vseh akterjev v turizmu. Strateško naravnana usmerjenost mora delovati spodbujevalno na podjetniško aktivnost lokalnega prebivalstva, ki bo v turizmu našlo vir dohodkov. Premišljeno bo potrebno izkoristiti naravne in kulturne potenciale mesta, izboljšati informacijski in usmerjevalni sistem, aktivirati smiselne prometne povezave; poleg podjetništva spodbujati ustvarjalnost in inovativnost podjetij, unikatno ponudbo, izboljšati raven dodane vrednosti ter v prvi vrsti izboljšati kakovost storitev.

Podjetja se povezujejo in združujejo predvsem s pomočjo Pomurske gospodarske zbornice, ki zastopa interese regijskega gospodarstva. Člani Pomurske gospodarske zbornice predstavljajo več kot 70 % gospodarske moči regije po prihodkih in številu zaposlenih. Ostali manjši podjetniki pa so člani ene od štirih obrtno podjetniških zbornic, ki delujejo v Pomurju.

Strategija regije v novi finančni perspektivi 2014–2020 so razvojni projekti v podjetjih, ki bodo pripeljali do novih produktov in storitev, kar bo imelo za posledico dvig konkurenčnosti in višjo dodano vrednost v predelovalni dejavnosti. Za ta korak pa je potrebno imeti razvojni denar, nove domače in tuje investicije in visoko kvalificirane kadre, katerih nam v zadnjih letih primanjkuje, predvsem na tehničnem področju, kljub temu, da se je vpis v srednješolske programe na področju tehnike v regiji povečal.

Prihodnost regije so industrija, ki temelji na visoki tehnologiji in oblikovanju; logistika; z naravo in ljudmi povezan turizem, termalno-zdraviliški wellness in rekreativno-športni turizem; obnovljivi viri energije; kakovostna in konkurenčna delovna sila z izkušnjami v panogah; povezovanje kmetijstva, živilske industrije ter turizma; tradicija in kulinarika.

3.3.3 Dostopnost

Murska Sobota je pomembno prometno vozlišče, kjer se stekajo poti iz vzhodne in severne Evrope, s prometno in družbeno infrastrukturo pa se povezuje tudi vse okoliške lokalne skupnosti. Pomembno vlogo kot regijsko središče je Murska Sobota imela že v preteklosti.

Mesto in občina sta dobro povezani tako s sosednjimi občinami in preostalo Slovenijo kot s sosednjimi državami. Mestna občina Murska Sobota ima pomembno lego ob 5. Panevropskem prometnem koridorju, ki se navezuje na evropska infrastrukturna omrežja Trans European Network – TEN. Skozi mesto potekajo državne ceste, ki mestno občino povezujejo s sosednjimi občinami. Mestna občina je neposredno povezana z vsemi mejnimi občinami (Beltinci, Puconci, Moravske Toplice, Tišina), z javnimi avtobusnimi linijami pa tudi z vsemi občinami na območju Pomurja, ki pa se zaradi nerentabilnosti ukinjajo. Poleg cest povezuje mesto in občino s preostalo Slovenijo in sosednjo Madžarsko tudi železniška proga, ki je v letu 2015 končno postaja elektrificirana.

Problem dostopnosti predstavlja JPP, ki mesto z regijo in s čezmejnimi območji slabo povezuje, saj teh povezav praktično ni. Neustrezna je povezava mesta in termalnih zdravilišč v okolici.

Reka Mura, ki poteka na južnem robu mestne občine Murska Sobota, je plovna le v turistične namene. Premalo izkoriščeno je tudi Letališče Murska Sobota, ki potrebuje obnovo in možnost vzpostavitve letališča za turistične prevoze oz. za potrebe gospodarstva v regiji.

Vsa naselja v mestni občini Murska Sobota so na mesto neposredno navezana s cestnimi povezavami, kolesarskim omrežjem ter koridorji za pešce. Javni potniški promet med mestom in primestnimi naselji je dobro urejen; urejene so šolske in redne avtobusne linije. Javni potniški promet v skupnem prometnem sistemu ima vse manjši delež ter na regionalni ravni ne omogoča hitrega, udobnega in cenovno ugodnega premikanja oz. potovanja.

Regiji manjkajo sodobni terminali za kombinirani tovorni promet. Pomanjkljivi sta tudi prometna oskrba gospodarstva ter povezava med središčem in njegovim zaledjem. Več pozornosti bo potrebno posvetiti izgradnji intermodalnega potniškega centra, ki je v regiji potreben in bi potnikom omogočil učinkovito in varno prestopanje med različnimi prevoznimi načini.

Promet na vplivnem območju TUS je odvisen predvsem od države in državne politike. Neustrezna državna politika lahko onemogoča razvoj lokalnega gospodarstva in mesta nasploh.

3.3.4 Trg delovne sile

Brezposelnost je v Pomurju še vedno največja v državi, ventar se trend obrača na bolje, saj je brezposelnost v letu 2015 padla. V primerjavi s stanjem pred enim letom je bila brezposelnost manjša v vseh območnih službah Zavoda za zaposlovanje v Sloveniji. Trg dela se je okrepil že v prvi polovici leta, ko so podjetja v primerjavi z enakim obdobjem 2014 objavila dvakrat več prostih delovnih mest. Kljub največji brezposelnosti v državi dolgoročno pričakujemo stabilno pozitivno rast.

V Pomurju je potrebno glede vzpodbudnih gospodarskih kazalnikov in zaposlovanja izpostaviti podjetja, ki rastejo, kot je npr. Carthago, d. o. o., oz. izvozna podjetja, ki predstavljajo najbolj zdrav del pomurskega gospodarstva.

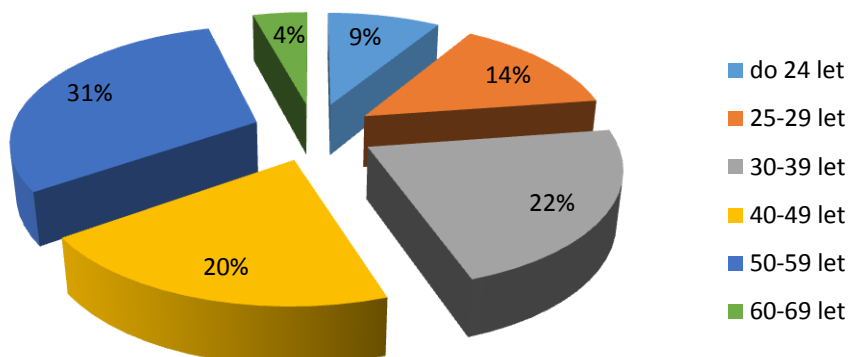
V času globalne gospodarske krize so previdnejši tudi iskalci zaposlitve, ki se zelo preudarno odločajo za menjavo službe, zato se je zmanjšala tudi fluktuacija zaposlenih.

V Pomurju ostaja problematična strukturna brezposelnost oz. razkorak med ponudbo in povpraševanjem po določenih kadrih. Še vedno je značilno pomanjkanje določenih kadrov, predvsem so zelo iskani tehnični poklici strojne, elektro in IT-stroke in dobri prodajalci, ki jih na trgu primanjkuje.

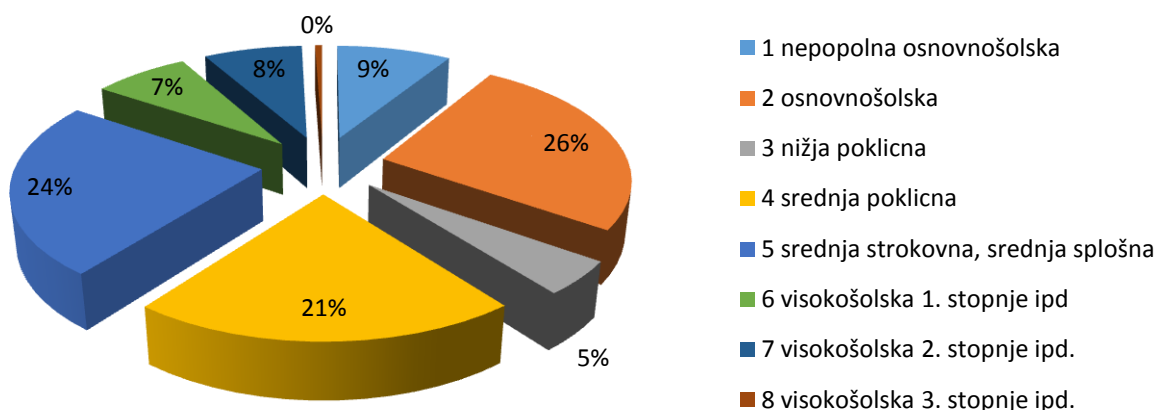
Veliko prebivalcev Pomurja je zaposlenih čez mejo, v Avstriji. Za zaposlitve čez mejo se odloča tudi vse več maldih; največ jih zaposlitev najde v mestu Gradcu in okolici.

Število brezposelnih julija 2015 je bilo po evidencah ZRSZZ v mestni občini Murska Sobota 20,5 %, medtem ko je bila na območju Območne službe Murska Sobota 18,3 % brezposelnost.

Slika 10: Brezposelne osebe po starosti v deležih V Mestni občini Murska Sobota (julij 2015)

Slika 11: Brezposelne osebe glede na izobrazbo v Mestni občini Murska Sobota (julij 2015)

Na ZRSZZ je bilo največ brezposelnih posameznikov prijavljenih 12–23 mesecev. Najtežje si delo najde starostna skupina od 50 do 59 let. Največ oseb, prijavljenih na ZRSZZ, ima končano osnovno šolo; sledi jim kader s srednjo strokovno ali srednjo splošno izobrazbo. Med brezposelnimi z visokošolsko izobrazbo je število s končano 1. bolonjsko stopnjo skoraj enako tistim z 2. bolonjsko stopnjo. Na OS Murska Sobota je brezposelnih več žensk kot moških.

V programe aktivne politike zaposlovanja je bilo julija 2015 na območju mestne občine Murska Sobota skupaj vključenih 392 oseb, na območju OS Murska Sobota pa kar 2.275 oseb. Največ oseb je bilo vključenih v institucionalno usposabljanje, in sicer 107 v mestni občini Murska Sobota in 606 na območju OS Murska Sobota. V mestni občini Murska Sobota je bilo v program javnih del vključenih 132 oseb; na območju OS Murska Sobota pa 922 oseb.

Osnova za ustvarjanje delovnih mest so dobra podjetja, ki pa za razvoj in rast potrebujejo odlično poslovno in podporno okolje.

3.3.5 Okolje

V mestni občini Murska Sobota so poplavno ogrožena območja ob vodotokih ter posamični proizvodni objekti na kmetijskih območjih in v gospodarskih conah. Poplavna območja predstavljajo oviro za prostorski razvoj in razmeščanje dejavnosti. Mestna občina zato med cilje prostorskega razvoja uvršča tudi načela za usmerjanje prostorskega razvoja izven območij, ki jih lahko ogrožajo naravne in druge nesreče, oziroma prostorski razvoj na teh območjih načrtuje z ustreznimi zaščitnimi ukrepi iz občinskega načrta zaščite in reševanja.

Celotno ozemlje mestne občine Murska Sobota leži na območju raziskovalnega prostora Murska depresija za raziskovanje nafte, zemeljskega plina in geotermičnega energetskega vira. Del ozemlja sodi tudi v območje raziskovalnega prostora za ogljikovodike.

3.3.6 Prostor

Območje Mestne občine Murska Sobota ima sprejet Občinski prostorski načrt, ki je že potreben spšrememb. Občinski prostorski načrt je usklajen s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije.

Murska Sobota kot središče Pomurja ima jasne in dobre cestno-prometne povezave z zaledjem. Z mestom Ljutomer je povezana tudi z neposredno železniško povezavo. Izgradnja avtocestnega omrežja je Pomurje približala Sloveniji in sosednim državam. Slabša je neposredna cestna povezava s Hrvaško, je pa po avtocesti mogoče na hrvaško avtocestno omrežje vstopati preko Madžarske.

Murska Sobota, in s tem Pomurje, se je z avtocesto približala kar štirim prestolnicam – Ljubljani, Zagrebu, Dunaju in Budimpešti. Potovanje se je preko Avstrije bistveno skrajšalo tudi do Bratislave.

Mestna občina Murska Sobota ima tako za mesto Murska Sobota kot za primestna naselja pripravljene idejne zasnove prostorskega razvoja. Skupna vsem idejnim zasnovam pa je omejevanje širitve urbanega območja izven postavljenih mej mesta oz. naselij. Mesto Murska Sobota ima namreč največ nepozidanih stavbnih zemljišč znotraj mesta vprimerhavi z drugimi mesti v državi.

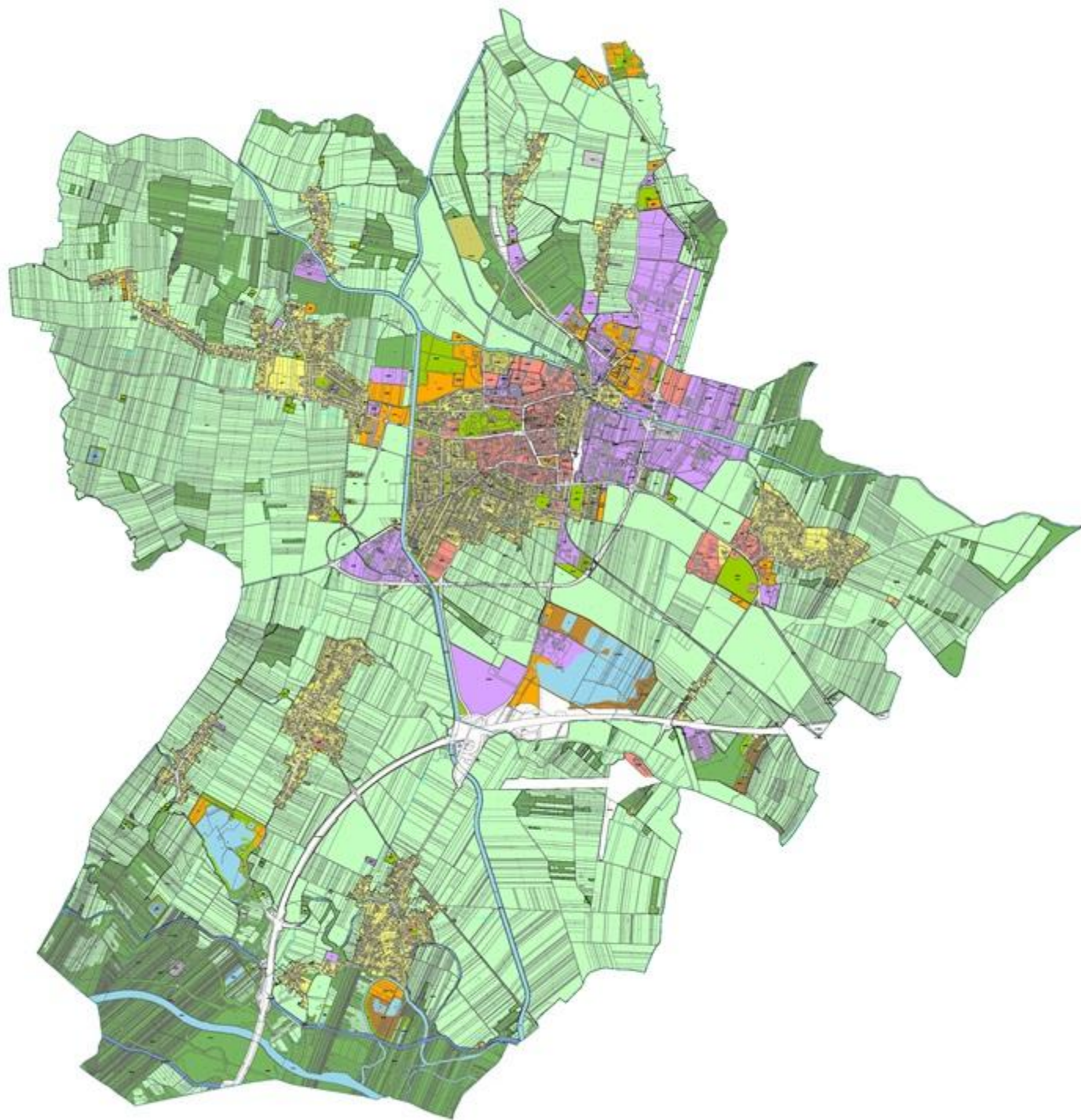
Veliko polemik je odprtih glede velikih kmetij, kjer je tendenca, da bi se gospodarska poslopja dolgoročno selila izven naselij oz. na njihovo obrobje, kjer bi imela možnost širitve. Da bi bilo to mogoče, je nujen dialog vseh akterjev v prostoru, potrebno pa je izvesti tudi komasacije.

Prostor na jugu omejuje reka Mura in območje Natura 2000, ki uvaja posebne režime gospodarjenja s prostorom. Na tem območju je tudi največje zajetje pitne vode v sklopu Pomurske vodovoda – Sistem B – vodni vir Krog. Na območju reke Mure si prizadevamo vzpostaviti območje Biosfere reke Mura pod zaščito Unesca. Kljub nasprotovanju kmetov, ki se neupravičeno bojijo omejitev, gre strategija razvoja Mestne občine Murska Sobota v smer varovanja okolja, sonaravnega kmetijstva in gospodarjenja z viri. Na območju LAS Goričko ima namreč prav mestna občina Murska Sobota največji delež integriranega in sonaravnega kmetijstva, kar je spodbudno in potrjuje pravilno razvojno usmeritev občine in kmetov na področju kmetijstva.

An aerial photograph showing a large, dense urban area, likely a city or town, surrounded by green fields and distant mountains. The city is characterized by a high concentration of buildings, mostly with red-tiled roofs, and a prominent church spire. The surrounding landscape is a mix of green agricultural fields and some industrial or commercial areas with larger, flat-roofed buildings. The background features rolling hills and mountains under a clear sky.

Slika 12: Občinski prostorski načrt Mestne občine Murska Sobota, 2014.

3.4 ŠTIRI PODROČJA RAZVOJA MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA – PREDNOSTNE USMERITVE

Preden smo se lotili analize po področjih, smo si skušali odgovoriti na vprašanje, kaj moramo za jutrišnji razvoj narediti danes.

Imamo močno izvozno usmerjeno **gospodarstvo**. Sedaj moramo vzpostaviti še trdno lokalno krožno gospodarstvo, ki bo omogočilo razvoj verig v lokalnem gospodarstvu ter omogočilo kroženje denarja in nemonetarnih transakcij v lokalnem okolju. Za nadaljnji gospodarski razvoj pomembno ustvarjanje (zelenih) delovnih mest in razvoj panog, kot so kreativna industrija, turizem, prehrana, visoke tehnologije, socialne inovacije.

Veliko dela nas čaka na področju **družbenih izzivov**, kot so medgeneracijsko povezovanje, mladim družinam prijazno okolje, spodbujanje prostovoljstva in solidarnosti ter aktivno državljanstvo prebivalcev.

Zaveza k reurbanizaciji prinaša **izzive v prostoru** in revitalizaciji degradiranih območij ter daje hkrati nove priložnosti razvoja. Povezano z oživljanjem degradiranih območij v mestnem jedru pa sproža nove izzive na področju prometa, trajnostne mobilnosti, energetske sanacije večstanovanjskih zgradb in kulturne dediščine, kjer praviloma domujejo javne institucije. Izziv prinaša tudi koncept Invalidom prijazno mesto. Vzpostavitev mesta v naravi terja več vlaganj v zelene površine, optimalno izkoriščanje obnovljivih virov energije in krepitev učinkovite rabe energije. Vzpostaviti moramo tudi neodvisno institucijo »Mestnega arhitekta«, ki bo bdela nad posegi v prostoru.

Zeleni razvoj po Planu B za Slovenijo (Umanotera, 2012) predstavlja sedem vertikalnih in pet horizontalnih področij:

- Vertikalna področja so: trajnostna mobilnost, energetska prenova stavb (kot del stanovanjske politike) in prehod na obnovljive vire energije, snovna učinkovitost in odpadki, gozd in les, prehranska samooskrba in ekološko kmetijstvo ter zeleni turizem.
- Horizontalna področja so: zelena proračunska reforma, inovativnost, izobraževanje, podjetništvo in konkurenčnost, prostorska in stanovanjska politika, upravljanje zavarovanih območij ter financiranje okoljskih nevladnih organizacij (NVO) v Sloveniji.

Programi Zelenega razvojnega preboja so usmerjeni v rešitve in omogočajo dolgoročni izhod iz krize. Odzivajo se na strateške priložnosti Slovenije in prav v okviru teh Mestna občina Murska Sobota išče priložnosti, ki izhajajo iz lokalnih virov in potreb.

Mestna občina Murska Sobota sledi tendenci zmanjševanja odvisnosti od uvoza virov in stremi k regionalno uravnoteženemu razvoju mesta; mesta, ki ima svojo umeščenost – v regiji in na podeželju. Tak koncept prinaša doseganje mednarodnih podnebnih ciljev, daje priložnost ustvarjanja novih delovnih mest z višjo dodano vrednostjo in dviguje konkurenčnost lokalnemu gospodarstvu.

Spodbujamo inovativne rešitve, ki doprinašajo k naši neodvisnosti od uvoza. Prehranska samooskrba s poudarkom na ekološki pridelavi pa nam zagotavlja dolgoročno oskrbo z varno, kakovostno in zdravo hrano po dostopnih in pravičnih cenah. Omogoča delovna mesta, revitalizacijo kmetijstva in podeželja ter dvig kakovosti življenja in bivanja.

Energetska prenova stavb prinaša dolgoročne energetske in finančne prihranke, nova delovna mesta, manjšo energetske odvisnost, nižje izpuste CO₂ in vplive na podnebne spremembe ter prispeva k oživitvi gradbenega sektorja. Prehod na obnovljive vire energije, kot je geotermija, geotermalna voda, energija sonca, zagotavlja dolgoročno energetske varnost brez izčrpavanja neobnovljivih naravnih virov in drastičnega posega v okolje. Učinkovita raba naravnih virov ostaja neizkoriščena velika priložnost za finančne prihranke mesta, gospodinjstev, podjetij in javnih institucij.

Končna posodobitev ter elektrifikacija železniškega omrežja in spodbujanje JPP zagotavlja večjo prometno varnost in cenovno sprejemljivo mobilnost, ki je ob manjši obremenitvi okolja dostopna za vse.

Zeleni turizem daje Murski Soboti možnost uveljavitve na turističnem zemljevidu Slovenije in sočasno ustvarja kakovostna lokalna delovna mesta in dodano vrednost malemu gospodarstvu ter naravni in kulturni dediščini.

Nujni pa so ukrepi prostorske in stanovanjske politike, ki celostno obravnavajo področje načrtovanja in upravljanja prostora ter vključujejo ukrepe energetske prenove stavb. Prav tako je nujno najti upravljavca zavarovanih področij (Natura 2000) in le-ta povezati z zelenim turizmom.

3.4.1 Ekonomija

Področje Ekonomija pokriva podjetništvo in gospodarstvo, turizem ter kmetijstvo. Pomurje je najbolj kmetijska regija v Sloveniji, čeprav kmetijstvo ni več paradna panoga v regiji. Ne glede na to je zavedanje o pomembnosti lastne lokalne hrane vodilo, zato je regija v osrčje svoje specializacije uvrstila prav prehrano, ki ima velik potencial razvoja na vseh treh področjih ekonomije.

3.4.1.1 Gospodarstvo in podjetništvo

Glede na Informacijo o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug ugotavljamo, da blagovna menjava pomurskih podjetij v letu 2014 kaže na izjemen pospešek in rast izvoza, ki za dvajset odstotkov presega raven pred globalno gospodarsko krizo. Izvoz pomurskih podjetij v letu 2014 je znašal 665 milijonov evrov, blagovna menjava pa 1,36 milijarde evrov. Stopnja rasti je dosegla 15,2 % in je najvišja med vsemi slovenskimi regijami ter daleč nad slovenskim povprečjem, ki znaša 6,6 %. Gospodarske družbe so izkazale 20,9 mio. evrov čistega neto dobička, ustvarile 9,5 % višji obseg skupnih prihodkov; obseg prodaje na domačem trgu se je povečal za 8 %, obseg prodaje na tujih trgih za 15,2 %. Ključna izvozna trga Pomurja sta Nemčija in Avstrija, ki skupaj prispevata polovico celotnega izvoza. Pomurje pri prihodkih na zaposlenega še vedno zaostaja za slovenskim povprečjem (za 16,6 %), neto dodani vrednosti na zaposlenega (za 20,4 %) in bruto plači na zaposlenega (za 12,6 %).

Za Pomurje se je zaradi poglobljene gospodarske krize konec leta 2009 sprejel Zakon o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 2010–2015 (ZRPPR1015), ki po štirih letih že kaže pozitivne učinke in gospodarsko okrevanje. Torej je sklepati, da je bil za regijo potreben, kar nedvomno dokazujejo zgoraj omenjeni rezultati in velika absorpcijska moč pomurskega gospodarstva za nove investicije. Težava Pomurja ostaja okoli 3000 delovnih mestih, ki so na pragu finančne rentabilnosti in vzdržnosti ter ne dosegajo potrebne dodane vrednosti, ki bi omogočala normalno poplačilo vseh nastalih stroškov. Gre za delovna mesta, ki so skozi snovanje novih investicij in razvojnih programov 2014–2020 potrebna prenove, prestrukturiranja oziroma zamenjave z novimi.

Najpomembnejši izvozni partnerici Pomurja sta Nemčija in Avstrija, kamor gre več kot polovica celotnega izvoza. Regija pridobiva z geostrateško lego in prometnimi povezavami, saj ima v obsegu 300 km na voljo 12 milijonov potrošnikov in 10 velikih univerzitetnih središč; skozi pokrajino pa potekajo številne pomembne mednarodne prometne poti. V zadnjih desetih letih se pomursko gospodarstvo spreminja in preoblikuje – iz nekdanj tradicionalnih panog prehaja v panoge, kjer se uporablja najsodobnejša napredna tehnologija ter proizvaja visoko kakovostne izdelke in rešitve, ki lahko globalno dosegajo najvišjo dodano vrednost.

Najbolj stabilne panoge v regiji so kovinsko predelovalna, ki tudi v zadnji polovici leta največ zaposluje, elektro, živilska in gradbeništvo. Prav tako pa se pri prodaji pozna dvig domače porabe, predvsem v živilski panogi za 8 %. Tudi likvidnost in zadolženost podjetij se počasi izboljšuje. V zadnjih treh letih beležimo dvig večine gospodarskih kazalnikov. Čeprav so aktivna podjetja v letu 2014 povečala število zaposlenih za 582, pa tega ne moremo trditi za število zaposlenih. V Murski Soboti in okolici je potrebno zapolniti kapacitete v obrtnih conah na obrobju z večjimi gospodarskimi (proizvodnimi) obrati, ki bodo temeljili na visoki tehnologiji in kakovostni visoko izobraženi mladi delovni sili. V mestnem jedru pa je nujno vzpodbujati manjše obrate, predvsem storitvene z dejavnostmi za sprostitev, druženje, aktivnosti in domačo unikatno ponudbo ter kulinariko.

3.4.1.2 Turizem

Murska Sobota je gospodarsko, upravno, izobraževalno, kulturno, športno in zdravstveno središče pomurske statistične regije. Izjemna geostrateška lega, lahka dostopnost, ki že stoletja omogoča prepletanje različnih kultur (nemške, madžarske, slovanske, romske) in religij (krščanske, protestantske in judovske), reka Mura s pritoki, bogate talne vode, termalne in mineralne vode na globini 1000 m, rodovitna polja in griči, gozdovi, izjemna kulinarika, predvsem pa gostoljubni ljudje, ponosni na svojo naravno in kulturno dediščino, so ključni primarni dejavniki, ki v letih do 2022 omogočajo hitrejši razvoj turizma. Rast turizma na območju Pomurja in Murske Sobote bo mogoč s povezovanjem, oblikovanjem skupne dobre politike, s strateškim načrtovanjem, odgovornim upravljanjem in ciljnimi trženjem.

Mura in pritok Ledava sta s svojim naravnim režimom zaznamovala gospodarsko delovanje v pomurskem prostoru. Posebno priložnost za razvoj turizma dajejo tudi območja **jezer oz. gramoznic**; največje med njimi je **Soboško jezero**, ter manjša, ki so v Krogu, Kupšincih in Nemčavcih.

Priložnosti za razvoj turizma v Murski Soboti so bistveno večje od trenutnih razmer (v letu 2013 197 sob; 433 ležišč; 11.161 turistov; 35.331 nočitev) s tendenco upadanja. Murska Sobota je doslej gradila na poslovnem in izletniškem turizmu, kar v spremenjenih, vse bolj konkurenčnih pogojih na turističnem trgu, ne daje dobrih pogojev za trajnostno rast in razvoj.

Integrirani, razvojno-trženjski model na osnovi **trajnostnega koncepta** razvoja je čvrst temelj za načrtno, premišljeno, organizirano, odgovorno in nadzorovano, k skupnim ciljem (koristim) usmerjeno delovanje oz. ukrepanje. Prav na vrednotah je zasnovana vizija Murske Sobote, ki pa je temelj tržnega umeščanja in ustvarjanja zelene podobe in s tem dolgoročnega uspeha turizma v Murski Soboti, kar nam lahko zagotovi skupna destinacijska znamka. Le-ta je učinkovito orodje za povezovanje vseh deležnikov v močno razvojno organizacijsko mrežo in osnova za vodenje kakovostnega izvajanja turistične ponudbe v destinaciji (menedžment kakovosti – TQM). Izvajanje pomeni uresničevanje dane obljube kakovosti storitev turistom, ustvarjanje zadovoljstva in utrditev ugleda. Menedžment trženja je odgovoren za oblikovanje takšnih produktov, ki bodo zadovoljevali ciljne skupine turistov in omogočali razvoj, dvigali blagostanje domačinov in skrbeli za ohranjanje dediščine. Menedžment si mora prizadevati, da z gosti vzpostavi dolgoročne oz. trajnostne odnose (CRM).

V Mursko Soboto so ljudje že v preteklosti prihajali trgovat, zato je izredno pomembno, da se v mestnem jedru ohrani njen tržni značaj. Tega naj kot kulturno doživetje odrazi zgodovinsko dejstvo, da se je med tednom ustvarjalo, v soboto trgovalo, v nedeljo pa počivalo, tudi zabavalo. Murska Sobota je **sejemsko mesto**, ki mu je leta 1479 ogrski kralj Matija Korvin podelil svobodne sejemske pravice. Sejemska aktivnost v mestu se je vse do danes ohranila vsak prvi ponedeljek v mesecu, ohranila pa sta se tudi priljubljena Trejzino (15. oktober) in Miklošovo senje (6. december). Ob začetku 20. stoletja so bili v Murski Soboti organizirani še Pustni, Čarni, Jurjevski, Ivanski in Bertalanski sejem, ki pa se niso ohranili.

Poslanstvo turizma Murske Sobote je, da vse, kar domačini kakovostnega ustvarijo, ponudi obiskovalcem in turistom kot pristno doživetje po poštenih cenah, obenem pa obiskovalce povabi k soustvarjanju doživetij.

Murska Sobota mora razviti sekundarno turistično infrastrukturo razpršenih hotelov in drugih prenočišč za določene ciljne skupine turistov, ki se tematsko navezujejo na **šest turistično zanimivih območij mesta**:

1. Grajski park v mestnem jedru je namenjen doživetju kulture in kulinarike ter otroškega doživljajskega mesta.
2. Turistični center Fazanerija je namenjen rekreaciji, športu in obnovi oz. vzdrževanju kondicije.
3. Vodni park Soboško jezero, park aktivnih počitnic za vse generacije.
4. Sprostitveni park Mura z osnovno produktno temo Panonski wellness.
5. Doživljajski park Krog, namenjen odkrivanju in raziskovanju.
6. Pametni park Rakičan s kongresi, izobraževanji, usposabljanji, team buildingi ipd.

Do leta 2022 je mogoče uresničiti podvojitev prenočitvenih zmogljivosti (dodatnih 200 sob oz. 400 ležišč) za namen celoletnega poslovanja ter dodatnih zmogljivosti sezonskega značaja (kamp).

Statusna umestitev Murske Sobote, s katero se bodo lahko poistovetili vsi deležniki, bo predstavljala njene vrednote in tvorila pristen, dolgoročen stik med ponudbo in povpraševanjem. S pomočjo načrtne umestitve lahko pričakujemo, da podoba Sobote ne bo le spontana, ampak tudi načrtovana, zelena in uspešna.

Izvajanje funkcije upravljanja (menedžmenta) je nato, ob jasnem umeščanju, skupni znamki, in dobro načrtovani politiki, odvisno od kompetenc ljudi in razpoložljivih virov samostojne, krovne in lokalne **destinacijske menedžment organizacije (DMO)**, ki mora biti sistemsko urejena tako, da omogoča delovanje na dolgi rok (do leta 2030 in naprej).

Trije pristopi zelenega soboškega turizma do leta 2022 so:

- Trajnostni destinacijski menedžment – vzpostavitev profesionalne DMO.
- Produktno povezovanje, mreženje, znamčenje.
- Pozicioniranje in vsebinsko ciljno trženje.

Slika 13: Ilustracija maskote mestne občine Muska Sobota.

3.4.1.3 Kmetijstvo in podeželje

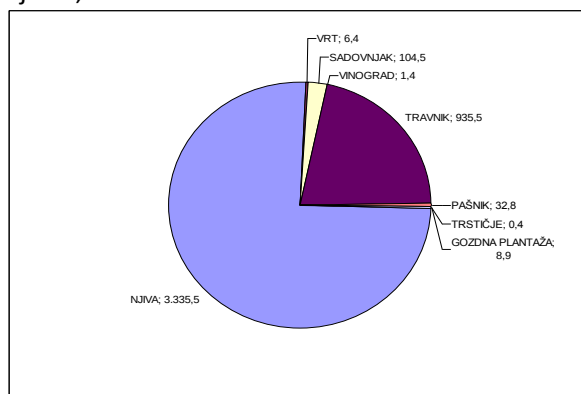
Murska Sobota je sedež kmetijsko-predelovalne industrije. Kmetijska dejavnost je zaradi ugodnih naravnih danosti ena najpomembnejših gospodarskih dejavnosti v Pomurju.

Površina kmetijskih zemljišč na področju Pomurske regije znaša pribl. 61 % skupne površine regije. Struktura kmetijskih zemljišč v mestni občini Murska Sobota (v ha) na osnovi katastra je naslednja:

- Kmetijska zemljišča: 4425 ha.
- Gozd: 917 ha.

Od vseh površin je 253 ha v območjih NATURA 2000.

Slika 14: Struktura kmetijstva, 2015.

Vir: Damjan Jerič, 2015

Murska Sobota je odvisna od zaledja in lokalne oskrbe, sočasno pa je središče živilsko predelovalne industrije ter izobraževanja na področju kmetijstva in podeželja v regiji.

Največja živilsko predelovalna podjetja so Panvita, d. d., Pomurske mlekarne, d. d., Mlinopek, d. d. in Kodila, d. o. o. Krepi se lokalna znamka Diši po Prekmurju, ki združuje male pridelovalce in predelovalce hrane iz Prekmurja, ter je skozi društvo nosilec zaščite dveh izdelkov – Prekmurske gibanice in Prekmurske šunke. Sočasno imamo tudi podjetji Proconi, d. o. o., in Osem, d. o. o., ki se ukvarjata s proizvodnjo pripravljenih jedi.

Samooskrba Pomurja

Pomurska regija ima skoraj petkrat več obdelovalnih površin na prebivalca, kot je slovensko povprečje, in za polovico presega priporočeno površino. Navedeno priča o nadpovprečno dobrih naravnih razmerah za kmetijsko pridelavo na območju pomurske regije. Tako pomurska regija predstavlja podpovprečno poseljeno območje in območje z nadpovprečno ugodnimi razmerami za kmetijsko pridelavo. Območje Pomurja s 4.687 m² obdelovalnih površin na prebivalca za polovico presega želeno stopnjo samooskrbnosti glede na geoklimatski pas, v katerem se nahaja (3.000 m²), in je petkrat višja od slovenskega povprečja (894 m²).

SWOT analiza Ekonomija

Prednosti	Slabosti
Gestrateška lega. Bližina avtocestnega omrežja. Sodobna železniška povezava. Pozitivna gospodarska rast in povečanje prihodkov. izvoznih podjetij. Tradicionalna in tehnična znanja in izkušnje ter izobraževalne institucije. Institucionalno središče – gospodarsko, upravno, športno, razvojno, zdravstveno, kulturno, izobraževalno idr. Središče. Uveljavljene blagovne znamke (Panvita, Kodila, Wolford, Xal, Medicop, Roto, Rajh, Megras, Saubermacher, Transpak, Pomgrad, AVE, Kekec, Diši po Prekmurju, Pomurske mlekarnе, Festival Fronta, Diana ...). Coworking. Regijske podporne institucije oz. podporno okolje. Tradicionalne prireditve. Odlične kulturne ustanove, umetniki in prireditve. Geotermalna voda v mestu. Termalna kopališča v okolici. Kulinarična ponudba. Cestna kolesarska infrastruktura. Kmetijsko in predelovalno središče regije.	Pomanjkanje podjetniških pobud. Nizka podpora inovacijam. Skromen obseg tujih investicij. Podcenjeni lokalni produkti. Delovanje brez upoštevanja drugih, nesodelovanje, nekoordiniranost. Notranji damping oz. nezdrava konkurenca. Pomanjkanje ustreznih, že pripravljenih, lokacij za poslovne dejavnosti. Previsoke cene zemljišč. Zapleteni in dolgotrajni postopki pridobivanja dovoljenj za investiranje. Razdrobljenost poslovnih in industrijskih con ter slaba dostopnost do njih. Neustrezna kadrovska struktura oz. pomanjkanje kakovostnih delovnih mest za visoko izobražen kader in sočasno pomanjkanje kakovostnega visokokvalificiranega tehničnega kadra za potrebe gospodarstva. Nepovezanost, pomanjkanje sodelovanja in mreženja. Šibko socialno podjetništvo. Visoka strukturna brezposelnost. Beg možganov. Nizka dodana vrednost. Negativni demografski trendi. Prepočasno prilagajanje srednješolskih programov potrebam gospodarstva. MOMS ne spodbuja podjetništva. Ni spodbujanja mladih naslednikov v podjetjih. Neustrezna izraba geotermalnih voda. Nizka samopodoba in zato podcenjenost lastnega znanja in izkušenj, lastnih produktov in neizkoriščen razvojni potencial na vseh treh sklopih. Nepovezana turistična ponudba in odsotnost skupnih turističnih produktov. Odsotnost t. i. destinacijskega menedžmenta. Pomanjkanje urbane opreme in postajališč za kolesarje, avtodome, e-vozila. Ni ustreznega informacijskega sistema za usmerjanje po mestu. Manjka organiziranje, menedžment in trženje turistične ponudbe. Pomanjkanje inovativnih integralnih turističnih produktov. Pomanjkljiva valorizacija športne in kulturne infrastrukture in storitve v turistični ponudbi. Nizka kupna moč. Stagnacija oz. upad prenočitev in turističnega

	prometa. Skromna nastanitvena turistična infrastruktura. Intenzivno kmetijstvo, ki sega vse do praga mesta.
--	--

Priložnosti	Nevarnosti
Povezovanje – vertikalno in horizontalno. Izkoriščanje pozicije regijskega centra. Privabljanje »zelenih« investitorjev. Podpora ciljnim R & R institucijam. Pridobiti visoko tehnologijo. Oživitev mestnega središča. Biosfera reke Mure in inovativne nastanitvene zmogljivosti ob reki Muri in reki Ledavi. MIC. Socialno podjetništvo. Izkoriščanje geotermalne energije. Kulturna in kreativna industrija. Možnost razvoja programov izobraževanja, ki odgovarjajo na potrebe regijskega gospodarstva. Energetski potencial regije. Tesno povezovanje s pobratenimi in partnerskimi mesti – krepitev čezmejnega partnerstva (24 mest!) in sodelovanje mest. Multikulturno središče. Kolesarski center Pomurja. Turistični center Fazanerijski. Razvoj zelenega turizma v navezavi z wellnesom, rekreacijo, s športom, kulturo, z dediščino, s kulinariko, z življenjskimi obredi, ribolovom, zdravjem, duhovnostjo itd. Vodna infrastruktura za turizem in rekreacijo. Natura 2000. Krajinski park Goričko. Povezovanje z domačimi zdravilišči in zdravilišči izven meja Slovenije. Družinsko doživljajsko mesto. Razvoj Letališča Murska Sobota. Sanacija degradiranega območja Soboško jezero v turistične in rekreacijske namene. Degustacijski center. Biokmetijstvo, regijska proizvodnja hrane . Zelenjadarstvo. Komasacije. Razvoj tržnice lokalnih in bioproduktov. Prilagoditev kmetijstva na podnebne spremembe (mreže, vrste, kulture ...). Poslovni (tržno-predelovalni) center za regijo. Namakalni sistem za pridelavo. Povezovanje, povezani produkti.	Neustrezna državna razvojna politika (prostorska, prometna, gospodarska, turistična itd.) Dolgoročno nizka kupna moč lokalnega okolja. Centralizacija države. Izčrpavanje virov podjetij. Neprilagodljivost sistema srednjega in poklicnega izobraževanja. Ne bo napredka v višjo tehnologijo z večjo dodano vrednostjo in lastnim razvojem ter trženjem. Ne bo razvoja in trženja; samo proizvodnja. Prevelika odvisnost le od ene panoge. Nadaljevanje nezaposlovanja mladih. Vnos umazane proizvodnje. Nelojalna konkurenca na trgu EU. Prostotrgovinski sporazum EU - ZDA, ki bo predvidoma manj ugoden za EU. Zmanjšanje investicij v turistično infrastrukturo. Izostanek t. i. destinacijskega menedžmenta in trženja turistične ponudbe. Zmanjševanje vlaganja v turizem in s tem stagniranje v razvoju turizma. Slabšanje kakovosti turistične ponudbe. Neustrezna kmetijska politika. Padanje rodovitnosti tal – intenzivno kmetijstvo.

3.4.2 Varovanje okolja in naravnega ter kulturnega bogastva

Področje Varovanja okolja in naravnega ter kulturnega bogastva se usmerja na obnovljive vire energije, učinkovito rabo energije, varovanje okolja in naravnih habitatov, naravno in kulturno dediščino ter degradirana območja.

EU se je zavezala, da bo emisije toplogrednih plinov do leta 2020 zmanjšala za 20 % glede na leto 1990. V skladu z Odločbo 406/2009/ES mora Slovenija do leta 2020 v sektorjih, ki niso vključeni v shemo trgovanja z emisijami (ETS), doseči cilj, da se emisije ne bodo povešale za več kot 4 % glede na leto 2005. Za izpolnitev tega cilja je vlada sprejela Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 (OP TGP 2020). Z vidika varovanja okolja vidimo Mursko Soboto v prihodnosti kot **zeleno mesto** z visoko kakovostjo bivanja, kot mesto kolesarjev in pešcev, urbanih vrtičkarjev, čebelarjev; mesto, kjer se mestne, javne in zelene površine povezujejo z naravnimi habitatmi mesta in okolice. Dolgoročno načrtovan in usmerjan prostorski razvoj v mesto z več javnimi zelenimi površinami za blaženje klime, hrupa, absorpcijo prahu, sprostitve; z mestno vrtnarijo in revitaliziranimi potoki, Soboškim jezerom in ohranjeno reko Muro. Skladno s tem je sprejet tudi Načrt za kakovost zunanjega zraka na območju Mestne občine Murska Sobota in Občinski program varstva okolja mestne občine Murska Sobota.

V Murski Soboti in Pomurju imamo velik potencial izkoriščanja **obnovljivih virov energije**, in sicer sončne energije, ki jo zagotavlja velika količina sončnih ur, energijo biomase in geotermalno energijo, ki jo že deloma izkoriščamo. Geotermije se poslužuje vedno več gospodinjstev, saj je sorazmerno cenovno dostopna (toplotne črpalke). Veliko dražja pa je energija termomineralne vode, ki se nahaja pribl. 1 km pod površjem, saj je princip izkoriščanja zahteven in sorazmerno drag. Temperatura termomineralne vode se giblje okoli 50 °C in je primerna za nizkotemperaturne režime.

Zavedanje, da je potrebno najprej zmanjšati porabo energije in šele nato izgraditi cenejši sistem ogrevanja, terja premike v razmišljanju načrtovalcev in uporabnikov. Prav iz vlaganj v učinkovito rabo energije lahko mesto v prihodnje pričakuje večje prihranke pri stroških ogrevanja in hlajenja. Poseben izziv na tem področju predstavlja kulturna dediščina.

Ohranjanje dediščine (kulturne in naravne) se uresničuje v razvojnem načrtovanju in z ukrepi države, pokrajin in občin tako, da dediščino ob spoštovanju njene posebne narave in družbenega pomena vključujejo v trajnostni razvoj.

Naravna dediščina je ohranjen, izjemen naravni prostor, ki je poseben po svoji biotski raznovrstnosti, redkosti rastlin ali živali, starosti rastlin ali drugih lastnostih. Ko je naravno ravnovesje porušeno, je potrebna posebna skrb pri načrtovanju. Če pa se je v preteklosti to že zgodilo, pa je potrebno najti načine renaturacije; posebej je to nujno, če se je bistveno poslabšal življenjski prostor ljudi in živih bitij.

Razmislek o dediščini je nujen tudi ob pripravi **dogodkov in prireditev** na območjih dediščine, ko trajnostna usmerjenost dogodku lahko prinese oz. poveča ugled, prispeva k njegovi promociji in večja prihodke, sočasno pa zmanjša negativen vpliv na okolje in kulturno dediščino.

Murska Sobota je osnovno strukturo mesta, ki je bila zastavljena nekako na začetku 20. stoletja, zelo dobro ohranila. Tam, kjer so se vedute pretrgale, imamo danes **degradirana območja**. To bo terjalo veliko premisleka v načrtovanju in ponovni naravni oživitvi teh delov mesta. Prostorska vizija razvoja je tako podana skozi meje rasti mesta, programske rešitve in preoblikovanje, prometno mrežo in koncept zelenega sistema mesta.

Slika 15: Ohranjenost vedut v Murski Soboti.

Vir: Aleksander Ostan, 2015.

Rane so nastale tudi na obrobju mesta. Ena največjih je **Soboško jezero**, ogromna gramoznica, ki kar kliče po revitalizaciji in vnosu atraktivnih vsebin. Idejne rešitve za jezero sicer že obstajajo, vendar terjajo spremembe v prostorskih načrtih. Razvoj Soboškega jezera je načrtovan v smeri atraktivnega športno-rekreacijskega turističnega središča, stičišča aktivnosti, dogodkov, prireditev, ustvarjalnosti in promocije celotne pomurske regije.

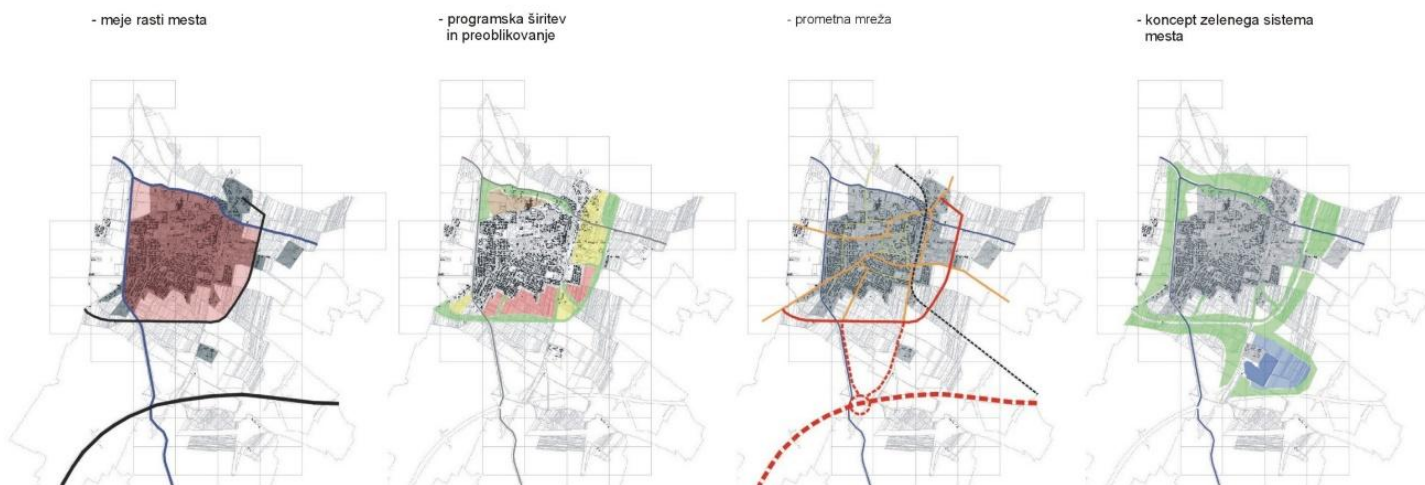
Pomembna so zelena območja v središču mesta in okolici. Največji zeleni površini v mestu sta park ob soboškem gradu in mestni gozd Fazanarija. Prvi je bi obnovljen, vendar je potrebno njegovo stalno vzdrževanje in nadgradnja vsebin.

Na podlagi široke analize obstoječega stanja in bodočih širitev je smiselno zasnovati koncept **širitev in posodobitev komunalne infrastrukture** in predvidevati vzporedne izvedbe različne infrastrukture v prostor v danem posegu. Pričeti je potrebno s smiselno zasnovo omrežja daljinskega ogrevanja s prostorsko zasnovo več potencialnih centrov ogrevalnih postaj po celotni površini mesta.

Pri **oživitvi mestnega središča** je potrebna analiza in evidentiranje vsebin, ki manjkajo v mestnem prostoru. Potrebno je raziskati vsebine, ki moteče vplivajo na kakovostno delovanje mesta in njihovo postopno selitev na bolj primerne lokacije v širšem mestnem prostoru, ki so slabo ali pomanjkljivo zastopane in ki prinašajo novosti in privlačnost v mestni prostor.

Sorazmerno in smiselno je potrebno načrtovati umeščanje v prostor in opraviti analizo degradiranih območij, analizo obstoječe stavbne mase, analizo možnih sprememb namembnosti in revitalizacije obstoječih, zapuščenih stavb in območij. Načrtovati je potrebno prostorske sanacije degradiranih območij in stavb, zapolnjevanje mestnih prostorov ter definirati načine pozidav t. i. mestnih plomb in zelenih ureditev. Potrebno je definiranje pozicij in načina urejevanja odprtih prostorov, namenjenih meščanom in druženju. Definirati je potrebno učinkovite načine varovanja kulturne dediščine, tako stavb kot mestnih prostorov. Izdelati je potrebno program rešitev sanacije javnih objektov in površin v smislu dostopnosti osebam, oviranim v gibanju in drugim invalidnim osebam.

Slika 16: Koncept razvoja mesta Murska Sobota.

Vir: Aleksander Ostan, 2015.

SWOT analiza Varovanje okolja in naravnega ter kulturnega bogastva

Prednosti

Sprejeti občinski dokumenti: EZO, OPVO, OPN, Načrt za kakovost zunanjega zraka, Program zaščite in reševanja. Znanje in izkušnje.

OVE&URE

Izkoriščanje geotermalne energije (sistem voda-voda, geosonda, talni kolektor, voda-zrak, termomineralna voda). Energetsko varčne novogradnje. Energetske sanacije večstanovanjskih stavb. Energetsko sanirane nekatere javne stavbe (vrtci, zdravstveni dom, šole). Dostopnost do sončne energije. Veliko grajenih površin (strehe, fasade, tla ...) .

TLA

Rodovitna tla.

Slabosti

Ne obstaja institucija »Mestnega arhitekta«. Ne obstaja regijska institucija za varovanje kulturne in naravne dediščine.

OVE & URE

Ni vračanja (reinjekcije) termalne vode. Energetsko potratni obstoječi objekti. Pomanjkljivo sodelovanje med sektorjema URE & OVE ter ZVKD RS. Neizkoriščenost sončne energije. Energetska revščina in s tem povezano neinvestiranje v energetske sanacije in zamenjavo kurišč. Sistem daljinskega ogrevanja ni razvejan po mestu.

Neurejeni predpisi glede koriščenja geotermalne vode.

Prostori za obdelavo. <u>VODA</u> Prisotnost površinskih tekočih in stoječih voda. Večina prebivalcev MOMS priključena na vodovodni in kanalizacijski sistem. Čiščenje odpadnih voda. Dobro organiziran sistem zaščite in reševanja. Količinsko zadostni viri pitne vode. Razbremenilni kanali. Možnost urejanja lastnih padavinskih voda. <u>ZRAK</u> Mestni park in gozd. <u>ODPADKI</u> Dobro organiziran sistem ravnanja z odpadki. Tradicija ločenega zbiranja odpadkov. Prisotno hišno kompostiranje. <u>NARAVNA DEDIŠČINA</u> Mestni park in mestni gozd. Varovana narava ob grajenem prostoru. Visoka stopnja biotske raznovrstnosti. Natura 2000. Biosfera reke Mure. <u>KULturna DEDIŠČINA</u> Odlične kulturne ustanove. Bogata kulturna dediščina. <u>DEGRADIRANA OBMOČJA</u> Nekatera degradirana območja so že v lasti ali upravljanju mesta, s čimer je možna reurbanizacija prostora oz. ozelenitev območja.	<u>TLA:</u> Onesnaževanje in intenzivno kmetijstvo. Nepremišljena pozidava. <u>VODA</u> Slabo stanje voda. Slabo vzdrževanje vodotokov. Poplave. Neurejeno odvodnjavanje lastnih padavinskih voda. Delovanje čistilne naprave ni optimalno. Zastarela in neustrezna kanalizacija in vodovod. <u>ZRAK</u> Onesnaženje s PM₁₀ delci. Prisotnost »vročinskega otoka mesta«. Nezadostni zeleni pasovi ob vpadnicah, obvoznici in avtocesti. <u>ODPADKI</u> Stara odlagališča niso sanirana. Občasen pojav divjih odlagališč. Kršitelji niso sankcionirani. <u>NARAVNA DEDIŠČINA</u> Ni upravljavca območij Natura 2000. Dostopnost do naravne dediščine. Ne zavedamo se pomena in ne cenimo naravne dediščine svojega območja. <u>KULturna DEDIŠČINA</u> Nezadostno varovanje in vzdrževanje dediščine. Ni regijskega arhiva. Premajhne prostorske zmogljivosti za prikaz kulturne dediščine. Neoznačena kulturna dediščina. Ne poznamo in ne cenimo delo kulturnih javnih in zasebnih institucij ter posameznikov. Kulture ne prepoznavamo kot silnice trajnostnega razvoja in podjetniških priložnosti. Ne vlagamo v občinske objekte, kjer domujejo kulturne institucije. Ne vlagamo v obnovo kulturnih spomenikov. Nedostopna dediščina za invalide in gibalno ovirane. Neosveščenost javnosti o pomenu in zaščiti kulturne dediščine. Premalo cenjeni prekmurski knjižni jezik. <u>DEGRADIRANA OBMOČJA</u> Degradirana območja v mestnem središču. Degradirano mestno jedro zaradi pretrganih vedut in nepremišljenih projektov (»Solzice«, Trg kulture, Zvezna in Slovenska ulica, Cvetkova ulica, avtobusna postaja ...).
--	--

	Degradiran videz mesta. Elektrosmog. Svetlobno onesnaženje. Onesnaževanje z reklamnimi sporočili. Mesto in narava nista celovito povezana. Odsotnost poklicnih gasilcev in ustrezne opreme ter kadra. Prevelika moč kapitala in nareka nepremišljenih projektov in posledično nefunkcionalni ter slabo izvedeni objekti (novi in prenovljeni).
--	---

Priložnosti	Nevarnosti
<u>OVE&URE</u> Sončni kolektorji, fotovoltaika. Velik potencial obnovljivih virov energije (geotermija, biomasa, solarna energija ...). Sistem daljinskega ogrevanja z optimalno kombinacijo energentov. Grajene površine so priložnost za sončno energijo. <u>TLA</u> Ekološko vrtnarstvo. Ekološko kmetijstvo. Samooskrba. <u>VODE</u> Trajnostna raba voda, vodnega ter obvodnega prostora. Vzpostavitev retencijskih sposobnosti padavinskih voda. Ponovna uporaba padavinske vode. <u>ZRAK</u> Širitev zelenega sistema. Zeleno mesto za dobrobit meščanov. Vzpostavitev mehkega prehoda med urbani in obdelovalnimi površinami z javnim zelenim območjem. Vzpostavitev protivetrnih pasov, ohranjanje obstoječe vegetacije, živic, mejic in soliterov na kmetijskih zemljiščih. Spodbujanje zamenjave dotrajanih kurišč. Daljinsko ogrevanje. Zmanjševanje potreb po energiji. Trajnostna mobilnost. <u>ODPADKI</u> Osveščanje meščanov o pravilnem recikliranju. Intenzivna in kompleksna promocija ločenega zbiranja odpadkov z akcijami osveščanja. Dosleden nadzor zbiranja odpadkov in sankcioniranje.	<u>OVE&URE</u> Visok koncesijski davek na termalno vodo. Nizke cene fosilnih goriv oz. virov energije. Energetska revščina. Ne bo vlaganja v regijsko električno omrežje. Ne bo investiranja v osnovno infrastrukturo. Energetika v stavbah ne bo trajnostno usmerjena. Premajhno zmanjševanje potreb po energiji. Netrajnostni promet. Netrajnostna raba oz. načrtovanje prostora. <u>TLA</u> Onesnaževanje tal ter površinskih in talnih voda. Povečevanje intenzivnosti kmetijstva in industrije. Razlitja. <u>VODE</u> Parcialno, sektorsko, interesno videnje izkoriščanja voda in vodotokov. Klimatske spremembe in neustrezno prilagajanje le-tem – poplave, neurja, suša, zelene zime ... Ne bo vlaganja v vodotoke. <u>ZRAK</u> Energetska revščina. Netrajnostna mobilnost. Pozidava v pasovih, ki bi morali biti zeleni pasovi ob avtocesti, obvoznih in vpadnicah. Mesto in narava ne bosta povezana. Podnebne spremembe. <u>ODPADKI</u> Pojav divjih odlagališč. Odstop od pristopa »Nič odpadkov«. <u>NARAVNA DEDIŠČINA</u> Tujerodne invazivne vrste in izumiranje avtohtonih vrst. Ne bo investiranja v naravno in kulturno

Vzpostavitev novega sodobnega zbirnega centra. Pristop k zavezi »Nič odpadkov«. <u>NARAVNA DEDIŠČINA</u> Natura 2000. Biosferno območje reke Mura. Renaturacija degradiranih območij. Nenehno vlaganje v širitev javnih zelenih površin. Povezovanje mestnih zelenih površin z naravnimi površinami izven mesta. Osveščanje o pomenu zelenih površin. <u>KULTURNA DEDIŠČINA</u> Celovita obnova kulturne dediščine. Osveščanje javnosti o pomenu kulturne dediščine in identitete mesta (poudarek na rabi novih medijev). Dediščina kot potencial za razvoj turizma in izobraževalnih ter raziskovalnih institucij. <u>DEGRADIRANA OBMOČJA</u> Sprememba lastništva. Iskanje novih vsebin in investorjev. Prenova degradiranih območij in reurbanizacija. Potencial za vzpostavitev novih zelenih površin. Potencial za določitev novih vsebin v opuščenih objektih. Začasna raba degradiranih območij (kulturna in kreativna industrija, vrtičkanje itd.). Povezovanje javnega in zasebnega sektorja ter R & R institucij.	dediščino. Nekontrolirana pozidava. <u>KULTURNA DEDIŠČINA</u> Ne bo vlaganja v kulturno dediščino. Kulturna dediščina ne bo prepoznana kot turistični in gospodarski potencial. Lastne identitete ne bomo znali ceniti. <u>DEGRADIRANA OBMOČJA</u> Nezainteresiranost lastnikov in neaktivnost javnih institucij za obstoječe stanje. Nevarnost za okolje, ogrožanje zdravja ljudi, nevarnost nesreč ... Zavetišče za skupine iz socialnega roba v zapuščenih prostorih.
--	--

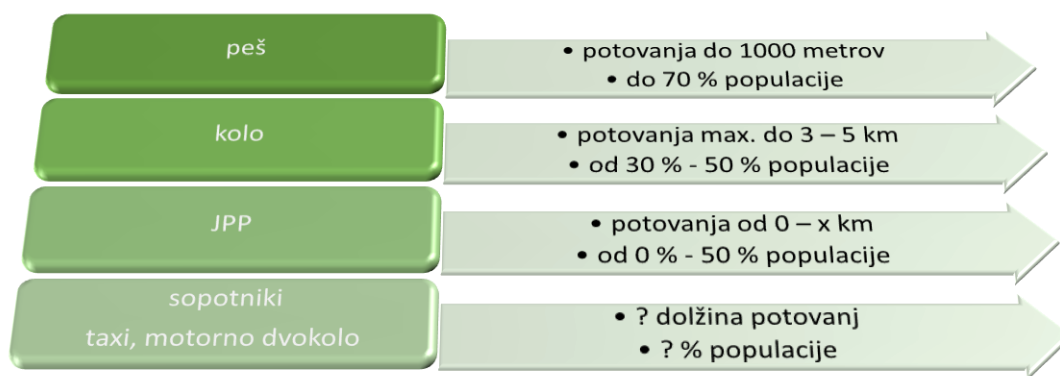

3.4.3 Transport & IKT

Zagotavljanje učinkovite in enakopravne mobilnosti za vse, ob zmanjšanju neželenih stranskih učinkov; zadovoljevanje potreb vseh ljudi po premikanju, vendar ob nižjih stroških in manjših stranskih učinkih, tveganju in porabi naravnih virov in brez ogrožanja lokalne ekonomije, je smer, ki jo zasledujemo pri vzpostavljanju novega Načrta trajnostne mobilnosti. Dostopnost lahko v tem pogledu izenačimo z mobilnostjo.

Prometna ureditev terja ponovno analizo prometa v mestnem prostoru in predvidevanje smiselnih prometnih tokov glede na namen – pešci, kolesarji in osebna vozila v ožjem mestnem središču (z izjemo dostave in servisnih dejavnosti); tovorni promet in kmetijska mehanizacija na obrobne cestne povezave; ves tranzitni promet na obvoznice. Do leta 2022 je nujno izvesti vzhodno obvoznico od Panonske ulice do območja Čarde, ki je ključnega pomena za delovanje severne obrtno-industrijske cone in obrobnih trgovskih centrov.

Slika 17: Izbor načina potovanja.

Vir: Jože Veren, 2015.

Pešcone potrebujejo ustrezne koridorje, kjer pešci ne prihajajo v konflikte s kolesarji. Sklenjene kolesarske steze do vseh glavnih atraktorjev prometa se morajo vzpostaviti ter ustrezno dimenzionirati. Urejeni morajo biti prehodi za kolesarje in pešce ter biti ustrezno označeni oz. signalizirani. JPP mora ponuditi ustrezno ponudbo, tarifo, frekvence in linije ter postajališča. Ključen za kakovosten zunanji zrak pa je tudi ustrezen vozni park JPP. Informacije morajo biti jasne in na voljo tudi najzahtevnejšemu uporabniku.

IKT

Načrtovanje razvoja IKT mora temeljiti na hitrih in ultrahitrih internetnih povezavah ter interoperabilnih aplikacijah, ki prinašajo trajne gospodarske in družbene koristi. Digitalna agenda je ena izmed sedmih vodilnih pobud strategije Evropa 2020 in zastavlja visoke cilje glede širokopolasovnih povezav. Vsi državljani EU naj bi imeli do leta 2013 osnovni širokopolasovni dostop do interneta, do leta 2020 pa širokopolasovni dostop s hitrostjo 30 megabitov na sekundo (Mbps); od tega pa naj bi bila vsaj polovica evropskih gospodinjstev naročena na hitrost 100 Mbps. Mestna občina Murska Sobota si prizadeva pripeljati optična omrežja do vseh svojih naselij in s tem odpreti možnosti za razvoj ultrahitrih internetnih povezav. Veliko bo potrebno storiti na področju izboljšanja digitalne pismenosti, znanj in vključenosti ter s tem izboljšanja koristi, ki jih omogoča IKT za družbo.

SWOT analiza **Transport & IKT**

Prednosti	Slabosti
Dostop do 5. prometnega koridorja. Dostop do mednarodnega avtocestnega omrežja. Dostop do železniškega prometa. Kolesarske poti v MOMS. Sprejeta občinska dokumenta: Načrt trajnostne mobilnosti in Načrt za kakovost zunanjega zraka. Mestni avtobus Sobočanec. Letališče Murska Sobota. Park & Ride sistem delno vzpostavljen. Zadostne parkirne površine. Prisotnost e-polnilnic (niso hitre; premalo). Odlična pokritost z mobilnimi omrežji. Optično omrežje. Ulice omogočajo koridorje za pešce. Podvoza pod železnico na glavnih prometnicah. Zadostno število bencinskih črpalk.	Osebnostna vozila imajo prednost pred pešci, kolesarji in javnim prevozom. Zastarela avtobusna postaja in neopremljena nekatera postajališča. Slabe linijske povezave po mestu, izven mesta in po regiji (avtobus, železnica – javni prevoz) in neustrezen časovni raspored javnega prevoza. Ni direktnih povezav (javni prevoz) v sosednje države. Prepočasna železnica in neustrezna prometna politika države. Nedodelano in nepremišljeno kolesarsko omrežje in poti (koridorji) za pešce. Odsotnost sistema za informiranje in obveščanje. Odsotnost hitrih e-polnilnic v mestu. Odsotnost kolesarnic in izposojevalnic koles (sistem izposoje). Nedodelan sistem Park & Ride (navezava na javni prevoz, kolesa). Odsotnost počivališča za avtodome. Neustrezna pretočnost prometa po mestu. Dotrajana cestna infrastruktura. Umirjanje prometa s hitrostrnimi ovirami (ležeči policaji). Pomanjkanje oz. preozki zeleni pasovi ob vpadnicah, obvoznici in avtocesti. Odsotnost superhitrega interneta (optika po celi MOMS). Nezadostno električno omrežje za podporo večjih in več porabnikov (industrija). Spletne strani javnih institucij in e-javne uprave niso prijazne uporabnikom, še posebej slepim in slabovidnim ter gluhi in naglušnim. Pretrgane tradicionalne poti pešcev. Premalo urbane opreme ob koridorjih za pešce in kolesarje (klopi ...). Dovoljena prehitra vožnja skozi mesto in preveč tovornega prometa po mestu. Javni prevoz ni na alternativna goriva.

Priložnosti	Nevarnosti
Geografska lega – umeščenost v širši evropski prostor (povečana dostopnost – logistični potencial). Železniška povezava z Avstrijo – prometno križišče, logistični center. Regijsko središče (prevzemanje iniciative). Majhno mesto in razvoj alternativne (trajnostne) mobilnosti. Razvoj mestnih trgov in ulic (drevoredi, igrala za vse starosti, klopi, dogajanja na odprtem prostoru, večfunkcionalnost prostora). Urbana oprema, ki spodbuja hojo, kolesarjenje in uporabo JPP. E-mobilnost. Invalidom in starejšim prijazna mobilnost. Shared space. Razvoj tehnološko naprednih sistemov. Internet strani (za javne storitve). E-znanje in izkušnje. Celostna e-promocija mesta. Odprtost mesta za nove ideje in nove tehnologije. Hitra uvedba novih tehnologij (odzivnost mesta na nove tehnologije). Izobraževanje in izpopolnjevanje za nove tehnologije za uporabnike vseh starosti. Ustrezneje urejen mestni javni prevoz oz. mestni avtobus Sobočanec (multifunkcionalna vozovnica in multimodalnost, krajšanje intervalov, on-line info, nova postajališča, možnost prestopa). Kombinirani (multimodalni) transport – kolo – avtobus – železnica – preselitev avtobusne postaje k železnici za medregijski transport. Modernizacija Letališča Murska Sobota. Kartica ugodnosti za javne storitve (»Sobočanka«). Spreminjanje (vsakodnevnih) potovalnih navad v smeri trajnostne mobilnosti in povečevanja zdravja (ozaveščanje oz. motiviranje).	Prilagajanje in ohranjanje infrastrukture osebnim motornim vozilom (OMV) – ohranjanje dosedanjih vrednot (OMV kot edino prevozno sredstvo). Ne bo investiranja v prometno infrastrukturo. Ne bomo zagotavljali zadovoljive mobilnosti za vse ljudi. Neučinkovita infrastrukturna oskrba gospodarstev. Neracionalna uporaba prometne infrastrukture. Zanemarjanje varnosti v cestnem prometu. Nadaljevanje neoptimalnega načina umirjanja prometa. Informacijska in tehnološka nepismenost. Ne bo investiranja v IKT infrastrukturo. Povečevanje oz. ohranjanje nepotrebnih potovanj kot posledica neustrezne umeščenosti (prostorsko načrtovanje). Bodoče obvoznice bodo spodbudile dodatna potovanja z OMV. Novi prostori v mestu ne bodo ustrezali potrebam mesta in vsem skupinam prebivalstva. Hitro uvajanje novih tehnologij ne bo zadosti premišljeno. Ne bomo spodbujali trajnostne mobilnosti, ampak samo spreminjal infrastrukturo. Spodbujanje razvoja in uporabe trajnostne mobilnosti ne bo spremljalo restriktivno doziranje motornega prometa v mirovanju. Razvoju letališča ne bo sledila primerna turistična, rekreativna, kulturna ipd. ponudba.

3.4.4 Življenje in bivanje

Pred samo spremembo kateregakoli prostorskega akta je nujno vzpostaviti učinkovit in stalen nadzor nad dogajanjem **v prostoru**. Nujno je definirati način vzpostavitve in delovanje organa, institucije, ki bo spremljala in usmerjala prostorske ureditve v mestu – uvedba t. i. Mestnega arhitekta – in to z namenom, da se bodo upoštevali vsi vidiki prostorskega razvoja mesta.

Na podlagi analiz obstoječega in zelenega stanja je potrebno predvideti ukrepe za saniranje obstoječih objektov in površin ter predvideti nove, specializirane izobraževalne programe, ki bodo mestu in regiji doprinesli razvoj in potrebne kadre. Sledi smiselna umestitev v prostor na podlagi že obstoječih in novih primernih lokacij ter zapolnitvi obstoječih praznih kapacitet, ki jih je največ v mestnem jedru. Podpreti je potrebno vlaganje v R & R in zagotoviti prisotnost R & R institucij v mestu.

Analitično je potrebno pristopiti k potrebam in željam po različnih **kulturnih dogajanjih** v mestu in jih smiselno umestiti v mestni prostor – s spremembo namembnosti obstoječih razpoložljivih objektov in površin ter umeščanjem novih, dopolnilnih prostorov in površin za različna kulturna udejstvovanja.

Evidentirati je potrebno smiselne **športno - rekreativne vsebine**, ki imajo pomanjkljive pogoje za svojo dejavnost. Pri umeščanju v prostor je potrebno preveriti možnosti združevanja športnih vsebin na že obstoječih površinah in v objektih. Takšno je t. i. območje Fazanarija, ki združuje večino športno-rekreativnih funkcij mesta, kot so: letno kopališče, športni stadion in teniška igrišča. Objekti in površine so potrebni nadgradnje in temeljite prenove. Območje je potrebno urediti v rekreativni center za izvajanje dejavnosti, ki vzpodbujajo šport in gibanje (npr. mobilnostni park z nordijsko hojo, kolarsarski kros ipd.) ter prispevajo k boljšemu zdravju prebivalcev. V sklopu novih športnih površin in objektov je potrebno predvideti izvedbo pokritega plavalnega bazena. V mestu je potrebno izkoristiti tudi prazne prostore skladiščnih oziroma proizvodnih prostorov za namene rekreacije (kegljanje, balinanje itd.) in športa (skate park, plezanje itd.).

Pojem in pomen rekreacije je potrebno razširiti na vse strukture prebivalstva; predvideti je potrebno dopolnitve in nove umestitve otroških igrišč, igrišč za šport znotraj stanovanjskih sosesk, balinišč, rekreacijskih površin za starejše in drugih objektov, namenjenih rekreaciji. Somerno je potrebno umestiti takšne površine in objekte v mestni prostor, ob upoštevanju obstoječih zmogljivosti in potencialnih sprememb rabe nekaterih degradiranih površin in objektov v mestnem prostoru.

Evidentirati je potrebno potencial stavb, ki bi ob prenovi lahko pomenile dodatno ponudbo prostih stanovanj za mlade družine, pa tudi za starejše, ki želijo svojo jesen življenja preživeti v stanovanjskih skupnostih. Določiti je potrebno strategijo gradnje novih stanovanjskih enot glede na mestni prostor in razpoložljive pripadajoče površine, ob upoštevanju somerne koncentracije števila stanovanj in dragocenosti mestnega prostora. Ob tem je potrebno upoštevati tudi dejavnike kakovostne zunanje ureditve (otroška igrišča, parkirišča, pozelenitve ...), prometa in somerne oskrbe.

Mladim je potrebno dati možnost aktivnega sodelovanja pri odločitvah v družbi, prisluhniti njihovim pobudam in željam po prostorih, štipendijah, podporah mladim talentom ter zagotavljanju pripravništev in praks v mestu. Zagotoviti jim je potrebno primerne zunanje in notranje prostore za druženje in preživljanje prostega in delovnega (oz. izobraževalnega) časa.

SWOT analiza **Življenje & bivanje**

Prednosti	Slabosti
SOCIALA: Vpeljani zdravstveni in socialni programi. Razvito prostovoljstvo in dobrodelnost. Razvite društvene dejavnosti. Aktivno delovanje Romske skupnosti. Zagotovljena javna služba za oskrbo in varstvo starejših oseb. Krizni center za otroke in mladostnike. Javna kuhinja. Delujoči dnevni centri za osebe s posebnimi potrebami. Zavetišče za brezdomce. Dobri pogoji za zdravstvene storitve – regijska bolnišnica, rehabilitacija, razvejana mreža lekarn. Varno mesto. Zavetišče za brezdomce. Bivalna enota za matere v stiski. Javne površine za vrtičkarje. Mestni park, gozd, zelene površine. KULTURA: Odlične kulturne ustanove in programi. Vrhunski umetniki živijo in delajo v mestu. MIKK (Mladinski informativni in kulturni klub). ZKTŠ. Multikulturno mesto s posebnostmi prekmurske, romske in madžarske kulture. Prekmurski jezik. MLADINA: Regijsko izobraževalno središče – koncentracija mladih iz vsega Pomurja. Klub prekmurskih študentov. IZOBRAŽEVANJE IN PREDŠOLSKA VZGOJA: Mreža javnih vzgojno-varstvenih ustanov, osnovnih in srednjih šol. MIC (Medpodjetniški izobraževalni center). Ponudba višješolskih in visokošolskih programov. Široka ponudba obšolskih dejavnosti. Omogočeno vseživljenjsko in medgeneracijsko učenje. PAZU. Univerza za tretje življenjsko obdobje. T. i. zlate in kadrovske štipendije. ŠPORT: Dobro razviti nekateri športni in rekreacijski programi. Rekreacijska infrastruktura in fitnes na prostem. Kategorizirani športniki. Otroška igrišča. STANOVANJSKA POLITIKA: Javni stanovanjski sklad. Neprofitna stanovanja.	SOCIALA: Vedno več socialno izključenih. Naraščanje revščine. Nedostopnost javnih institucij za gibalno ovirane in invalide. Pomanjkanje programov za psihoterapijo in za osebe z motnjami v duševnem in telesnem razvoju. Ni centra za odvisnike. Ni materinskega doma. Ni zunanjega prostora, namenjenega srečevanju in druženju vseh generacij. KULTURA: V mestu nimamo kreativnih jeder. Ni vzpostavljenih povezav med t. i. kreativci (arhitektura, oglaševanje, elektronski mediji, umetnost, kultura, oblikovanje ...). Neinstitucionalna kulturna dejavnost nima zadostne podpore (finančne, prostorske). Nezadostno sodelovanje institucionalne in neinstitucionalne kulture. Premalo izkoriščen kulturni potencial mesta. Pomanjkljiv nadzor ustreznih institucij nad nočnimi prireditvami. Nezadosten program MIKK za dijake in študente. Ne zavedamo se pomembnosti kulturnih institucij za razvoj mesta in kakovost bivanja za občane. Ne cenimo domačih ustvarjalcev. MLADINA: Neizkoriščen potencial mladih, ki živijo oz. se šolajo v mestu. IZOBRAŽEVANJE IN PREDŠOLSKA VZGOJA: Pomanjkljiva športna infrastruktura šol. Pomanjkanje R & R institucij. Izobraževalni programi niso usklajeni s potrebami trajnostnega gospodarstva. Pomanjkanje možnosti dodatnega izobraževanja za vse starostne skupine socialno šibkih prebivalcev. ŠPORT: Nizka finančna podpora mladim športnikom in klubski športni dejavnosti. Ni javnega športnega centra za dvoranske športe. Ni pokritega plavalnega bazena. Dotrajan nogometni stadion. Ni kakovostnih zunanjih športnih igrišč.

Bivalne enote. Varovana stanovanja.	STANOVANJSKA POLITIKA: Ni bivanjskih skupnosti. Prazna zasebna stanovanja in hiše v mestu. Premalo stanovanj za mlade družine.
--	---

Priložnosti	Nevarnosti
SOCIALA: Človeški potencial in odlične naravne danosti. Socialne inovacije. Medgeneracijsko sodelovanje. Aktivno prebivalstvo in aktivno državljanstvo. Programi za socialno ogrožene. Sodelujoča in vključujoča družba. KULTURA: T. i. žive ulice (infrastruktura, ki omogoča druženje, prireditve, ulični šport, aktivna postajališča ...). Kultura in kreativnost kot gibalno razvoja. Multikulturnost prostora. Spodbujanje kulturnih ljubiteljskih dejavnosti skupin vseh generacij. Vključevanje KKI v razvoj prostora. Prekmurski jezik in ustvarjanje v njem. Kulturna zgodovina prostora kot izhodišče za načrtovanje kulturne politike (vključevanje tradicije v prihodnost). Sodoben prekmurski showcase festival. MLADINA: Podpora mladim ustvarjalcem, raziskovalcem in športnikom. Spodbujanje mladih k aktivnemu državljanstvu. Mladinski mestni parlament. Otroški mestni parlament. IZOBRAŽEVANJE IN PREDŠOLSKA VZGOJA: Dostopnost vseživljenjskega izobraževanja vsem ciljnim skupinam. Možnost dodatnega izobraževanja za vse starostne skupine. Razvoj novih študijskih programov za nove poklice. Novi višješolski programi. Razvoj R & R institucij. ŠPORT: Spodbujanje športa mladih in vrhunškega športa ter rekreacije za vse starostne skupine. Mestni park, Fazanerija, razbremenilni kanal in Soboško jezero – mestni poligoni za rekreativce in športnike. STANOVANJSKA POLITIKA: Stanovanjske skupnosti. Stanovanja za mlade družine. Stanovanja za priseljence.	SOCIALA: Izključujoča družba do drugačnih (rasa, vera, bolezen, starost ...). Zmanjšanje sredstev za socialne programe. Trajno izseljevanje mladih družin. KULTURA: Zmanjševanje sredstev za kulturo na državni in lokalni ravni. Ni podpore za KKI. Ne bo podpore regijskim kulturnim institucijam. Nezadostno prepoznavanje vloge neinstitucionalne kulture v prostoru in posledična nezadostna finančna podpora. Ne bo vlaganj v kulturo. Pomanjkanje komunikacije med institucionalno in neinstitucionalno kulturo. Ne bo vključevanja kulturnih akterjev v širše nagovarjanje problemov v prostoru (nujnost prepoznanja pomembnosti doprinosa v gospodarstvu, turizmu, socialni, znanosti itd.). MLADINA: Nezainteresiranost mladih za vključevanje v družbo. Trajno nevrčanje mladih po šolanju. Beg možganov. IZOBRAŽEVANJE IN PREDŠOLSKA VZGOJA: Ne bo podpore izobraževanju socialno šibkih. Togost zakonodaje na področju izobraževanja. Neprilagodljiv delovni čas vrtcev in OŠ. ŠPORT: Neustrezno vzdrževanje športno-rekreacijskih površin. Ne bomo spodbujali mladih športnih talentov. Ne bomo spodbujali vrhunskih športnikov. STANOVANJSKA POLITIKA: Ustvarjanje mestnih četrti nižjih slojev (getov). Prazna zasebna stanovanja in hiše. Ne bo vlaganja v dvig zmogljivosti Javnega stanovanjskega sklada Murska Sobota.

3.5 VIZIJA RAZVOJA MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA IN S TEM MESTA MURSKA SOBOTA IN NASELJA MESTNEGA OBMOČJA ČERNELAVCI

Poslanstvo

Izgradnja močne lokalne skupnosti, živahnih in aktivnih sosesk ter nacionalno in čezmejno priznано mesto Murska Sobota, kjer se stikajo potrebe vseh generacij.

Vizija

Murska Sobota, zelena prestolnica Pomurja.

Murska Sobota je močno gospodarsko, kulturno, izobraževalno in upravno središče regije. Je turistično središče, ki črpa iz tradicije prostora, kulture in navad. Murska Sobota je mesto zdravih, srčnih in odprtih ljudi vseh generacij, ki živijo v energetske varčnih, arhitekturno skladnih hišah in večstanovanjskih stavbah, obdanih z urejenimi ulicami, prijaznimi pešcem in kolesarjem. Mesto je prepleteno z urejenimi zasebnimi in javnimi zelenimi površinami, ki spajajo urbani prostor z naravnim prostorom med reko Muro in Goričkim in nudijo ugodje meščanom in obiskovalcem.

Do leta 2050 lahko zastavimo samo vizijo oz. pot, po kateri želimo, da se mesto razvija. Ta cilj je zelena mestna občina Murska Sobota, ne glede na to, kje so meje financiranja preko pristopa CTN na TUS in na CLLD. Zelen razvoj je tudi pristop regije in edina prava pot do resnično trajnostnega razvoja.

V zeleni prestolnici Pomurja leta 2050 bide zeleno srce, ki poganja zeleno ožilje lokalne ekonomije v zdravem in aktivnem okolju. Murska Sobota je upravno in gospodarsko središče Pomurja; čistih in okolju prijaznih tehnologij, visokokakovostnega storitvenega sektorja, naprednih R & R in družbeno odgovornih podjetij, ki se oskrbuje z visokokakovostno hrano iz njenega zaledja, kjer deluje uspešno sonaravno kmetijstvo, ki se uspešno prilagaja podnebnim spremembam.

Murska Sobota 2050 je mesto v naravi, vpeto med Krajinski park Goričko in biosferno območje reke Mure. Energetske ožilje mesta poganjajo obnovljivi viri energije iz lokalnih virov. Uveljavljena so načela trajnostne gradnje in reurbanizacije. Ohranjena je naravna in kulturna dediščina, ki je uspešno vpeta v turistično ponudbo regije.

Murska Sobota 2050 je mesto na stičišču evropskih prometnih tokov in se v promet vključuje po kopnem in po zraku. Je mesto, ki je prisotno na globalni »digitalni avtocesti«.

Kaj mesto potrebuje, da lahko uresniči zadano vizijo?

Mesto si je zadalo, da temeljito prisluhne meščanom, deležnikom in tistim, ki v mestu živijo in delajo. Ta pristop mestu omogoča drugačen pogled na probleme in tudi rešitve mesta ter aktivira skrita znanja in potenciala, ki jih mesto ima izven uprave in lastnih institucij. Mesto je odprto, tako da vizije razvoja svojih deležnikov vključuje v širšo vizijo mesta.

Da mesto lahko vključuje ideje in vizije razvoja svojih deležnikov in meščanov, mora imeti povezovalno funkcijo. Murska Sobota prav skozi povezovanje in stalen dialog z deležniki gradi na tesnem sodelovanju vseh zainteresiranih na projektih.

Povezovanje je ključno pri pripravi in izvedbi vseh velikih projektov, ki posegajo v prostor in trajno spreminjajo podobo mesta in funkcioniranje mesta. Mestna občina Murska Sobota kljub še vedno težki gospodarski situaciji ostaja odločna, da bo še naprej po svojih najboljših močeh vlagala v javno infrastrukturo. Trajnostna in strateška dolgoročna vlaganja v javno infrastrukturo so po našem prepričanju odločilna za dolgoročni gospodarski razvoj mestne občine Murska Sobota in Pomurja ter za kakovost življenja in bivanja njenih prebivalcev. Vlaganja v infrastrukturo so investicije za dolgoročno gospodarsko rast. Dejstvo pa je, da neustrezno vlaganje v javno infrastrukturo lahko tudi niža gospodarski potencial, in sicer: neustrezna infrastruktura prinaša višje poslovne stroške; višji stroški znižujejo donosnost naložbe; nižja donosnost – dobiček pa pomeni manj sredstev za vzdrževanje in nova vlaganja v infrastrukturo, stroje in tehnologijo; manj investicij pomeni manj delovnih mest in nižjo produktivnost zaposlenih; nižja produktivnost pa pomeni manjšo gospodarsko moč in nižje plače.

Rezultat je lahko izguba konkurenčnosti in nižja gospodarska rast. Neustrezna infrastruktura negativno vpliva tako na Mestno občino Murska Sobota kot na celotno regijo. Prav iz tega razloga je potrebno vse korake pri projektih, ki jih načrtujemo v Mestni občini Murska Sobota, pretehtati z več vidikov in preigrati več scenarijev ter zastaviti dinamiko in časovnico razvoja smotrno in glede na razpoložljive vire in sredstva. Povezovanje pri tem pa mora iti tako vertikalno kot horizontalno ter vključevati čim več deležnikov in strokovnjakov. Ključno pri tem je vodenje projektov in dostop do možnosti sofinanciranja projektov.

Katere so prave naložbe za prihodnost?

Spopadanje s podnebnimi spremembami nas sili v drugačne pristope razvoja mesta. Murska Sobota v tem vidi priložnost, da dejansko naredi korak naprej in sama postane vzgled. Danes stoji pred obnovo mestnega središča, ki je degradirano območje, in mu želi povrniti vsebino in lepšo podobo. Hkrati pa ima priložnost za zmanjšanje onesnaženja in izboljšanje infrastrukture, da postane mesto še prijetnejše za življenje in bivanje ter privlačnejše poslovno okolje za podjetja.

Pri obnovi lahko uporabi drugačno vodilo obnove in uporabi naravi prijaznejše materiale, ki so dobavljivi na trgu:

- Za ceste in kolesarske poti uporabi t. i. fotoaktivni beton, ki nevtralizira škodljiva onesnaževala, preden ta povzročijo škodo v okolju.
- Vgradi prilagodljive ulične svetilke LED, ki svetlobo prilagajajo prometnim in vremenskim razmeram. Kjer ni potrebna močna razsvetljava, vnaša solarne svetilke.
- Uvaja solarne strešnike in plošče, kjer je to primerno.
- Uvaja energetske varčne sisteme zračenja, ogrevanja in hlajenja, npr. na vodo.
- Zbira deževnico s streh in jo uporablja za zalivanje.
- Uvaja urbane vrtove.
- Dovozi in pločniki so iz prepustnih, recikliranih materialov, tako da voda lahko pronica skozi njih.
- Spodbuja ljudi k hoji in vožnji s kolesom.
- Odvodni jarki, na gosto poraščeni s proti suši odpornim rastjem, preusmerjajo padavinsko vodo proč od preobremenjene kanalizacije.

Taka obnova je po izkušnjah mest, ki so tak koncept še realizirale, za mesto cenejša od klasične obnove.

Vodilna vloga

Mestna uprava mora postati pobudnik zelenega in trajnostnega razvoja tako mesta, občine kot regije.

Zavedanje, da je pri razvoju ključno odločno, vključujoče in povezovalno vodenje, pomeni tudi preboj pri načrtovanju razvoja mesta. Potrebno je okrepiti lokalno vodenje, predvsem z vidika stalnega vlaganja v znanje in veščine vodenja ter kapacitete. Mesta občina Murska Sobota pa dopolnjuje svoje znanje z vključevanjem strokovnjakov, deležnikov in meščanov v svoj razvoj in projekte.

Vsekakor pa je mestna uprava pripravljena podpreti in aktivno pristopiti k projektom deležnikov na lokalni in regionalni ravni, ki so skladni z vizijo razvoja.

Ukrepanje

Priprava programa investicij in mehkih projektov oz. izvedbenega načrta do konca leta 2022, temeljne strateške usmeritve razvoja do leta 2030 in dolgoročne ciljne usmeritve do leta 2050.

Partnerstvo

Mestna uprava sama ne more izvesti programa v celoti, zato potrebujemo na mestni, regijski, nacionalni in meddržavni ravni trajno zavezništvo, ki si je zastavilo enake cilje.

Strateški cilji

Razvoj gospodarstva zahteva sočasen prostorski razvoj; prebivalcem morajo biti zagotovljene razmere za kakovostno življenje in bivanje ter aktivno preživljanje delovnega in prostega časa, hkrati pa jim omogočati normalno družinsko življenje. Trajnostni razvoj pa ne moremo zagotoviti brez posebne pozornosti do okolja, ki smo ga obvezani ohraniti za prihodnje rodove in obdržati oz. izboljšati zaradi nas samih, našega zdravja in dobrega počutja.

Poleg tega moramo spodbujati podjetja k nenehnemu razvoju na področju inovacij, hitri uvedbi novih, čistejših tehnologij, visoki stopnji novih poslovnih formacij, diferenciaciji produktnih trgov, poslovnemu zaupanju in sodelovanju, specializiranih storitvah in razvoju človeških virov. S tem ustvarimo okolje prijaznejšega gospodarstva ter življenja in bivanja.

Cilj 1: Zelena ekonomija

Zelena ekonomija se osredotoča na zdravo okolje, ki ugodno vpliva na človekovo počutje. Zelena ekonomija prinaša ekonomsko politiko, ki varuje okolje in življenje v njem, in postaja zmagovalna strategija multinacionalk in gonilo razvoja lokalnih ekonomij.

Lokalna samooskrba s hrano in energijo je v zavedanju lokalnega prebivalstva vedno bolj verjetna in logična rešitev, ki osvobaja lokalne skupnosti odvisnosti od globalnih multinacionalk.

Občina mora zato v prihodnje aktivneje podpirati razvoj zelenih zaposlitev, v kar pa se lahko vključijo tudi raziskave in razvoj, inovativni inkubatorji, zeleni tehnološki poklici ipd. Razmišlja lahko tudi korak naprej in revitalizira degradirana območja mesta in okoliških naselij in v njih vzpostavi zelena območja za delo in posel, kamor umesti podjetja, ki se ukvarjajo izključno z zeleno tehnologijo in s storitvami. Na teh območjih lahko vzpostavi zeleno infrastrukturo, uvede okolju prijazno obnovo in gradnjo ter oblikovanje. S tem lahko postane vodilna na področju prehoda na zeleno občino. Mestna uprava lahko pomaga tudi lokalnemu gospodarstvu pri prehodu na okolju prijaznejšo gospodarstvo (npr. priklop na toplovod, javni prevoz, svetovanje in podpora, znižanje administrativnih ovir ipd.).

Gospodarski razvoj občine se mora osredotočati na svoje najmočnejše sektorje in hkrati spodbujati nove. Na področju zelenega gospodarstva predvidevamo, da bodo skladno z rastočimi panogami v naslednjih desetih letih rasli predvsem čista tehnologija, zelena gradnja, upravljanje s surovinami in reciklaža, lokalna hrana in trajnostne storitve ter izobraževanje.

Vsekakor pa zelen razvoj ne sme zavirati razvoja občine na drugih področjih, kot sta sociala in družba, ter za vsako ceno ustavljati tehnološki razvoj in ovirati razvoj novih delovnih mest.

Slika 18: Zelena ekonomija.

Vir: Mojca Dekleva, 2012.

Specifični cilj 1: Rast zelenih delovnih mest.

*Kazalnik: Število zelenih delovnih mest in število lokalnih pridelovalcev hrane.
Povečanje lokalne proizvodnje in prodaje hrane.*

Specifični cilj 2: Povečanje družbeno odgovornih podjetij.

Kazalnik: Število družbeno odgovornih podjetij.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po naslednjih prednostnih oseh:

- Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva.
- Povečanje dostopnosti do informacijsko-komunikacijske tehnologije ter njegove uporabe in kakovosti.
- Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.
- Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.
- Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile.
- Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine.
- Znanje, spretnost in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost.
- Pravna država, izboljšanje institucionalnih zmogljivosti, učinkovita javna uprava, krepitev NVO in socialnih partnerjev.

Otroški parlament v Murski Soboti, 27. maj 2015.

Cilj 2: Vodilna vloga mestne občine Murska Sobota v regijski okoljski politiki

Na globalne klimatske spremembe ima mestna občina Murska Sobota le malo vpliva. Lahko pa pripomore k temu, da sama zmanjšuje ogljični odtis in daje velik poudarek ohranjanju naravnih virov in naravnega okolja.

Prav klimatske spremembe pa silijo občino v okoljske projekte in sprejemanje odgovorne okoljske politike, tudi če teh ne bi nalagala že sama zakonodaja. Občina se danes srečuje s poplavami, sušo, ekstremno vročino, neurji, kot jih še ni bilo. Celotna mestna občina Murska Sobota je obkrožena s polji, na katerih so leta intenzivnega kmetijstva kontaminirala vodne vire in ogrozila zdravje prebivalstva. Mestna občina Murska Sobota si mora prizadevati, da se v bližini bivalnih naselij uvede zgolj integrirano ali celo biokmetijstvo.

Občinski program varstva okolja mestne občine Murska Sobota (OPVO) je skupni strateški dokument občine, njenih organov (mestnega sveta, mestne uprave) ter župana in predstavlja strokovno podlago za pripravo strateških, političnih, razvojnih in prostorskih dokumentov občine. Predstavlja korak k uravnoteženemu, sonaravnemu in trajnostnemu razvoju občine.

Med ključnimi področji, ki jih obravnava tudi Občinski program varstva okolja, so celostno okoljsko načrtovanje, trajnostni promet, trajnostna gradnja in trajnostno urbanistično načrtovanje, vpliv urbanih območij in podnebnih sprememb, biotske raznovrstnosti in narave, zdravja in trajnostne rabe naravnih virov.

Glavni strateški cilji občine so: zmanjšanje onesnaževanja okolja in trajnostna raba naravnih virov, ohranjanje biotske raznovrstnosti na območju občine, gospodarski razvoj po načelu trajnostnega razvoja, dvig osveščenosti in informiranosti občanov v zvezi z okoljem in učinkovita organiziranost varstva okolja.

Cilj programov je prispevek k učinkoviti ohranitvi in upravljanju urbanih zelenih površin ter promocija integracije teh površin (parki, drevoredi, poti, vodotoki, ribniki, živalski in rastlinski habitati, mestni gozdovi, zelenice itd.) z izgrajeno urbano površino in njenega vpliva ter pomenom za kakovost življenja v občini. Z revitalizacijo in širjenjem zelenih površin v mestu pa se obnavljajo zelene površine, ki poleg višje kakovosti življenja pomenijo pljuča mesta in naravno ter kulturno dediščino mesta (mestni park in gozd Fazanerija).

Okoljski vidik:

- Zelene površine omogočajo habitate za različne vrste ptic, rib in drugih živali ter organizmov. Sočasno naj bi zelene površine v mestih zagotavljale zelene koridorje med habitati.
- Zelene površine preprečujejo erozijo tal in absorbirajo deževnico ter s tem izboljšujejo drenažo v mestih.
- Drevesa absorbirajo onesnažen zrak.
- Drevesa omilijo vročino v mestih, ki jo še dodatno višajo stavbe, asfalt in beton, s čimer preprečujejo pojav vročega otoka. S tem posredno znižujejo tudi stroške klimatskih naprav.
- Drevesa so odličen indikator zdravja ekosistema.

Skrb za obstoječe zelene površine in povečevanje zelenih površin v občini je torej odličen ukrep k prehodu na okoljsko trajnostno občino.

Zelene površine privabljajo človeka iz zaprtih prostorov stanovanj, pisarn oz. hiš v vseh življenjskih obdobjih njegovega življenja. Zato so to prostori, kjer se ljudje srečujejo in družijo. Območja v mestih z veliko zelenimi površinami so običajno varnejša, prebivalci pa so aktivnejše vključeni v življenje in delo v lokalni skupnosti.

Več zelenih površin daje lokalnemu urbanemu okolju večjo kakovost življenja in bivanja.

Družbene koristi:

- Zagotavljajo površine za igro, šport in sprostitev.
- Zagotavljajo družbeni prostor za najrazličnejše družabne in družbeno koristne aktivnosti.
- Približujejo naravo mestnemu okolju.
- So osvežujoč kontrast ostrim in strogim potezam stavb, barvam mesta in teksturi zgradb ter stimulirajo občutke s svojo barvo, vonjem, zvokom in gibanjem.
- Povezujejo lokalno skupnost in naravo, ki jo obdaja, ter dajejo urbanemu prostoru znosnejšo podobo.
- Zelene površine so nujne za trajnostni razvoj mesta.
- So lahko tudi prostor za učenje.

Okoljske koristi:

- Zniževanje odpadnih voda in porabe vode.
- Zmanjšanje trdih odpadkov.
- Vzpodbujejo naravi prijaznejšo gradnjo.
- Vrtički omogočajo proizvodnjo lokalne hrane in vrtnarjenje.
- Vzpodbuje se kompostiranje.
- Zelene površine dajejo življenjski prostor za rastline in živali ter s tem razumevanje, da ti prostori niso namenjeni samo rabi človeka.

Akcija Očistimo Slovenijo v enem dnevu je povezala lokalno skupnost.

Sonaravna občina je trajnostna občina ali ekoobčina, zasnovana z upoštevanjem vplivov na okolje, kjer živijo ljudje – namenjena zmanjševanju potrebnih vložkov energije, vode in hrane ter zmanjševanju odpadkov proizvodnje toplote, onesnaženega zraka – CO₂, metana in onesnažene vode.

Sonaravna občina se lahko vzdržuje z minimalnim zanašanjem na okolico, sebe pa napaja z obnovljivimi viri energije. Cilj tega je ustvariti čim manjši ekološki odtis in proizvajati čim manjšo možno količino onesnaženja z učinkovito rabo zemljišč, kompostiranjem uporabljenih materialov, recikliranjem ali pretvarjanjem odpadkov v surovine za pridobivanje energije itd. Na tak način bo skupni prispevek občine k podnebnim spremembam minimalen. Da bi postali trajnejši, to upošteva tudi oblikovanje stavb in praksa, kot tudi dojemanje in način življenja, da je treba sprejeti tudi trajnostno razmišljanje.

Mesto kot urbana celota predstavlja enega največjih okoljskih izzivov 21. stoletja, vendar pa ima prav mesto veliko možnosti, da oskrbi svoje prebivalstvo na sonaraven in učinkovit način. S primernim načrtovanjem in dolgoročno vizijo lahko gosti poselitveni vzorci nudijo okolje za stopnjo gospodarstva, ki lahko dejansko zmanjša pritiske na naravne vire in poveča energetska učinkovitost. Ker v mestih živijo ljudje bolj skupaj, bolj strnjeno in tako potrebujejo manj prostora, potrebuje vsak prebivalec mesta manj infrastrukture, npr. kanalizacijsko, električno in prometno omrežje itd. kot prebivalstvo predmestij in ostalih decentraliziranih naselij. Inovacije pri gradnji stavb, energetska učinkovitost, upravljanju z odpadki in prometa so le nekatere izmed možnosti, ki lahko pripomorejo k bolj sonaravnemu mestu.

Pri sonaravnem mestnem delovanju je potrebno delovati na 5 strateških ravneh (Wikipedia, 2012):

1. Sonaravno urbano načrtovanje.
2. Integrirano upravljanje s prometom.
3. Učinkovito upravljanje mestnih tokov.
4. Okvirni cilji in okoljski standardi.
5. Informacije o mestnem okolju.

Urbana ekologija, ki je temelj za trajnostni sonaravni urbani razvoj, vztraja, da se upoštevajo vsi elementi urbanega življenja v odnosu eden do drugega. Na ta način tak razvoj ne bo končno stanje, ampak proces, s katerim so vsi elementi urbanosti v ravnotežju, da ohranjajo človeško zdravje in zadovoljstvo. Res, da to ni nov koncept, je pa nova vizija idealnega mesta.

Ekološko mestno občino lahko dosežemo na različne načine, npr.:

- Lokalna hrana in s tem zmanjšanje transporta.
- Obnovljivi viri energije, kot so geotermalna energija, vetrne turbine, sončni kolektorji ali bioplin, biomasa itd.
- Različne metode za zmanjšanje potreb po uporabi klimatskih naprav, kot so sajenje dreves, uporaba svetlih površinskih barv, naravni sistemi prezračevanja, povečanje vodnih pretokov in zelenih površin na vsaj 20 % površine mesta. Ti ukrepi preprečujejo učinek toplotnega otoka, ki ga povzroča obilica asfaltnih površin, zaradi katerih so urbana območja za nekaj stopinj Celzija toplejša kot podeželska območja.
- Izboljšanje javnega prometa, povečanje števila pešpoti in kolesarskih poti kot prispevek k zmanjšanju emisij avtomobilov.
- Iskanje rešitev za zmanjšanje širjenja mestnih območij, ki omogočajo ljudem, da živijo bližje delovnem mestu.
- Zelene strehe.
- Zbiranje deževnice.
- Varčen sistem razsvetljave, ki zmanjšuje svetlobno onesnaženost.

Občina mora prav tako spodbuditi uporabo zelene infrastrukture in zagotoviti, da so naravni procesi vključeni v prostorsko načrtovanje. Zelene površine oz. zelena infrastruktura zagotavlja ekološke, gospodarske in družbene koristi. Tako se lahko v primeru stalne poplave ogroženosti namesto gradnje infrastrukture za zaščito pred poplavami problem reši z zeleno infrastrukturo in sočasno omogoča mokriščem, da vsrkajo prekomerno vodo zaradi neviht, obilnega deževja ali snega.

Zelene površine so cenejša in trajnejša rešitev kot ustaljene gradbene alternative. Parki s pestro biotsko raznovrstnostjo, zeleni prostori in koridorji za svež zrak lahko ublažijo negativni učinek poletnih vročinskih valov. Poleg zdravstvenih in okoljskih koristi zelene površine prinašajo tudi mnoge družbene koristi, kot sta ustvarjanje delovnih mest in iz urbanega okolja spremenjeno okolje, ki je privlačnejše za življenje in bivanje ter seveda delo in učenje. Sočasno pa zelene površine omogočajo dober življenjski prostor in počutje divjih živali in rastlin tudi v urbanih okoljih.

Zelene površine učinkovito izboljšajo tudi energetsko učinkovitost, predvsem znižujejo vpliv toplozračnih mestnih jeder, čistijo zrak in vode. Zelene površine razširijo bivalni in delovni prostor ter zmanjšajo vpliv nevihtnih padavin na odtoke.

Občina se mora osredotočiti na:

- Spodbujanje ohranjanja in širjenja zelenih površin ter izboljšanja in ohranjanja površin v okolici mesta, kot so: kmetijske površine, gozd, vodni viri, ribolov itd.
- Svojo okoljsko politiko mora sinhronizirati z regionalno in nacionalno ter evropsko politiko in jo celo izboljšati.
- Zagotavljanje blaženja podnebnih sprememb in prilagoditev nanje.
- Sprejemanje oz. nenehno nadgrajevanje trajnostne politike na področju prometa, energije, zaščite pred naravnimi nesrečami, rabe zemljišč itd.
- Prispevanje h krepitvi znanja in spodbujanju inovativnih tehnologij, ki podpirajo zeleno infrastrukturo ter se vključevati v raziskave in zbiranje podatkov.
- Spodbujanje gradnje zelenih streh, urbanih vrtov, vrtičkanja, zbiranja deževnice, zmanjševanja svetlobne onesnaženosti itd.
- Ohranjanje in širitev parkovnih in zelenih površin, ki pozitivno vplivajo na zdravje ljudi, pomagajo reševati družbene probleme, prihranijo energijo in olajšajo odtekanje vode.
- Načrtovanje infrastrukture, ki bo prispevala tudi k učinkovitejši politiki mobilnosti in gradnji v mestu.

Specifični cilj 1: Zmanjšanje emisije toplogrednih plinov.

Kazalnik: Skupaj ton CO₂ emisij v Murski Soboti.

Specifični cilj 2: Osveščanje, informiranje in obveščanje.

Kazalnik: Število akcij in aktivnosti ter pobud.

Število projektov NVO.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po prednostnih oseh:

- Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva.
- Povečanje dostopnosti do informacijsko-komunikacijske tehnologije ter njegove uporabe in kakovosti.
- Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.
- Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.
- Prilagajanje na podnebne spremembe.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.
- Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti.
- Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile.
- Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine.
- Znanje, spretnost in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost.
- Pravna država, izboljšanje institucionalnih zmogljivosti, učinkovita javna uprava, krepitev NVO in socialnih partnerjev.

Cilj 3: Trajnostna gradnja

Klasična gradnja, ogrevanje, hlajenje in vzdrževanje objektov predstavlja danes v svetu pribl. 50 % vsega onesnaženja in obremenitve za okolje. Za trajnostne stavbe pa velja, da v času načrtovanja, gradnje, obratovanja in odstranitve sledijo načelu skrbnega ravnanja z okoljem in ohranjanja naravnih virov ter da je njihova gradnja in uporaba ekonomična. Trajnostne stavbe morajo biti prijazne do uporabnika in njegovega zdravja, izpolnjevati pričakovanja glede funkcionalnosti in prispevati k ohranjanju družbenih in kulturnih vrednot.

Naravna gradnja je stopnja napredka in nudi človeku, celostno gledano, najboljše, najprijetnejše in najbolj zdravo bivalno okolje. Sodobna naravna gradnja nadaljuje razvoj tradicionalne naravne gradnje, sočasno pa sledi ciljem, kako z najmanj truda, materialov, časa, dela in posegov v naravo ponuditi človeku najboljše možno bivalno okolje.

Naravna gradnja uporablja lokalne materiale, zato transport ni potreben oziroma je zgolj minimalen. Vgrajuje se nepredelane materiale, zato ni potrebno predelave, predelovalnih obratov, tovarn in transporta. Ni potrebna niti energija za predelavo in izdelavo, zato se CO₂ ne sprošča v ozračje. Pravilno vgrajeni materiali imajo tudi izjemno dolgo življenjsko dobo. Prav tako za naravno grajene objekte ne potrebujemo energije za reciklažo materialov po uporabi in pri tovrstni gradnji ni odpadnih materialov za deponije, saj se po izteku življenjske dobe uporabljene materiale preprosto spet vrne v naravo.

Slika 20: Trajnostna gradnja.

Vir: Moj dom – Dnevnik, 2012.

Vir: NEP Slovenija, 2012.

Specifični cilj 1: 70 % novih stavb v mestu bo do leta 2022 ogljično nevtralnih.

Specifični cilj 2: Zmanjšanje porabe energije in emisij toplogrednih plinov v obnovljenih javnih stavbah in večstanovanjskih stavbah.

Specifični cilj 3: Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov.

Specifični cilj 4: Povečanje učinkovitosti rabe energije v gospodinjstvih.

Kazalniki: Skupaj ton CO₂ emisij gospodinjstev in podjetij v mestu.

Površina nerevitaliziranih površin na območju TUS.

Letni prihranki energije v gospodinjstvih.

Letni prihranek energije v javnih stavbah.

Potrebne aktivnosti:

- Aktivnosti za izvajanje posegov energetske fizične prenove stavb v mestnem središču.
- Izvajanje celovitih projektov fizične prenove površin in stavb v mestnem središču.
- Aktivnosti priprave in izvajanje celovite urbane prenove mestnega središča.
- Projektna pisarna z aktivno skupino »Mestni arhitekt«.
- Energetska sanacija večstanovanjskih stavb.
- Svetovanje v gospodinjstvih za URE in OVE.
- Podpora pri pridobivanju sredstev za investicije v gospodinjstvih.
- Zmanjševanje problema energetske revščine.
- Podpora pri izvajanju energetske sanacije kulturne dediščine.
- Podpora uvedbi energetskega knjigovodstva za javne stavbe v MOMS.

Cilj Mestne občine Murska Sobota do leta 2022:

- Popolnoma revitaliziran del Slovenske in Zvezne ulice, ki sta danes degradirani območji.
- Pilotna celovita obnova objekta kulturne dediščine.
- Vzpostavljena projektna pisarna z aktivno skupino »Mestni arhitekt«.
- Število izvedenih energetskih sanacij večstanovanjskih stavb na območju TUS.
- Število priključkov na daljinsko ogrevanje.
- Pilotna energetska sanacija kulturne dediščine.
- Uvedeno energetske knjigovodstvo in energetska pisarna.

Ukrepi iz naslova CTN:

- Idejni načrti.
- Informiranje in obveščanje.
- Javna obravnava.
- Priprava projektne dokumentacije.
- Izvedba projektov.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po prednostnih oseh:

- Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva.
- Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.
- Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.
- Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti.
- Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine.
- Znanje, spretnost in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost.

Cilj 4: Trajnostna mobilnost

Hoja, kolesarjenje, avtobusni promet, železniške povezave in uporaba avtomobila v mestu se morajo medsebojno podpirati in dopolnjevati. Sistem javnega prevoza mora biti prilagojen potrebam uporabnikov, tako časovno kot cenovno. Poleg tega integrirani pristop k reševanju izzivov mobilnosti združuje še: spremembo obnašanja ljudi v prometu in njihovem načinu življenja; tehnološke izboljšave za povečanje učinkovitosti s hkratnim zmanjševanjem okoljskih učinkov in izboljšano varnostjo; cene, ki vključujejo resnične stroške transporta. Trajnostna mobilnost pomeni, da se vsi prihodnji projekti v mestu podrejajo pešcu, kateremu sledijo kolesar, uporabnik električnih vozil, javni prevoz ter nazadnje avtomobil.

Vodilo trajnostne mobilnosti je zadovoljiti potrebe vseh ljudi po mobilnosti in obenem zmanjšati promet. Temeljni cilji prometne politike so:

- Zagotavljanje zadovoljive mobilnosti.
- Učinkovita oskrba gospodarstva.
- Racionalna uporaba prometne infrastrukture.
- Varnost in učinkovitost prometnega sistema.
- Varovanje naravnega in kulturnega okolja.
- Smotrna raba javnih financ.
- Zvišanje dodane vrednosti storitev.
- Zaposlovanje v prometnih dejavnostih.

Slika 21: Trajnostna mobilnost.

Vir: Ekokolesa, 2012.

Vir: MOMS, 2012.

Vir.: MOMS, 2012.

Specifični cilj 1: Povečanje prometa po mestu z uporabo koles, električnih vozil in javnega potniškega prometa ter s hojo.

Specifični cilj 2: Razvoj urbane mobilnosti za izboljšanje kakovosti zraka v mestih.

Specifični cilj 3: Večja pretočnost prometa po mestu.

Specifični cilj 4: Intermodalnost in spodbujanje medregionalnega in čezmejnega JPP.

*Kazalniki: Izgradnja vzhodne in zahodne obvoznice do leta 2022.
Izboljšanje cestnih povezav v mestu in odprava prometnih zamaškov.
Odstotek prehoda na alternativni način gibanja.
Število kolesarjev, potnikov, uporabnikov električnih vozil, pešcev.
Znižanje emisije CO₂ iz osebne avtomobilskega prometa.
Delež potniških kilometrov v železniškem prevozu od kopenskega prevoza, predvsem na relacijah Murska Sobota–Ljutomer in Murska Sobota–Ljubljana.
Delež potniških kilometrov v avtobusnem prevozu od kopenskega prevoza.*

Potrebne aktivnosti:

- Novelacija načrta trajnostne mobilnosti.
- Izpolnitev vrzeli v obstoječem infrastrukturnem omrežju mestnega središča za trajnostno mobilnost.
- Izvajanje ukrepov trajnostne parkirne politike (Park & Ride, modra cona z omejenim časom parkiranja, sistem kolesarnic in izposojevalnic koles, e-kolesarnice in polnilnice, nove transportne linije mestnega avtobusa Sobočanec itd.).
- Testno omejevanje prometa v mestnem središču za osebni promet.
- Izdelava koncepta zelene mestne logistike in testiranje koncepta.
- Priprava koncepta in uvedba IKT za učinkovito upravljanje mobilnosti v mestu.
- Priprava serije izobraževalno-ozaveščevalnih aktivnosti pred uvedbo testnih in trajnih vsebin.
- Vzpostavitev zelenih pasov ob avtocesti in obvoznici.

Cilj Mestne občine Murska Sobota do leta 2022:

- Povečanje števila potnikov na mestnem avtobusu Sobočanec.
- Povečanje števila kolesarjev.
- Povečanje števila pešcev.
- Povečanje števila uporabnikov e-vozil.
- Izboljšanje zraka v mestu in zmanjšanje emisij CO₂ in PM₁₀.
- Povečanje števila meščanov uporabnikov železniškega in avtobusnega prevoza v medkrajevnem in medregionalnem prevozu.
- Zasajeni zeleni pasovi ob avtocesti in obvoznici.

Ukrepi iz naslova CTN:

- Novelacija celostne prometne strategije – predpogoj.
- Idejni načrti.
- Javna obravnava.
- Priprava projektne dokumentacije.
- Izvedba projektov.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po prednostnih oseh:

- Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva.
- Povečanje dostopnosti do informacijsko komunikacijske tehnologije ter njegove uporabe in kakovosti.
- Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.
- Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.
- Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti.
- Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile.
- Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine.

Cilj 5: Nič odpadkov

Upravljanje z odpadki na način »Nič odpadkov« je dolgoročna okoljevarstvena strategija oz. upravljanje z odpadki, ki narekuje izdelavo samo takšnih izdelkov, ki jih bo mogoče dolgo uporabljati, brez izjeme predelati, reciklirati in ponovno uporabiti.

Nič odpadkov lahko predstavlja ekonomično alternativo managementa odpadkov, kjer niso potrebne znatne količine novih virov surovin. Prav tako lahko predstavljajo novo alternativo okolja z odpadki, saj odpadki v svetu predstavljajo znaten delež onesnaževanja.

Čeprav se na prvi pogled zdi, da je politika »Nič odpadkov« utopija, mesta in regije v svetu ugotavljajo, da je ta politika pravzaprav nujna. Nujno je potrebno sprejeti naslednje ukrepe:

- Zbiranje bioloških odpadkov in kompostiranje ostankov hrane. Še vedno se vse preveč ostankov hrane znajde med ostalimi odpadki. Kompostiranje še ni dovolj razširjeno.
- Nujno bo potrebno razviti program, ki bo umaknil odpadke, ki se jih lahko reciklira iz mešanice odpadkov (steklo, papir, plastika, tekstil, les itd.) in najti programe ponovne uporabe.
- Spodbujanje uporabe recikliranih proizvodov.
- Razvoj programov oz. projektov recikliranja in ponovne uporabe – lahko model socialnega podjetništva.

Mesto Murska Sobota bo moralo s kombinacijo izobraževanja, osveščanja in sodelovanja s krajevnimi skupnostmi spremeniti odnos prebivalcev do okolja in zmanjšati količine odpadkov, ki jo pridelajo. Sočasno pa podpreti ideje o reciklaži in ponovni uporabi odpadkov.

Specifični cilj 1: Zmanjšanje trdih odpadkov.

Kazalnik: Število ton trdih odpadkov.

Specifični cilj 2: Zmanjšanje organskih odpadkov.

Kazalnik: Število ton organskih odpadkov.

Uvajanje domačega kompostiranja.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po prednostnih oseh:

- Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva.
- Povečanje dostopnosti do informacijsko komunikacijske tehnologije ter njegove uporabe in kakovosti.
- Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.
- Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.
- Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine.
- Znanje, spretnost in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost.

Cilj 6: Povezanost narave in mesta

Narava je v mestih prisotna v različnih oblikah mestnega zelenja – v mestnih parkih, drevoredih, zgodovinskih vrtovih, zelenicah, ribnikih, pa tudi na vrtičkih prebivalcev, zelenih strehah itd.

Da bi mestne krajine v mestu zaživele v okviru zelenega sistema in opravljale pripisane jim funkcije, morajo načrtovalci posedovati toliko več zelo različnih znanj s področja prepoznavanja njihovih osnovnih značilnosti in sposobnosti. (Simoneti, 2000)

Zelo pomembno je, da se znanja načrtovalcev združijo z najširšim krogom meščanov, članov mestne uprave, drugih prostorskih načrtovalcev in nosilcev razvoja. Zelene površine in njihove širitve odpirajo torej vprašanje o razmerju med mestom in naravo.

Urejanje mest, predvsem majhnih mest, se srečuje s vprašanjem, kaj pomenijo zahteve po več narave v mestu; posebej v mestih z nadpovprečno visokim deležem zelenih površin in tam, kjer lahko po petih minutah vožnje z avtomobilom iz strogega središča mesta najdemo izvirne kmečke motive.

Mestne zelene površine je torej smiselno opazovati kot del ekosistemske celote oz. mestne zelene površine, ki bi se lahko obravnavale kot del ekosistema na regionalni ravni in ne le kot interni mestni problem. Namesto o naravi v mestu pravzaprav govorimo o mestu v naravi.

K urejanju zelenih površin v mestu in primestnih naseljih ter vaseh bi morali torej pristopiti z drugačnega vidika, z vidika urbane regije, kar omogoča tudi operativno uresničevanje zamisli trajnostnega razvoja oziroma sonaravnega urbanega razvoja.

Specifični cilj 1: Do leta 2022 zagotoviti, da živi vsak prebivalec mesta le 5 min. hoje v stran od parka ali druge zelene površine oz. drevoreda.

Kazalniki: Število na novo oz. nadomestno zasajenih dreves.

Dolžina zelenih poti po mestu.

Število urbanih vrtov.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po prednostnih oseh:

- Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.
- Prilagajanje na podnebne spremembe.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.
- Znanje, spretnost in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost.
- Pravna država, izboljšanje institucionalnih zmogljivosti, učinkovita javna uprava, krepitev NVO in socialnih partnerjev.

Cilj7: Nizki ogljični odtis

Podnebne spremembe vedno bolj ogrožajo življenje ljudi in živali. Izpusti toplogrednih plinov, ki jih povzroča človeštvo, imajo negativne vplive na okolje, predvsem na podnebni sistem.

Prioriteta mest je torej zagotoviti čim manjši ogljični odtis posameznega mesta. Mesto mora torej sprejeti ukrepe, ki vodijo do tega cilja. Ti ukrepi so:

- Izobraževanje in osveščanje prebivalstva in lokalnega gospodarstva.
- Vzpostavitev meritev onesnaženosti zraka.
- Sprejem aktivnosti, ki vodijo k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov.

Slika 22: Nizki ogljični odtis.

Vir: HDR, 2012.

Specifični cilj 1: Glede na leto 2006 do leta 2020 znižati ogljični odtis za 25 %.

Kazalnik: Število ljudi, ki podpira koncept zelenega mesta in so sami naredili nekaj k temu.

Nižja poraba energije.

Število zelenih podjetij.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po prednostnih oseh:

- Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.
- Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.
- Prilagajanje na podnebne spremembe.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.
- Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti.

Cilj 8: Čista voda in tla

Čista in kakovostna voda postaja zaradi svoje redkosti vedno večja dragocenost. Mala evropska mesta, kot je Murska Sobota s primestnimi naselji, so pogosto zaokrožena s kmetijskimi površinami in prav zato je voda onesnažena z različnimi kemikalijami, ki izvirajo predvsem iz nespametnega intenzivnega kmetijstva v preteklosti in tudi še danes. Zato morajo tudi mala mesta, kot je Murska Sobota, razmišljati o zagotavljanju čiste pitne vode.

Poleg zagotavljanja čiste pitne vode pa si mora mesto s stalnim osveščanjem in z izobraževanjem prebivalstva glede ponovne uporabe vode (reciklaža) oz. deževnice in z ukrepi za zmanjšanje porabe čiste pitne vode prizadevati za zmanjšano porabo pitne vode. Sočasno pa skrbeti tudi za zmanjšano porabo ustekleničene vode.

Poleg tega je nujen stalen nadzor nad kakovostjo pitne vode in sprejemanje ukrepov za zavarovanje virov pitne vode in monitoring vodovodnega sistema. Prav tako pa si je potrebno prizadevati, da čim več deževnice odteče nazaj v naravo in ne konča med odpadno vodo.

Tla so omejena dobrina, kjer si poleg gospodarnega upravljanja s tlemi v Mestni občini Murska Sobota prizadevamo tudi za ohranitev lastnosti tal. Cilj je trajnostno varovanje vseh naravnih funkcij tal, saj so tla podlaga za življenje, življenjski prostor za ljudi, živali in rastline, pa tudi genski rezervoar.

Tla so prvina, ki značilno zaznamuje naravo ter krajino in so nenadomestljiv del ekosistema, predvsem z vidika vodnega cikla in cikla hranilnih snovi. To velja predvsem v kmetijski regiji, ki ima visoke talne vode, občutljive vire pitne vode in kjer moramo posebno pozornost nameniti rodovitnosti tal, jih zavarovati pred vnosom morebitnih škodljivih snovi in vplivi lokalnega gospodarstva in brezvestnega ravnanja – divja odlagališča (nevarni odpadki).

Naravne funkcije tal je treba varovati, jih ohranяти oz. obnavljati za različne namene gospodarjenja – za možnost rabe tal kot poselitvenega prostora ali prometne površine. Poleg varčnega ravnanja s površinami je potrebno skrbeti tudi za preprečevanje erozije.

Specifični cilj 1: Izboljšanje kakovosti pitne vode.

*Kazalnik: Izboljšanje sistema varovanja virov pitne vode.
Izboljšanje vodovodnega sistema.
Izboljšanje kanalizacijskega sistema.*

Specifični cilj 2: Znižati porabo pitne vode.

*Kazalnik: Število porabe vode per capita.
Zmanjšanje izgub v vodovodnem sistemu.
Povečanje zbiranja deževnice.*

Specifični cilj 3: Varčno in neškodljivo ravnanje s tlemi, predvsem na varovanih območjih.

*Kazalnik: Velikost zaščitenega območja.
Število površin, namenjenih biokmetijstvu.
Število podjetij v poslovno-industrijskih conah.*

Specifični cilj 4: Varčna uporaba in tlom neškodljiv izkop rudnega bogastva (gramoz).

Kazalnik: Površina nerevitaliziranih površin na območju.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po prednostnih oseh:

- Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva.
- Povečanje dostopnosti do informacijsko-komunikacijske tehnologije ter njegove uporabe in kakovosti.
- Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.
- Prilagajanje na podnebne spremembe.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.

Cilj 9: Čisti zrak

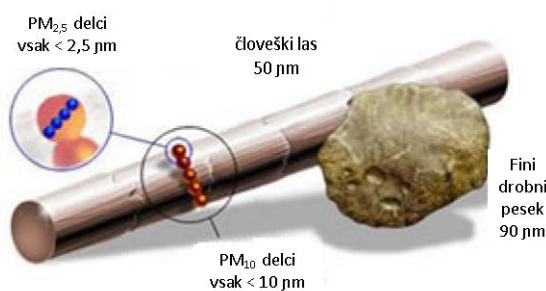
Zaradi škodljivih učinkov je marsikje potrebno prebivalce obveščati o stopnji onesnaženosti, zlasti če ta preseže najvišje dopustne vrednosti. Promet je še vedno glavni vzrok in največji onesnaževalec zraka v evropskih mestih. Promet je največji vir dušikovih oksidov (NO_x) in drugi najpomembnejši vir emisij drobnih trdih delcev (PM_{10} in $\text{PM}_{2,5}$) v EU.

Namen obveščanja meščanov o tem, kako onesnažen je zrak, je, da lahko ljudje v času višje onesnaženosti spremenijo svoje dnevne načrte in se čim manj zadržujejo zunaj. To zlasti velja za ljudi z boleznimi dihal, srca in ožilja ter za nosečnice in otroke. Ker so koncentracije onesnaževanja najvišje v prometu, na obrobju pa nižje, se vedno podajajo vrednosti v prometu in izven njega.

Mesta bodo v prihodnje morala spodbujati zeleni trajnostni transport – torej povečati število kolesarjev v mestu in uporabnikov javnega prevoza, spodbujati povečanje števila električnih vozil, regulirati nekontrolirano sežiganje odpadkov, spodbujati zamenjavo zasebnih kurišč itd.

Slika 23: Delci PM_{10} .

Vir: Vizija MOMS 2020, 2013.

Specifični cilj 1: Izboljšanje kakovosti zunanjega zraka v mestu.

Kazalnik: Število priključkov na daljinsko ogrevanje.

Število zamenjanih kurišč.

Število uporabnikov alternativnega transporta po mestu.

Zasajenih m^2 zelenih pasov ob avtocesti, obvoznicih in vpadnicah v mesto.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po prednostnih oseh:

- Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva.
- Povečanje dostopnosti do informacijsko-komunikacijske tehnologije ter njegove uporabe in kakovosti.
- Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.
- Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.
- Prilagajanje na podnebne spremembe.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.
- Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti.
- Znanje, spretnost in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost.
- Pravna država, izboljšanje institucionalnih zmogljivosti, učinkovita javna uprava, krepitev NVO in socialnih partnerjev.

Cilj 10: Lokalna hrana

Domača – lokalna hrana – je sveže pridelana hrana v lokalnem okolju, ki od njive do krožnika potuje najkrajši možni čas. Lokalna hrana naj bi od njive do krožnika prepotovala največ razdaljo med 50 in 60 km. Kratka pot pa zagotavlja svežost, višjo hranilno vrednost ter s tem kakovost živil, zaradi česar ima tovrstna hrana tudi višjo dodano vrednost. Nutricisti sočasno opozarjajo, da smo na hrano iz pribl. 50 km obsega od svojega doma tudi najbolj prilagojeni in nam tudi najmanj škoduje oz. nanjo razvijamo manj alergij. S spodbujanjem lokalne hrane pa zagotavljamo delovna mesta, večjo kakovost življenja prebivalcev in razvijamo koncept trajnostne oskrbe s hrano, kar je skladno s trajnostnim razvojem mest. Hrana je navsezadnje razvojna specializacija Pomurja.

Mesto mora:

- Spodbujati razvoj samooskrbe z lokalno hrano.
- Spodbujati kratke transportne poti.
- Spodbujati razvoj lokalne ekonomije.
- Spodbujati uporabo lokalne hrane v javnih zavodih in lokalni gostinski ponudbi.
- Spodbujati integrirano in ekološko pridelavo hrane.

Specifični cilj 1: Povečanje lokalne hrane na mestni tržnici oz. hrane, ki ne prepotuje več kot 60 km.

Kazalnik: Število pridelovalcev oz. dobaviteljev lokalne hrane.

Navezava cilja na OP za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 po prednostnih oseh:

- Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva.
- Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast.
- Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.
- Prilagajanje na podnebne spremembe.
- Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.
- Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile.
- Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine.
- Znanje, spretnost in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost.

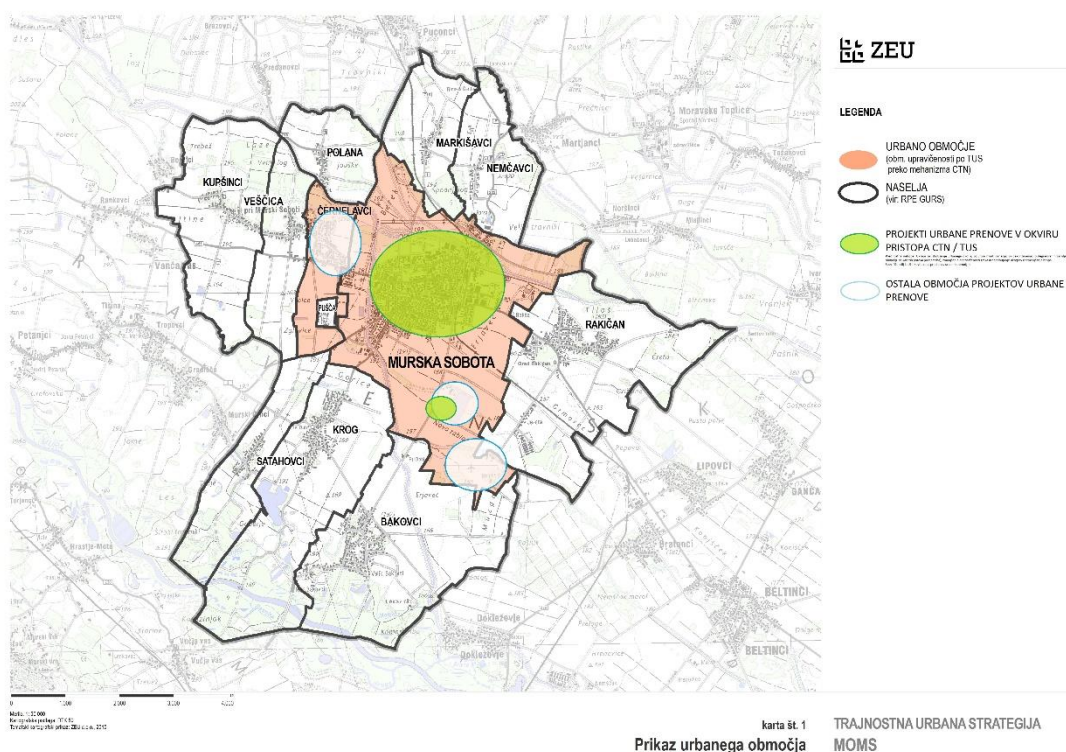
3.6 NADALJNE AKTIVNOSTI ZA REŠEVANJE OPREDELJENIH IZZIVOV IN DOSEGANJE OPREDELJENIH CILJEV

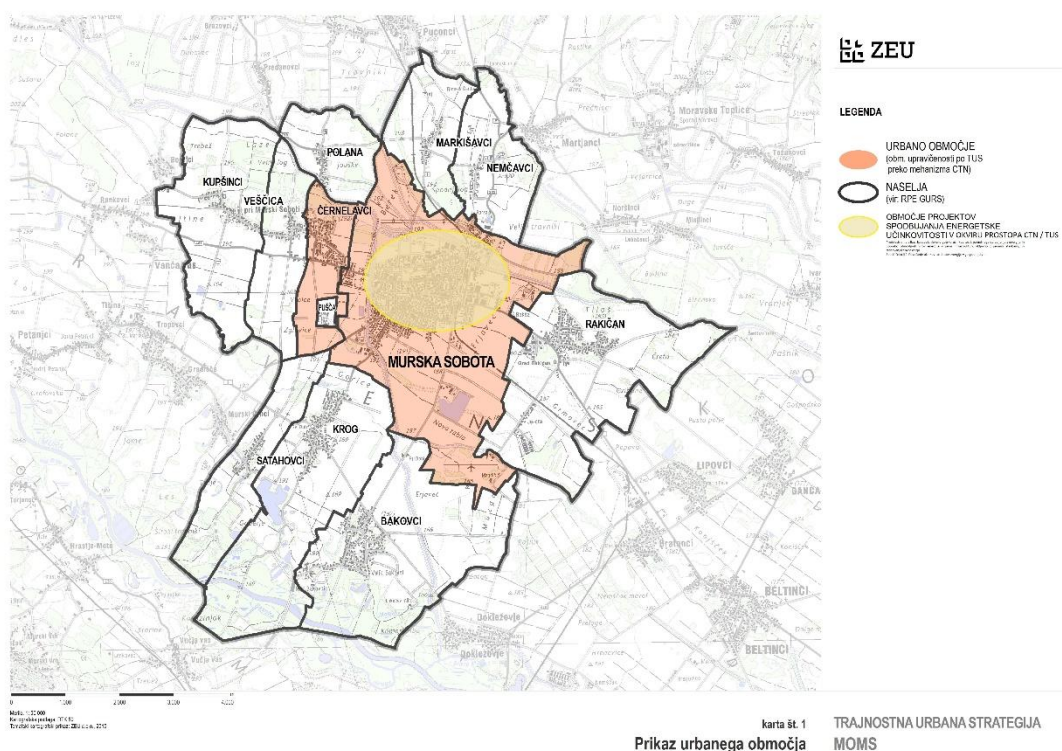
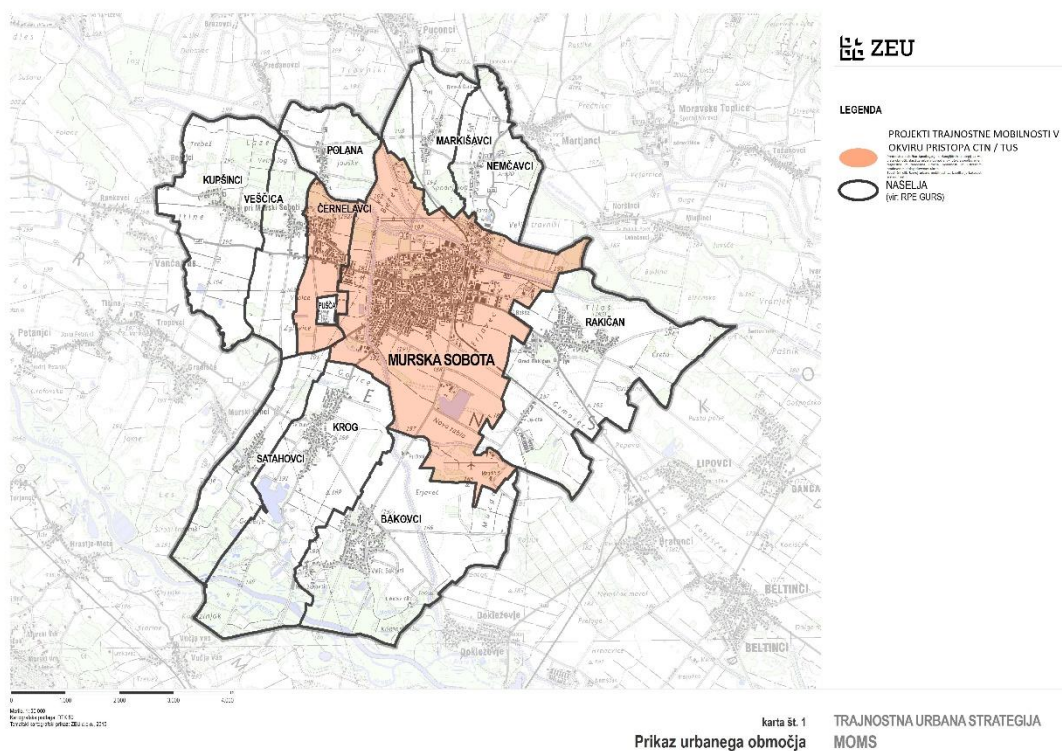
Ob pripravi strateškega dela TUS so že stekla dela posvetovalnih teles za pripravo identificiranih projektov, ki so se pokazali tekom dela z zainteresirano javnostjo in deležniki v mestu na podlagi že zaznanih izzivov in potreb mesta ter po pridobitvi novih in svežih pobud. Posamezni projekti namreč terjajo predhodne analize možnosti in iskanje najboljših rešitev, zato zahtevajo nekoliko več priprave. Gre za projekte, ki rešujejo kompleksne probleme in posegajo v več sfer hkrati.

Skladno z navodili pristojnega ministrstva se bomo lotili priprave izvedbenega načrta za financiranje projektov preko pristopa Celostnih teritorialnih naložb (CTN) v sklopu Trajnostnih urbanih strategij.

Področja investiranja geografsko posegajo na širše območje TUS oz. imajo širši vpliv tudi izven njega – trajnostna mobilnost se npr. navezuje na Park & Ride sistem, ki je izven območja TUS. Območja vlaganj preko pristopa CTN/TUS so prikazana na spodnjih kartah.

TUS je živ dokument, saj ga bodo v prihodnje vodila na novo pridobljena znanja in spoznanja, zaznamovana s potrebami novega časa in razvoja. Natančno so znani le projekti in ukrepi do leta 2022; obdobje do leta 2030 pa bo podrobneje načrtovano v drugi polovici programskega obdobja 2014–2020, medtem ko nas z letom 2050 veže le predvidevana pot razvoja. Vizija, ki si jo je za prihodnost zadala današnja generacija, se bo namreč glede na globalne trende, politiko, podnebne spremembe in potrebe prihodnjih generacij lahko še spreminjala, je pa nastala v želji in upanju na še boljši jutri prihodnjih generacij.

4. USKLAJENOST Z ZAKONODAJO, SMERNICAMI IN S STRATEGIJAMI

TUS, ki smo ga pripravili v Mestni občini Murska Sobota, je usklajen s smernicami, strategijami in zakonodajo na lokalni, nacionalni in EU ravni. Sočasno pa TUS odpira nekaj vprašanj, ki se ne nanašajo samo na naše mesto in mestno občino, ampak na državo in nenazadnje Evropo. Ta vprašanja se nanašajo na socialni sistem, strukturno prilagajanje gospodarstva, prilagajanje evropskega gospodarstva globalnemu trgu, energetska odvisnost, ohranjanje trga delovne sile, migracijsko politiko itd.

Zakonska podlaga in usmeritve:

- Uredba (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in sveta z dne 17. decembra 2013 o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006.
- Uredba (EU) št. 1301/2013 Evropskega parlamenta in sveta z dne 17. decembra 2013 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in o posebnih določbah glede cilja "naložbe za rast in delovna mesta" ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1080/2006.
- Uredba (EU) št. 1300/2013 Evropskega parlamenta in sveta z dne 17. decembra 2013 o Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1084/2006.
- Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020 (CCI 2014SI16M8PA001-1.3), sprejet na 68. redni seji Vlade RS 28. 7. 2014.
- Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (2014SI16MAOP001), sprejet 15. 12. 2014.
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota. Mestna občina Murska Sobota. 2014. ULRS. št. 63, 22. 8. 2014.
- Merila za izbor operacij v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za obdobje 2014–2020, sprejeta 17. 4. 2015.
- Uredba o porabi sredstev evropske kohezijske politike v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2014–2020 za cilj naložbe za rast in delovna mesta, sprejeta 17. 5. 2015.
- Guidance on European Structural and Investment Funds 2014–2020. Evropska komisija. 2014.
- Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo. 2004. Ljubljana, Urad za prostorski razvoj.
- Pregled po mestnih območjih. SURS. 2013. Ljubljana: Statistični letopis Republike Slovenije 2013.

4.1 SKLADNOST Z EVROPSKIMI UREDBAMI

V TUS ne navajamo vseh programskih področnih dokumentov in smernic na ravni EU, Slovenije in regije, saj je teh dokumentov za navedbo preveč. Skladno z usmeritvami strategije Evropa 2020 smo si zastavili korake, ki jih moramo narediti danes. Kakšno Soboto si želimo, pa opredeljujemo v viziji do leta 2050.

4.1.1 Uredba (EU) št. 1303/2013

Strategija urbanega razvoja mesta Murska Sobota in naselja mestnega območja Černelavci (območje TUS) zahteva celostni pristop, saj posega na več ravni življenja in bivanja na območju TUS. V tem delu je skladna s 36. členom Uredbe (EU), št. 1303/2013, ki se nanaša na celostne teritorialne naložbe. Strategija tako predvideva kombiniranje sredstev različnih skladov in virov. Projekti, ki naj bi se financirali preko pristopa celostnih teritorialnih naložb v obdobju 2014–2020 na območju TUS, se nanašajo na celostne ukrepe za trajnostni urbani razvoj. Projekti Mestne občine Murska Sobota na območju TUS se osredotočajo na gospodarske, okoljske in socialne izzive mesta s poudarkom na dolgoročnem zelenem razvoju mesta.

Največji delež sofinanciranja projektov na območju TUS pričakujemo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), saj ESRR natančno obravnava posebne teritorialne značilnosti.

ESRR je namenjen sofinanciranju naložbe v več ključnih prednostnih področjih. Tematske osredotočenosti ESRR so:

- Inovacije in raziskave.
- Digitalna agenda.
- Podpora za mala in srednje velika podjetja (MSP).
- Nizkoogljično gospodarstvo.

Tematske osredotočenosti so skladne s štirimi temeljnimi področji razvoja mestne občine Murska Sobota, in sicer:

- Ekonomija, ki zajema podjetništvo in gospodarstvo, turizem in kmetijstvo ter podpira razvoj MSP, inovacije in raziskave v prehodu na nizkoogljično gospodarstvo.
- Varovanje okolja in naravnega ter kulturnega bogastva, ki se osredotoča tudi na OVE & URE, varovanje okolja in naravnih habitatov, naravno in kulturno dediščino ter degradirana območja, kar je povezano s prehodom na nizkoogljično gospodarstvo. Ukrepi za čisti zrak so opredeljeni v Načrtu za kakovost zunanjega zraka na območju Mestne občine Murska Sobota in se osredotočajo predvsem na področje OVE & URE ter promet.
- Transport in IKT komunikacije je področje, ki sledi Digitalni agendi v smislu izrabe vseh koristi, ki jih prinaša IKT, izboljšanja digitalne pismenosti, znanja in vključenosti prebivalcev, povečanja zaupanja in varnosti, zagotavljanja hitrega oz. ultrahitrega dostopa do interneta na območju celotne mestne občine Murska Sobota. Sočasno pa se ukvarja s trajnostno mobilnostjo in z digitalizacijo mobilnosti.
- Življenje in bivanje je področje, ki se navezuje na človekovo življenje in bivanje ter aktivno vključevanje v družbo. Skrb za dobro počutje prebivalcev in tistih, ki v mestu delajo in bivajo, pa je pogojen z obvladovanjem enakomernega razvoja na vseh področjih – gospodarstvo, okolje, družba – in je pot k trajnostnemu razvoju.

V Mestni občini Murska Sobota verjamemo, da bomo preko pristopa celostne teritorialne naložbe lahko delno financirali projekte tudi preko Evropskega kohezijskega sklada (KS), katerega cilj je zmanjševanje ekonomskih in socialnih razlik ter spodbujanje trajnostnega razvoja. Projekti, ki jih nameravamo izvesti s pomočjo KS, so projekti iz področja energetike, ki so usmerjeni v zagotavljanje večje energetske učinkovitosti gospodinjstev.

4.1.2 Skladnost z Uredbo (EU) št. 1301/2013

V okviru trajnostnega urbanega razvoja območja TUS na področju mestne občine Murska Sobota bodo zajeti in podprti projekti, ki uvajajo celostne ukrepe za spopadanje z gospodarskimi, okoljskimi, podnebnimi, demografskimi in s socialnimi izzivi, kar je skladno z Uredbo (EU) št. 1301/2013. TUS je pripravljena skladno s 7. členom Uredbe, ki je namenjen trajnostnemu urbanemu razvoju, in pravi, da ESRR v okviru operativnih programov podpira trajnostni urbani razvoj s strategijami, ki določajo celostne ukrepe za spopadanje z gospodarskimi, okoljskimi, podnebnimi, demografskimi in socialnimi izzivi, s katerimi se srečujejo urbana območja – ob upoštevanju potrebe po spodbujanju povezave med urbani in podeželskimi območji.

4.1.3 Skladnost z Uredbo (EU) št. 1300/2013

Uredba (EU) št. 1300/2013 spodbuja nizkoogljične strategije zlasti za urbana območja. Glede na sprejete dokumente Republike Slovenije se predvideva, da bodo finančnih podpor iz KS deležni predvsem ukrepi prehoda na nizkoogljično gospodarstvo na področju povečanja učinkovite rabe energije v gospodinjstvih, kar je zajeto tudi v skupnem kazalniku učinka za KS. Projekti energetske učinkovitosti na območju TUS so usmerjeni v večje število gospodinjstev z boljšim razredom energijske porabe stavb, uvedbo energetskega pogodbeništva, razvoj učinkovitega podpornega okolja in svetovanja za URE in OVE v gospodinjstvih in podporo pri pridobivanju sredstev za investicije za gospodinjstva ter zmanjševanje problema energetske revščine s širjenjem daljinskega ogrevanja v mestnem središču in uporabo optimalne kombinacije najugodnejših energentov ter uporabo lokalnih obnovljivih virov energije.

4.2 OPERATIVNI PROGRAM ZA IZVAJANJE EVROPSKE KOHEZIJSKE POLITIKE V OBDOBJU 2014–2020

Upoštevane so usmeritve za spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja v Sloveniji, ki so opredeljene v Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 in prispevajo k vsem ciljem obeh prednostnih osi, v okviru katerih se bo izvajal pristop CTN.

2.6 Prednostna os: Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.

Tematski cilj: Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov.

Prednostna naložba: Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja, oživitve mest, sanacijo in dekontaminacijo degradiranih zemljišč (vključno z območji, na katerih poteka preobrazba), zmanjšanje onesnaženosti zraka in spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa.

Specifični cilj 1: Učinkovita raba prostora v urbanih območjih.

Predvidene aktivnosti Mestne občine Murska Sobota:

- Aktivnosti za izvajanje posegov fizične prenove v mestnem središču.
- Izvajanje projektov fizične prenove površin in stavb v mestnem središču.
- Aktivnosti priprave in izvajanje celovite urbane prenove mestnega središča.
- Priprava in izvajanje ukrepov za podporo gospodarskemu in socialnemu oživljanju območja TUS ter ustvarjanje kreativnega in poslovnega mestnega jedra na degradiranem območju Slovenske in Zvezne ulice.
- Projektna pisarna z aktivno skupino, imenovano »Mestni arhitekt«.

Ciljna vrednost glede na določene skupne kazalnike: Površina nerevitaliziranih površin v mestih, ki izvajajo Trajnostne urbane strategije.

Cilji Mestne občine Murska Sobota do leta 2022:

- Popolnoma revitaliziran del Slovenske in Zvezne ulice, ki sta danes degradirano območje.
- Vzpostavljena projektna pisarna z aktivno skupino, imenovano »Mestni arhitekt«.
- Sanacija degradiranega območja Soboško jezero.

2.4 Prednostna os: Trajna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.

Tematski cilj: Podpora prehodu na nizkoogljično gospodarstvo v vseh sektorjih.

Prednostna naložba: Spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi.

Specifični cilj: Razvoj urbane mobilnosti za izboljšanje kakovosti zraka v mestih.

Predvidene aktivnosti Mestne občine Murska Sobota:

- Novelacija načrta trajnostne mobilnosti.
- Izpolnitev vrzeli v obstoječem infrastrukturnem omrežju mestnega središča za trajnostno mobilnost.
- Izvajanje ukrepov trajnostne parkirne politike (Park & Ride, modra cona z omejenim časom parkiranja, sistem kolesarnic in izposojevalnic koles, e-kolesarnice in polnilnice, nove proge mestnega avtobusa Sobočanca itd.).
- Testno omejevanje prometa v mestnem središču za osebni promet.
- Izdelava koncepta zelene mestne logistike in testiranje koncepta.
- Priprava koncepta in uvedba IKT za učinkovito upravljanje mobilnosti v mestu.
- Priprava serije izobraževalno-ozaveščevalnih aktivnosti pred uvedbo testnih in trajnih vsebin v mestu.
- Vzpostavitev zelenih pasov ob avtocesti in obvoznici.

Ciljna vrednost glede na določene skupne kazalnike:

- Delež potniških kilometrov v železniškem prevozu od kopenskega prevoza.
- Delež potniških kilometrov v avtobusnem prevozu od kopenskega prevoza.
- Emisije CO₂ iz osebnega avtomobilskega prometa.

Cilji Mestne občine Murska Sobota do leta 2022:

- Povečanje števila potnikov na mestnem avtobusu Sobočanec.
- Povečanje števila kolesarjev.
- Povečanje števila pešcev.
- Povečanje števila uporabnikov e-vozil.
- Izboljšanje zraka v mestu in zmanjšanje emisij CO₂ in PM₁₀.
- Povečano število meščanov uporabnikov železniškega in avtobusnega prevoza v medkrajevnem in medregionalnem prometu.
- Zasajeni zeleni pasovi ob avtocesti in obvoznici.

Prednostna naložba: Spodbujanje energetske učinkovitosti, pametnega upravljanja z energijo in uporabo obnovljivih virov energije v javni infrastrukturi, vključno z javnimi stavbami, in stanovanjskem sektorju.

Specifični cilj 2: Povečanje učinkovitosti rabe energije v gospodinjstvih.

Predvidene aktivnosti Mestne občine Murska Sobota:

- Energetska sanacija večstanovanjskih stavb.
- Priprava, oblikovanje in sodelovanje pri energetskega pogodbeništvu.
- Svetovanje za URE in OVE v gospodinjstvih.
- Podpora pri pridobivanju sredstev za investicije gospodinjstev.
- Zmanjševanje problema energetske revščine.
- Energetska prenova stavb z uporabo energetskega pogodbeništvu.
- Podpora pri izvajanju energetske sanacije kulturne dediščine.
- Podpora uvedbi energetskega knjigovodstva za javne stavbe v MOMS.

Ciljna vrednost glede na določene skupne kazalnike: Letni prihranki energije v gospodinjstvih.

Cilji Mestne občine Murska Sobota do leta 2022:

- Povečano število izvedenih energetskih sanacij večstanovanjskih stavb na območju TUS.
- Povečano število priključkov na daljinsko ogrevanje.
- Pilotna energetska sanacija kulturne dediščine.
- Uvedeno energetsko knjigovodstvo in energetsko pogodbeništvu.
- Letni prihranki energije v gospodinjstvih.

Sočasno TUS posega še na ostalih 9 prednostnih osi in se navezuje na njih ter na horizontalne ukrepe, predvidene v OP. V Mestni občini Murska Sobota menimo, da so naš največji kapital prav ljudje. Skozi celotno programsko obdobje si bomo prizadevali za projekte, ki ustvarjajo delovna mesta, krepijo poslovno konkurenčnost, spodbujajo gospodarsko rast, upoštevajo načela trajnostnega razvoja in prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja in bivanja naših prebivalcev.

Glede na usmeritve Strategije Evropa 2020 želimo v mestu okrepiti raziskave in inovacije, predvsem v zasebnem sektorju, kakor tudi k poglobljenim raziskavam spodbujati javni sektor. Izboljšati si želimo informacijske in komunikacijske tehnologije ter odpraviti sive lise brez optičnega omrežja. Prav tako želimo pozitivno prispevati k povečanju konkurenčnosti malih in srednje velikih podjetij ter ustvariti dobre pogoje za poslovanje. Zagotoviti želimo tudi vso podporo prehodu na nizkoogljično gospodarstvo preko mreže svetovalcev in izobraževanj. Zato v TUS vpletamo vseh 11 tematskih ciljev, ki so vključeni tako v področja investiranja kot v projekte, ki jih načrtujemo v mestu.

Tematski cilji:

1. Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij.
2. Izboljšanje dostopa do informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter povečanje njihove uporabe in kakovosti.
3. Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij ter kmetijskega sektorja (za EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za ESPR).
4. Podpora prehodu na nizkoogljično gospodarstvo v vseh sektorjih.
5. Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanja in obvladovanja tveganj.
6. Varstvo okolja in spodbujanje učinkovite rabe virov.
7. Spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah.
8. Spodbujanje zaposlovanja in mobilnosti delovne sile.
9. Spodbujanje socialnega vključevanja in boja proti revščini.
10. Vlaganje v spretnosti, izobraževanje ter vseživljenjsko učenje.
11. Izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in učinkovita javna uprava.

Zavedamo se, da mestna uprava ne more hkrati snovati, pripravljati in delati na vseh teh področjih. Zato bo podprla projekte vseh deležnikov, ki bodo kandidirali na EU sredstva, ob pogoju, da je njihov projekt skladen s TUS in se bo izvajal delno ali v celoti v mestni občini Murska Sobota.

4.3 SKLADNOST S PARTNERSKIM SPORAZUMOM MED SLOVENIJO IN EVROPSKO KOMISIJO ZA OBDOBJE 2014–2020

TUS je Mestna občina Murska Sobota pripravila skladno s poglavjem 3.1.3. Trajnostni razvoj urbanih območij Partnerskega sporazuma z namenom povečanja konkurenčnosti in privlačnosti območja TUS (mesta Murska Sobota in naselja mestnega območja Černelavci) ter vplivnega območja (celotna mestna občina Murska Sobota), predvsem naselij Rakičan in Nemčavci, ki sta tudi gospodarsko in izobraževalno pomembni naselji v mestni občini Murska Sobota. Za dvig konkurenčnosti je nujno povezovanje z ostalimi mesti in večjimi naselji v Pomurju (Gornja Radgona, Ljutomer, Lendava, Beltinci, Odranci, Turnišče, Radenci, Moravske Toplice, Banovci, Puconci ...), v Vzhodni kohezijski regiji, ki vključuje mesta Ptuj, Lenart, Ormož, Slovenj Gradec, Velenje, Maribor, Celje, Novo mesto ter z mesti v sosednjih državah, kot so Bad Radkersburg, Weiz, Lenti, Körmend, Monošter, Čakovec itd.

TUS je skladna s tematskima ciljema 4 in 6, ki sta tudi predmet sofinanciranja projektov TUS v obdobju 2014–2020. TUS sicer posega še na ostale tematske cilje, saj gre za večplasten program, ki vpliva na vse pore življenja in delovanja mesta in njegove okolice.

Tematski cilj 4: Podpora prehodu na nizkoogljično gospodarstvo v vseh sektorjih je usklajen s Strategijo razvoja Mestne občine Murska Sobota do leta 2020 in predstavlja nadgradnjo ciljev iz prejšnjega obdobja.

V obdobju 2007–2013 je imela Mestna občina Murska Sobota v sklopu Energetske zasnove občine že postavljen cilj prehoda javnega in zasebnega sektorja na obnovljive vire energije in uvedbo ukrepov učinkovitejše rabe energije. Na področju optimalnega koriščenja alternativnih virov energije pa se je Mestna občina Murska Sobota posebej posvetila geotermalni energiji. V obdobju 2014–2020 se Mestna občina Murska Sobota v sklopu tematskega cilja 4 osredotoča na učinkovito rabo energije v transportu, trajnostno mobilnost, širitev daljinskega ogrevanja in optimalno izrabo alternativnih virov energije.

Tematski cilj 6 se osredotoča na ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov s poudarkom na prenovi urbanih območij. Mesto Murska Sobota se, podobno kot ostala mala mesta v Evropi, sooča s preselitvijo gospodarske, podjetniške in trgovske dejavnosti na obrobje mesta, zaradi česar se sooča še z odmiranjem mestnega središča in več degradiranimi območji v njem. Poleg tega pa mesto pesti še visok delež onesnaženja s PM₁₀ delci. Skladno s tem je bil leta 2014 sprejet Načrt za kakovost zunanjega zraka na območju Mestne občine Murska Sobota.

TUS upošteva tudi horizontalna načela, saj pri pripravi vključuje široko partnerstvo. Poleg stalnega dialoga z ministrstvi in ostalimi mesti ter Razvojnim svetom Pomurske regije vključuje tudi najširšo zainteresirano javnost. V razpravo o tem, kakšno Soboto si želimo, se je vključilo približno 10 % meščanov mesta Murska Sobota. Posebna analiza se je pripravila tudi za mestno četrt Ledava, katere velik del zajema vojašnica, ki naj bi se izven mesta preselila po letu 2029.

4.4 SKLADNOST S STRATEGIJO PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE

TUS je skladen s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije, predvsem v pojmovanju, pristopu k načrtovanju v prostoru in strateškem razvojnem načrtovanju. Skladno s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije je avgusta 2014 Mestna občina Murska Sobota sprejela Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota, ki je podlaga za pripravo TUS.

TUS se neposredno veže na Ukrepe za izvajanje prostorske strategije, predvsem v delu, ki se nanaša na razvoj mest in njihovih širših mestnih območij ter drugih naselij, s poudarkom na urejanju in načrtovanju prometa, stanovanjskih območij, gospodarskih con in podobno. TUS, tako kot Strategija prostorskega razvoja Slovenije, ima poudarek na sanaciji in revitalizaciji degradiranih urbanih območij, oblikovanju zelenih sistemov in njihove javne funkcije, celostni prenovi kulturne dediščine v mestnem središču; spodbuja gradnjo energetske varčnih objektov in energetske prenove stavb; planira učinkovit distribucijski toplovod z optimalno rabo lokalnih obnovljivih virov energije ter vgradnjo informacijskih tehnologij. TUS si skladno z Vizijo razvoja Mestne občine Murska Sobota prizadeva ohranjati biotsko raznovrstnost in naravno dediščino mesta (mestni gozd Fazanerija) in okolice.

Pri spremljanju realizacije TUS bomo spremljali smiselna področja oz. kazalnike, kot jih spremlja Strategija prostorskega razvoja Slovenije (struktura prebivalstva, gibanje prebivalstva, gospodarstvo, domače in tuje investicije, turizem, kmetijstvo, trg delovne sile, gospodinjstva, raba prostora, stanovanja, infrastrukturna opremljenost urbanega prostora, dostopnost, naravni viri itd.).

V okviru priprave TUS pa smo že aktivno spremljali pripravo novega strateškega dokumenta in skušali smiselno vključevati tudi najnovejše pobude v sklopu Prenove Strategije prostorskega razvoja. Mursko Soboto 2050 umeščamo kot nosilno središče urbanega sistema, kjer se koncentrirajo dejavnosti splošnega družbenega pomena (upravne, zdravstvene, izobraževalne, kulturne funkcije), gospodarske dejavnosti in večina delovnih mest v regiji. Murska Sobota ima prostorski, antropogeni, družbeni in kulturni, gospodarski in institucionalni kapital ter človeške vire. Mestna občina Murska Sobota in institucije, ki delujejo v Murski Soboti, se vključujejo in sodelujejo v čezmejnih in mednarodnih omrežjih.

Do leta 2050 pa se bomo morali spopasti z enakimi izzivi, kot jih navaja drugo javno posvetovanje v sklopu prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije:

- Demografske spremembe – saj bo potrebno negativni trend najprej ustaviti.
- Podnebne spremembe – saj se naše okolje zadnjih 30 let drastično spreminja.
- Oskrba z energijo – nujen je prehod v nizkoogljično družbo ne samo zaradi visokih cen fosilnih goriv in energetske odvisnosti, ampak se neposredno navezuje na podnebne spremembe.
- Globalizacija gospodarstva v »delaj lokalno, deluj globalno« in v sklopu gospodarskih povezav, ki jih ima Mestna občina Murska Sobota v pobratenih in partnerskih mestih.
- Vpetost v mednarodni prostor je za Mursko Soboto samo po sebi umevno, saj je umeščena na prepih treh velikih kultur (slovanska, germanska, madžarska) in zaokrožena s tremi sosednjimi državami (Avstrija, Madžarska in Hrvaška). Aktivno je povezana s sosednjimi malimi mesti v Sloveniji in izven njenih meja preko povezave 24 mest, pobratenih mest oziroma partnerskih mest, kjer na skupnih projektih rešuje skupne probleme malih evropskih mest.

4.5 SKLADNOST Z DRUGIMI NACIONALNIMI RAZVOJNIMI DOKUMENTI

TUS je usklajen z drugimi nacionalnimi in razvojnimi dokumenti in se na njih nanaša.

4.5.1 Strategija razvoja in trženja slovenskega turizma 2012–2016 (SRTST)

SRTST poudarja trajnostni koncept razvoja turizma na vseh področjih in nivojih. Temelji na treh razvojnih področjih in iz njih izpeljanih ukrepih (dvig konkurenčnosti, ugodno poslovno okolje, učinkovito in inovativno trženje), naloga strategije pa je doseganje sinergije med njimi. Strateški dokument navaja sklep Vlade RS iz leta 2010: »Vlada RS opredeljuje turizem kot enega najpomembnejših gospodarskih oz. strateških sektorjev, ki generira nova delovna mesta in ima izrazito pozitiven vpliv na uravnotežen regionalni razvoj« (prav tam, 2012, str. 10).

Kvalitativni cilji aktualne nacionalne turistične strategije so (SRTST, 2012, str. 10):

- Konkurenčnost.
- Kakovost življenja in blaginja.
- Ugled in razvoj slovenskega turizma.
- Prepoznavnost in ugled Slovenije v svetu.

»Vse navedene cilje spremlja temeljna usmeritev v trajnostni razvoj, skrb za ekonomsko, družbeno-kulturno in naravno okolje, menedžment okoljskih vplivov in kakovosti okolja, prehod v nizkoogljično družbo itd.« (prav tam, 2012, str. 10)

Kvantitativni cilj razvoja slovenskega turizma v obdobju do konca leta 2016 je povečati obseg turistične dejavnosti, in sicer:

- Število prenočitev: 2 % (letna stopnja rasti).
- Število turistov: 4 % (letna stopnja rasti).
- Priliv iz naslova izvoza potovanj: 6–8 % (letna stopnja rasti).

Kvantitativne cilje je možno doseči le ob uspešni uveljavitvi načela trajnostnega razvoja turizma, zagotovitvi ugodnega poslovnega okolja, doseganja višje kakovosti in ustvarjanja razmer, ki bodo omogočale večjo konkurenčnost slovenskega turizma, načrtovanju in izvajanju učinkovitega in inovativnega trženja ter promociji Slovenije kot privlačne turistične destinacije s krovno zgodbo: Zelena, zdrava, aktivna. Glavni kvalitativni cilji do 2020 so povečanje prepoznavnosti s pomočjo jasnega umeščanja in znamčenja. Oblikovanje novih, inovativnih produktov in njihovo ciljno trženje bo prispevalo k povečanju števila turistov in nočitev za 2–3 % letno v obstoječih nastanitvenih objektih. Murska Sobota ne dosega t. i. kritične mase kakovostnih prenočitvenih zmogljivosti (197 sob, 433 ležišč), zato je do leta 2020 priporočljiva podvojitev zmogljivosti. V viziji 2050 si Murska Sobota zastavlja razvojno politiko, ki opredeljuje turizem kot eno najpomembnejših gospodarskih panog, ki generira nova delovna mesta in ima največji multiplikativni vpliv na hitrejši razvoj ostalih gospodarskih panog v pomurski regiji. S pomočjo modela trajnostnega destinacijskega menedžmenta na integriran način povezuje vse tri sektorje (javni, zasebni in društveni) in deluje strateško na področju razvoja in trženja. Murska Sobota se želi uveljaviti kot zelena prestolnica panonskega sveta Slovenije, kot zeleno srce in duša Pomurja.

4.5.2 Zelena shema slovenskega turizma – Slovenia green

Največji izziv pomurskega turizma je ostati konkurenčen, obenem pa spodbujati trajnost ter priznati, da je konkurenčnost dolgoročno odvisna od trajnosti. Prihodnost tako pomurskega kot slovenskega in seveda evropskega turizma je odvisna od kakovosti subjektivne izkušnje; turisti pa bodo spoznali, da je v krajih, kjer skrbijo za okolje, svoje zaposlene in lokalne skupnosti, večja verjetnost, da bodo dobro poskrbeli tudi zanje. Z vključevanjem vprašanj trajnosti v svoje dejavnosti bodo turistični subjekti tako zaščitili svoje konkurenčne prednosti.

Pri pripravi TUS izhajamo iz vizije razvoja turizma v Mestni občini Murska Sobota, ki se naslanja na globalne kriterije trajnostnega turizma (Global Sustainable Tourism Council Criteria – GSTC Criteria). GSTC Criteria je niz kriterijev, ki jih lahko uporabijo hoteli in organizatorji potovanj po vsem svetu in določajo, ali je poslovanje trajnostno oziroma se približuje trajnostnemu. Nanašajo se na:

- Učinkovito načrtovanje trajnostnega razvoja.
- Maksimiranje družbenih in gospodarskih koristi za lokalne skupnosti.
- Zmanjšanje negativnih vplivov na kulturno dediščino.
- Zmanjšanje negativnih vplivov na naravno dediščino.

To shemo prenaša tudi agencija SPIRIT v okviru sheme Slovenia Green.

Zeleni turizem je priložnost za razvoj novih turističnih produktov v mestni občini in v regiji. Prizadevamo si za organizacijo okolju prijaznih trajnostnih potovanj v našo regijo, kjer so flora, favna in kulturna dediščina primarne atrakcije in kjer so vplivi podnebja minimizirani.

To pomeni, da bomo spodbujali organizatorje potovanj, ki bodo organizirali taka potovanja, ki pomenijo podporo lokalnim restavracijam in hotelom, spodbujajo k nakupu izdelkov domače in umetnostne obrti, vključujejo storitve lokalnih prebivalcev, s ciljem pomagati našemu lokalnemu gospodarstvu, in si prizadevajo čim bolj zmanjšati negativne vplive na okolje in družbeno skupnost.

Po drugi strani pa to pomeni, da bomo primorani še intenzivneje spodbujati lokalno prebivalstvo in gospodarstvo k zmanjšanju porabe vode in energije ter spodbujati k proizvodnji elektrike s sončnimi celicami, zbiranju deževnice, zbiranju in sortiranju odpadkov, kompostiranju, spodbujanju proizvodnje domače hrane, lokalni samooskrbi s hrano in prehajanju na biokmetijstvo. Sočasno pa bo potrebno še več vlagati v ohranjanje narave in spodbujanje raziskav na področju biodiverzitete. Murska Sobota že danes spada med eno najbolj zelenih mest v Sloveniji, kar kažejo številna priznanja in nagrade na tem področju.

Murska Sobota bo do leta 2020 postala zelena turistična destinacija z dobro razvitim t. i. destinacijskim menedžmentom. Do leta 2020 bo glavnina ponudnikov ustrezala kriterijem GSTC-D. Z uresničitvijo 10 strateških ciljev, ki si jih je zadala Mestna občina Murska Sobota, pa bo dosegla vse zahteve GSTC-D. Murska Sobota do leta 2050 ne bo destinacija masovnega turizma, ampak destinacija zdravja, aktivnega počitka in duhovnega preporoda, obdana z ohranjenimi naravno in kulturno dediščino pokrajine.

4.5.3 Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji – predlog

Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji (strategija) v predlogu spoznava, da so mesta ključnega pomena za razvoj države. V mestih se koncentrira gospodarska, institucionalna, izobraževalna, kulturna, socialna in zdravstvena dejavnost.

Strategija v svoji viziji pravi, da bo spodbujala regijske intermodalne centre oz. prometne povezave, razvoj železniškega prometa in razvoj obodnega sistema prometnic. Glavni cilji, ki si jih je zadala strategija, so zgraditev konkurenčnega prometnega omrežja, integrirani javni potniški promet in razvoj transportne logistike.

Strategija razvoja Mestne občine Murska Sobota do leta 2020 predvideva izgradnjo vzhodne obvoznice, ki bo razbremenila promet v mestu oz. čez mesto in povezala severno obrtno-industrijsko cono z avtocesto ter prispevala h konkurenčnosti lokalnega gospodarstva. Železniško progo skozi mesto posodablajo in elektrificirajo, je pa nujno, da država zagotovi hitrejša in pogostejša železniške povezave, sicer ne bo konkurenčna cestnemu prometu.

Mestna občina Murska Sobota si prizadeva tudi za razvoj letalskih prevozov in turizma malih letališč, kot je murskosoboško. Pri tem izhaja iz potreb v regiji, a ugotavlja, da država malih letališč ni vključila v svojo strategijo.

Tako kot strategija, sledi TUS naslednjim ciljem prometne politike:

- Izboljšanje mobilnosti in dostopnosti predvsem v medregionalnem in čezmejnem prostoru, dostopnosti invalidom ter uvedbo principov trajnostne mobilnosti.
- Izboljšati oskrbo gospodarstva, predvsem v mestnem jedru, in pri dostopu do poslovnih con.
- Izboljšati prometno varnost in varovanje z uvajanjem načel trajnostne mobilnosti v mestu in izboljšanjem prometne infrastrukture, ki bo omogočala večjo varnost.
- Zmanjšati porabo energije s spodbujanjem alternativne mobilnosti (hoja, kolesarjenje, JPP, e-vozila in e-hitre polnilnice, Car sharing itd.).
- Zmanjšati stroške uporabnikov in upravljavcev v mestu.
- Zmanjšati okoljske obremenitve.

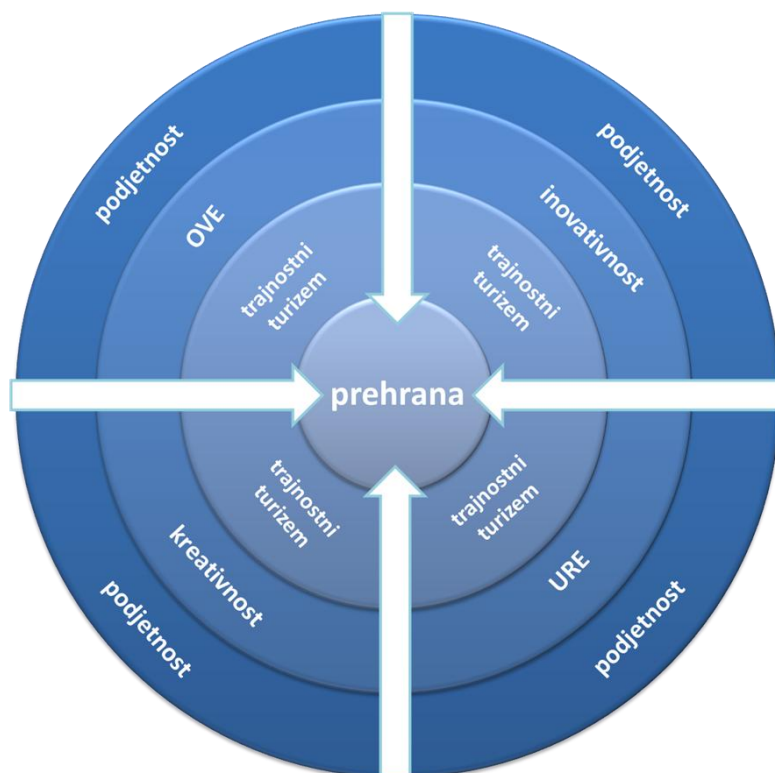
4.6 USKLAJENOST TUS Z RAZVOJNIMI USMERITVAMI REGIJE

4.6.1 RRP 2014–2020 za Pomurje

Mestna občina Murska Sobota je aktivno sodelovala pri pripravi RRP 2014–2020 za Pomurje. TUS je smiselno usklajena z RRP 2014–2020, ki že predvideva področja in projekte financiranja v tem programskem obdobju. Vizija Pomurja opredeljuje slogan »Pomurje je re(j)dno dobra slovenska pokrajina«.

Regija namenja podporo tehnološkemu razvoju, inovacijam in pospešenemu prestrukturiranju gospodarstva in krepitvi podjetništva, kar je skladno s TUS, s ciljem prehoda na zeleno in družbeno odgovorno gospodarstvo. TUS, tako kot RRP 2014–2020, spodbuja povezovanje in sodelovanje med različnimi deležniki in si prizadeva za dvig turistične ponudbe z jasno usmeritvijo Murske Sobote v zeleno turistično destinacijo; za dvig prepoznavnosti ter povezane ponudbe v regiji; prav tako veliko pozornosti posveča prebivalcem in jim želi zagotavljati zdravo življenjsko okolje ter jih spodbuja k zdravemu načinu življenja. TUS se usmerja k tistemu, v čemer smo dobri, prepoznavni in k naši tradiciji, čemur sledi tudi RRP 2014–2020. Enako kot regija, si tudi Mestna občina Murska Sobota prizadeva za čim višjo stopnjo energetske samozadostnosti ter za izboljšanje infrastrukture. Eden od 10 strateških ciljev je za TUS lokalna hrana. Prehrana pa je razvojna specializacija Pomurja s ciljem zagotavljanja lokalne samooskrbe in dviga ugleda kmetijstva.

Slika 1: Specializacija regije

Vir: RRP 2014–2020, str. 86.

Vsa štiri področja so skladna s TUS in so raztegnjena čez vsa štiri področja TUS (Ekonomija, Varovanje okolja ter naravnega in kulturnega bogastva, Transport in IKT komunikacije, Življenje in bivanje).

Slika 2: Razvojne prioritete, investicijska področja in ukrepi.

Vir: RRP 2014–2020, str. 90.

4.6.2 Akcijski načrt – Predlog ukrepov za RRP 2014–2020 na področju energije

TUS je delno usklajen tudi s Predlogom ukrepov za RRP 2014–2020, ki ga je pripravila Lokalna energetska agencija za Pomurje. Usklajeni ukrepi se nanašajo na trajnostno rabo geotermalne energije, trajnostno gradnjo, lesno biomaso kot trajnostni obnovljivi vir energije, informiranje in obveščanje. TUS ni usklajen na področju energetskega izkoriščanja reke Mure, saj niso znane še vse zahteve biosfernega območja niti dokončno znana vsa dejstva resornega ministrstva in vlade.

4.6.3 Predlog Strategije razvoja in trženja turizma v Pomurju za obdobje 2014–2020 za obravnavo na Strokovnem svetu

Predlog Strategije razvoja in trženja turizma v Pomurju za obdobje 2014–2020 za obravnavo na Strokovnem svetu je nastal v okviru vzpostavitve Regijske destinacijske organizacije. Strategija ni bila potrjena na Razvojnem svetu regije. Strategija je vsebinsko sicer premalo ambiciozna in drzna. Vsebinsko se osredotoča na 5 tematskih področij:

- odkrivanje kulture,
- doživetja v naravi,
- pristni okusi,
- zdravje in dobro počutje,
- aktivni oddih

ter na štiri ključna razvojna področja:

- ljudje,
- povezave,
- ponudba,
- trženje.

Vsa ta ključna področja se prepletajo tudi v TUS, ki je sicer dodatno bolj usmerjen v zeleni turizem – skladno z vizijo zelenega razvoja Mestne občine Murska Sobota.

4.6.4 Strategija lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino Goričko 2020 za programsko obdobje 2014–2020

Mestna občina Murska Sobota je glede na smiselnost in celovitost območja del LAS Goričko. V okviru LAS Goričko se bodo izvajale aktivnosti preko pristopa CTN, ukrep CLLD. Za mestno občino Murska Sobota je to velikega pomena, saj s tem rešuje problematiko urbanih območij, ki niso evidentirana kot naselja mestnega območja, se pa stikajo z mestom (Rakičan, Nemčavci, Krog, Bakovci in Pušča), in podeželskih območij mestne občine (Markišavci, Veščica, Kupšinci, Satahovci in Polana).

Slika 3: Območje LAS Goričko

Vir: Strategija lokalnega razvoja za Lokalno akcijsko skupino Goričko 2020 za programsko obdobje 2014–2020, str. 5.

Strategija lokalnega razvoja (SLR) posega tudi na naselje mestnega območja Črnelavci, ki je upravičeno do črpanja sredstev Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) po pristopu CLLD, saj ima manj kot 10.000 prebivalcev. V tem delu se TUS in SLR stikata in dopolnjujeta.

Področji TUS in SLR se smiselno navezujeta in dopolnjujeta. V tem delu je smiselno tudi celovito pripravljane operacije, ki se bo potem razdelila na več projektov – npr. na področju trajnostne mobilnosti, kjer se Park & Ride sistem nahaja izven območja financiranja TUS do leta 2020. Prav tako se izven mestnega območja, v naselju Nemčavci, nahaja največja severno obrtno-industrijska cona, kjer sta tudi izpostava FURS in BTC City – nakupovalno mesto.

SLR se nanaša predvsem na ustvarjanje novih delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večjo vključenost ranljivih ciljnih skupin. Vsa ta tematska področja ukrepanja so vpeta tudi v TUS.

4.7 USKLAJENOST TUS Z RAZVOJNIMI USMERITVAMI MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA

TUS je usklajen z Načrtom razvojnih projektov Mestne občine Murska Sobota 2015–2018, razvojnimi programi in strategijami Mestne občine Murska Sobota.

4.7.1 Odlok o občinskem prostorskem načrtu mestne občine Murska Sobota

TUS dopolnjuje občinski prostorski načrt v strateškem delu, in sicer z razširjeno in aktualizirano analizo specifičnih socialnih, ekonomskih, okoljskih in prostorskih izzivov, ter natančneje opredeljuje probleme ter poda natančnejšo vizijo razvoja, ki iz strateškega dela občinskega prostorskega načrta ni jasna in je opredeljena v Viziji razvoja mestne občine Murska Sobota 2020.

4.7.2 Povezanost z Občinskim programom varstva okolja

Občinski program varstva okolja (OPVO) predstavlja strokovno podlago za pripravo strateških, političnih, razvojnih in prostorskih dokumentov občine. Predstavlja korak k uravnoteženemu, sonaravnemu in trajnostnemu razvoju občine. TUS zato smiselno izhaja iz Občinskega programa varstva okolja (OPVO). Zakon o varstvu okolja (ZVO) v 38. členu mestnim občinam nalaga, da pripravijo programe varstva okolja in operativne programe za svoje območje. Ti programi ne smejo biti v nasprotju z nacionalnim programom varstva okolja in operativnimi programi varstva okolja. Hkrati pa ima glede na smernice Evropske komisije TUS cilj prispevati k boljšemu izvajanju obstoječih okoljskih politik in zakonodaje na lokalni ravni, s podpiranjem in spodbujanjem lokalnih organov k sprejetju celovitejšega pristopa do urbanega upravljanja. Med ključnimi področji, ki jih obravnava tudi Občinski program varstva okolja, so celostno okoljsko načrtovanje, trajnostni promet, trajnostna gradnja in trajnostno urbanistično načrtovanje, vpliv urbanih območij in podnebnih sprememb, biotska raznovrstnost in narava, zdravje ter trajnostna raba naravnih virov. To so ključna področja, ki so vključena in obravnavana v okviru TUS.

Glavni strateški cilji Občinskega programa varstva okolja (OPVO), ki se prenašajo na TUS, so: zmanjšanje onesnaževanja okolja in trajnostna raba naravnih virov, ohranjanje biotske raznovrstnosti na območju občine, gospodarski razvoj po načelu trajnostnega razvoja, dvig osveščenosti in informiranosti občanov o okolju in učinkovita organiziranost varstva okolja.

4.7.3 Energetska zasnova Mestne občine Murska Sobota

Energetska zasnova mestne občine Murska Sobota iz leta 2006 je predlagala projekte in rešitve, katerih glavnina se je do danes že uresničila. Ostajajo pa še nekateri cilji, ki sicer še niso izpolnjeni, ampak so novelirani in načrtovani do leta 2022.

Pomembna dolgoročna razvojna težnja občine na področju organizirane energetske oskrbe je širitev sistema daljinskega ogrevanja v središče mesta Murska Sobota, kar je predvidevala že Energetska zasnova mestne občine Murska Sobota. Daljinsko ogrevanje ne prinaša samo možnosti zagotavljanja najcenejšega vira energije in možnost optimalnega kombiniranja energentov, temveč prispeva tudi k zniževanju energetske revščine in spodbuja naložbe v energetske sanacije večstanovanjskih in javnih stavb.

4.7.4 Vizija razvoja Mestne občine Murska Sobota 2020

Vizija razvoja Mestne občine Murska Sobota, kjer je postavljena glavna smer razvoja mestne občine Murska Sobota in s tem tudi za območje TUS, je sestavni del TUS. Vizijo razvoja so meščani potrdili tudi na 16 delavnicah in okrepili še z ukrepi, ki se nanašajo na človeka. Zato TUS v osrčje postavlja človeka in človeku prijazno življenjsko in bivalno okolje.

4.7.5 Načrt trajnostne mobilnosti na območju Mestne občine Murska Sobota

V letu 2008 je bil izdelan Načrt trajnostne mobilnosti na območju Mestne občine Murska Sobota, ki predstavlja strateški dokument razvoja transportnega sistema v prihodnosti, katerega pomemben dejavnik je tudi kolesarjenje. V letu 2015 se je začela priprava novelacije Načrta trajnostne mobilnosti na območju Mestne občine Murska Sobota, ki bo pripravljena do začetka leta 2017. Ta bo dal velik poudarek hoji, pešcom, razvoju koridorjev za pešce z vso potrebno urbano opremo, ki bo omogočala lažje gibanje gibalno oviranim. Prav tako bo v načrt vnesla urbano opremo ob kolesarskih stezah (kolesarnice, izposojevalnice koles, točke za samoservis kolesa, e-polnilnice za e-vozila itd.). Novelacija načrta bo usklajena s TUS.

4.7.6 Načrt za kakovost zunanjega zraka na območju Mestne občine Murska Sobota

Zrak v mestu Murska Sobota, predvsem v zimskem času, velikokrat preseže dovoljene mejne vrednosti. Onesnažen je predvsem z drobnimi delci. Največja onesnaževalca s PM₁₀ delci pozimi sta promet in zastarele kurilne naprave ter kurišča na lesno biomaso.

Sklop 40 ukrepov iz načrta se razvršča v tri skupine, ki so usklajene z Vizijo 2020 in s tem tudi s TUS, in sicer:

- 1) Ukrepi na področju spodbujanja OVE in URE.
- 2) Ukrepi na področju prometa.
- 3) Ukrepi na drugih področjih.

Čisti zrak je tudi eden od strateških ciljev Mestne občine Murska Sobota. Načrt je naveden tudi v Strategiji razvoja prometa v Republiki Sloveniji – predlog.

4.7.7 Strategija izvajanja ZiR v mestni občini Murska Sobota

Mestno občino Murska Sobota v zadnjih letih ogrožajo elementarne nesreče, ki jih lahko pripisujemo podnebnim spremembam. Te nam prinašajo suše, poplave, neurja, zelene zime, vroča poletja ipd. Za elementarne nesreče, kot so poplave, potres, neurja s točo, žled, velike suše, in druge nesreče, kot so veliki požari, železniške nesreče, prometne nesreče, epidemije itd., so v MOMS izdelani načrti zaščite in reševanja, ki so usklajeni z regijskim in državnim načrtom.

Za obveščanje prebivalstva in alarmiranje prebivalstva ter aktiviranje sil za zaščito in reševanje je izdelan in z Regijskim centrom za obveščanje Murska Sobota usklajen Načrt obveščanja, aktiviranja in alarmiranja v mestni občini Murska Sobota. Zaradi nudenja podpore silam zaščite in reševanja ob nesrečah je izdelan in sprejet še Načrt dejavnosti mestne uprave Mestne občine Murska Sobota.

TUS se bo v izvedbenem načrtu usklajeval s strokovnjaki na področju zaščite in reševanja.

4.7.8 Občinski program varnosti mestne občine Murska Sobota - predlog

Občinski program varnosti mestne občine Murska Sobota je temeljni strateško-varnostni dokument, s katerim so opredeljena izhodišča in usmeritve za zagotavljanje javne varnosti ter varnega in kakovostnega življenja prebivalcev in obiskovalcev občine. Namen programa je določiti enotne kriterije za zagotavljanje javne varnosti v občini in opredeliti ukrepe ter ravnanja pristojnih, ki zagotavljajo javno varnost in javni red na območju občine.

Osnovni cilj občinskega programa varnosti mestne občine Murska Sobota je zagotoviti zadovoljivo stanje javne varnosti oziroma javnega reda na območju Mestne občine Murska Sobota z Mestno redarsko službo Murska Sobota. To pomeni, da je potrebno v občini s pravno-sistemskimi, organizacijskimi in konkretnimi ukrepi zagotoviti večjo stopnjo javne varnosti. S pomočjo vseh teh ukrepov se bo zagotavljalo kakovostnejše življenje v občini ter odpravljali posamezni odklonski pojavi.

4.7.9 Skladnost z razvojnimi potrebami deležnikov mestne občine Murska Sobota – vključevanje javnosti in drugih relevantnih deležnikov v pripravo TUS

Mestna občina Murska Sobota je nabor potrebnih projektov do leta 2023 identificirala leta 2008 v okviru priprave programa OKO – Opportunities-Knowledge-Options. Dokument je bil naravnani v gospodarstvo in razvoj le-tega v mestni občini Murska Sobota in regiji. Predvideval je preselitev poslovno-industrijske dejavnosti ob pomursko avtocesto ter dal velik poudarek izgradnji infrastrukture. Program OKO je bil delno realiziran, veliko projektov pa še čaka na realizacijo v prihodnjih letih. Z vidika varovanja narave in okolja je bil program OKO v letu 2013 dopolnjen z Vizijo 2020, ki je dala velik poudarek okolju, življenju in bivanju prebivalcev.

V sklopu priprave delavnic oz. premišljevalnic v okviru TUS smo izhajali iz teh dokumentov in jih predstavili deležnikom in zainteresirani javnosti. Na 16 delavnicah z najširšo javnostjo smo dobili potrditev, da je potrebno v prihodnje veliko več pozornosti nameniti varovanju našega življenjskega okolja, in potrditev vseh 10 strateških ciljev.

Skladno z delom z najširšo javnostjo smo pristopili tudi k aktivnostim za vzpostavitev Biosferskega območja reke Mure pod zaščito Unesca, pri čemer smo imeli v javnosti vso podporo. Žal pa se je zapletlo s kmetijskim sektorjem, ki projektu vztrajno nasprotuje.

Najširša javnost si želi, da se vsakokratno načrtovanje razvoja mestne občine začne s predhodno debato z javnostjo in da se mnenje javnosti upošteva, pri čemer naj se vzpostavi institucija »Mestnega arhitekta«, ki bo nad politiko in nad močjo kapitala. Prvo tako delo nas čaka pri pripravi izvedbenega načrta, kjer bodo sodelovale fokusne skupine, in pri pripravi novelacije Načrta trajnostne mobilnosti.

Podporo zelenemu razvoju je dalo tudi gospodarstvo, saj so se v aktivnosti priprave TUS vključili tudi ugledni gospodarstveniki iz regije, posamezni pa aktivno sodelujejo tudi v fokusnih skupinah in posvetovalnih telesih, kjer se ukvarjajo s posebnimi izzivi, ki terjajo preučitev iz več vidikov.

V okviru priprave TUS so aktivno sodelovale regijske in lokalne javne institucije in podjetja, kjer smo usklajevali programe in vizije razvoja določene dejavnosti s TUS. Veliko poudarka smo dali menedžmentu odpadkov kot surovine, od katere smo vedno bolj odvisni; kulturi ter naravni in kulturni dediščini. Prav tako je bil dan velik poudarek družbenim izzivom, ki jih sodoben način življenja prinaša, ter posledično prostorskemu razvoju, obnovi, reurbanizaciji in načrtovanju mesta.

Aktivno sodelovanje z deležniki in najširšo javnostjo je že prispevalo k uresničitvi prvih projektov, ki ne zahtevajo velike finančne injekcije, in pripravi projektov na EU razpise.

5. VIRI

1. AJPES. 2015. Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Pomurski regiji v letu 2014. Dostop na: http://www.ajpes.si/doc/LP/Informacije/PoStatRegijah/01_Pomurska_regija_Informacija_LP_GD_SP_zadruge_2014.pdf.
2. Aktualno 2.0.. 2012. Zelena ekonomija postaja vidna (tudi v številkah). Dostop na: <http://www.aktualno.biz/2012/06/zelena-ekonomija-postaja-vidna-tudi-v.html>.
1. City of Vancouver. 2012. Greenest City Action Plan. Dostop na: <http://vancouver.ca/files/cov/Greenest-city-action-plan.pdf>.
2. CZR. 2012. Kratke prehranske verige. Dostop na: <http://czt.si/kratke-prehranske-verige.aspx>.
3. Dekleva. Mojca. 2012. Zelena ekonomija. Dostop na: <http://sl.mojcakleva.eu/tag/zelena-ekonomija/>.
4. Dnevnik Moj dom. 2012. Trajnostna gradnja: trend z zelenjem izoliranih streh. Dostop na: <http://mojdom.dnevnik.si/sl/Energija/3867/Trajnostna+gradnja%3A+trend+z+zelenjem+izoliranih+streh>.
5. Ekokolesa. 2012. Električna kolesa. Dostop na: <http://www.ekolesa.si/galerija-elektricnih-koles>.
6. Energap. 2013. Trajnostne oblike transporta. Dostop na: <http://www.energap.si/?viewPage=103>.
7. Energetski zakon (EZ-UPB1, Ur. list RS št. 26/05).
8. Evropski parlament. 2006. Tematska strategija za urbano okolje, Resolucija Evropskega parlamenta o tematski strategiji za urbano okolje (2006/2061(INI)).
3. Evropska komisija. 2015. Digital agenda for Europe. Dostop na: <http://ec.europa.eu/digital-agenda>.
4. Evropska komisija. 2014. Guidance on European Structural and Investment Funds 2014–2020. Dostop na: http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/information/legislation/guidance/.
5. Evropska komisija. 2014. Evropski sklad za regionalni razvoj. Dostop na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/funding/erdf/.
6. Fokus. 2004. Trajna mobilnost. Dostop na: www.focus.si/files/Publikacije/trajnostna_mobilnost.pdf.
7. HDR. 2012. HDR's Carbon Footprint. Dostop na: <http://www.hdrinc.com/about-hdr/sustainability/hdrs-carbon-footprint>.
8. Horizon 2020. 2015. Okvirni program EU na področju raziskav in inovacij. Dostop na: <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>.
9. IPOP. 2012. Prispevek drevja k hodljivosti mesta. Dostop na: <http://ipop.si/2012/05/01/prispevek-drevja-k-hodljivosti-mesta/>.
9. Kreslin. Sonja. 2015. Oblikovanje trajnostnega destinacijskega menedžmenta regionalne turistične destinacije na primeru Pomurja. Magistrsko delo, EF Ljubljana.
10. Lokalna energetska agencija za Pomurje. 2015 Akcijski načrt – predlog ukrepov za RRP 2014–2020. Martjanci, Lokalna energetska agencija za Pomurje.
11. Merila za izbor operacij v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za obdobje 2014–2020 sprejeta 17. 4. 2015.
12. Mestna občina Murska Sobota. 2015. Sobota, kot si jo želimo. Gradivo delavnic – več avtorjev (D. Cug, J. Červek, S. Dešnik, M. Fujs, G. Gider, R. Grah, S. Habjanič, M. Horvat,

- D. Jerič, A. Kavaš, P. Kranjec Milanov, S. Kreslin, S. Kropec, I. Kumer, N. Meolic, A. Ostan, V. Toš, J. Veren, I. Zrinski). Dostop na: <http://www.murska-sobota.si/trajnostna-urbana-strategija>.
13. Mestna občina Murska Sobota. 2014. Odlok o proračunu MOMS za leto 2015.
 14. Mestna občina Murska Sobota. 2014. Načrt razvojnih programov Mestne občine Murska Sobota za obdobje 2015–2018.
 15. Mestna občina Murska Sobota. 2012. Občinski program varstva okolja. Dostop na: <http://www.murska-sobota.si/ob%C4%8Dinski-program-varstva-okolja>.
 16. Mestna občina Murska Sobota. 2012. Energetska zasnova Mestne občine Murska Sobota. Dostop na: <http://www.murska-sobota.si/energetska-zasnova-mestne-ob%C4%8Dine-murska-sobota-0>.
 17. Mestna občina Murska Sobota. 2014. Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota. Uradni list RS, št. 63 /22.8.2014.
 18. Mestna občina Murska Sobota. 2013. Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Murska Sobota. Uradni list RS, št. 88/25. 10. 2013.
 19. Mestna občina Murska Sobota. 2013. Priloga Odloka o načrtu za kakovost zunanjega zraka na območju Mestne občine Murska Sobota. Dostop na: <http://www.murska-sobota.si/sites/default/files/datoteke/Priloga%20odloka%20o%20na%C4%8Drtu%20za%20kakovost%20zunanjega%20zraka%20na%20obmo%C4%8Dju%20MOMS.pdf>.
 20. Mestna občina Murska Sobota. 2013. Načrt za kakovost zunanjega zraka na območju Mestne občine Murska Sobota. Dostop na: <http://www.murska-sobota.si/sites/default/files/datoteke/Na%C4%8Drt%20za%20kakovost%20zunanjega%20zraka%20na%20obmo%C4%8Dju%20Mestne%20ob%C4%8Dine%20Murska%20Sobota.pdf>.
 21. Mestna občina Murska Sobota. 2007. Razvojni program »OKO« – vzpostavitev gospodarskega središča v Pomurju.
 22. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo. 2004. Nacionalni program varstva okolja, Osnutek za javno razpravo. Ljubljana: MOPE.
 23. Ministrstvo za okolje in prostor. 2015. Drugo javno posvetovanje v sklopu prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije; Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti za prostorski razvoj v Sloveniji, Gradivo za udeležence. Dostop na: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/2posvetovanje_gradivo.pdf.
 24. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo. 2004. Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Ljubljana, Urad za prostorski razvoj.
 25. NEP Slovenija. 2012. Zelena fasada. Dostop na: http://nep.vitra.si/datoteke/clanki/Zelena_Fasada.pdf.
 26. Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (2014SI16MAOP001), sprejem 15. 12. 2014.
 27. Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 (OP TGP 2020).
 28. Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020 (CCI 2014SI16M8PA001-1.3) Sprejet na 68. redni seji Vlade RS 28. 7. 2014.
 29. Pomurska gospodarska zbornica. 2014. Pomurje – Kjer vse raste - Gospodarstvo regije. Dostop na: <http://www.pgzs.si/upload/File/KPG2014.pdf>.

30. Pravilnik o določitvi in razvrstitvi vodnih teles površinskih voda (Uradni list RS, št. 63/05, 26/06).
31. Pravilnik o določitvi vodnih teles podzemne vode (Uradni list RS, št. 63/2005).
32. Program sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Madžarska za obdobje 2014–2020. 2015. Dostop na: http://www.si-hu.eu/program_sl/category/cooperation_programme_interreg_v-a_slovenija/.
33. Program sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Avstrija za programsko obdobje 2014–2020 (predlog). 2015. Dostop na: http://www.si-at.eu/program_sl/category/cooperation_programme_interreg_v-a_slovenia-austria/.
34. Program sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Hrvaška za obdobje 2014–2020 (CP Interreg SI-HR). 2015. Dostop na: http://www.si-hr.eu/news_sl/detail/category/news/program_sodelovanja_interreg_v-a_slovenija-hrvaka_odobren.
35. Razvojni center Murska Sobota. 2014. Zelena Mestna občina Murska Sobota – Metodologija za pripravo Trajnostne urbane strategije za mesto Murska Sobota in naseljem mestnega območja Černelavci.
36. Razvojni center Murska Sobota. 2013. Vizija razvoja Mestne občine Murska Sobota 2020.
37. Razvojni center Murska Sobota. 2012. Program in strategija izoblikovanje ekološke skladnosti mest. Predlog pripravljen v okviru projekta 3 parki – 3 park.
38. Razvojni center Murska Sobota. 2012. Ukrepi za zaščito naravnih habitatov v urbanih območjih – povzetek izsledkov v okviru projekta 3 parki – 3 park.
39. Regionalna razvojna agencija Mura. 2015. Regionalni razvojni program. Dostop na: http://www.rra-mura.si/prenosi/RRP%202014-2020_1.0_maj%2015%20FINAL.pdf
40. Simoneti. *Maja*. 2000. Narava v mestu / med načrtovanim in spontanim. Dostop na: <http://www.dkas.si/?id=3,9,42>.
41. SLO NEP, 2012. Čista in kakovostna pitna voda. Dostop na: <http://www.slonep.net/gradnja/instalacije/cista-in-kakovostna-pitna-voda>.
42. SURS. 2013. Pregled po mestnih območjih. Ljubljana: Statistični letopis Republike Slovenije 2013.
43. The European Parliamentary Research Service. 2014. New territorial instruments on cohesion policy: CLLD and ITI. Dostop na: <http://epthinktank.eu/2014/07/09/new-territorial-instruments-on-cohesion-policy-clld-and-iti/>. 9. 7. 2014.
44. Tihec. Simon. 2012. Kaj dihamo v mestih. Dostop na: <http://varcevanje-energije.si/ekoloska-zavest-cloveka/kaj-dihamo-v-mestih.html>.
45. Umanotera. 2012. Za zeleni razvojni preboj. Plan B za Slovenijo 4.0. Prispevek za strategija razvoja Slovenije 2014–2020.
46. Umanotera. 2015. Trajnostne skupnostne prakse; Katalog dobrih praks. Ljubljana: Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, 2015.
47. Umanotera. 2012. Ogljični odtis. Dostop na: <http://www.umanotera.si/index.php?node=263>.
48. Umanotera 2007. Ogljučni odtis – Uvod za podjetja in organizacije. Dostop na: http://www.umanotera.org/upload/files/Ogljicni%20odtis_1.pdf.
49. UNEP. 2012. Green Economy Report. Dostop na: <http://www.unep.org/greeneconomy/greeneconomyreport/tabid/29846/default.aspx>
50. Wikipedia, 2012. Trajnostni razvoj. Dostop na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Trajnostni_razvoj.
51. Uredba (EU) št. 1300/2013 Evropskega parlamenta in sveta z dne 17. decembra 2013 o Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1084/2006.

52. Uredba (EU) št. 1301/2013 Evropskega parlamenta in sveta z dne 17. decembra 2013 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in o posebnih določbah glede cilja "naložbe za rast in delovna mesta" ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1080/2006.
53. Uredba (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in sveta z dne 17. decembra 2013 o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006.
54. Uredba o porabi sredstev evropske kohezijske politike v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2014–2020 za cilj naložbe za rast in delovna mesta sprejeta 17. 5. 2015.
55. Uredba o podrobnejši vsebini in načinu priprave načrta upravljanja voda (Uradni list RS, št. 26/06, 5/09).
56. Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda Ur.l. RS, št. 123/2004 (142/2004 popr.)(Ur.l. RS, št. 68/2005, 77/2006, 71/2007, 85/2008, 104/2009).
57. USA Environment Protection Agency. 2012. Green American Capitals. Dostop na: <http://www.epa.gov/dced/greencapitals.htm>.
58. Wikipedia, 2012. Zelena politika. Dostop na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zelena_politika.
59. Wikipedia, 2012. Eco-cities. Dostop na: <http://en.wikipedia.org/wiki/Eco-cities>.
60. Wikipedia, 2012. Sonaravna mesta. Dostop na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Sonaravna_mesta.
61. Wikipedia, 2012. Zero Waste management. Dostop na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zero_waste_management.
62. Zakon o graditvi objektov (Uradni list RS, št. 102/04 – uradno prečiščeno besedilo, 14/05 – popr., 92/05 – ZJC-B, 93/05 – ZVMS, 111/05 – odl. US, 126/07, 108/09, 61/10 – ZRud-1, 20/11 – odl. US, 57/12, 101/13 – ZDavNepr, 110/13 in 19/15).
63. Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo.
64. Zakon o varstvu kulturne dediščine.
65. Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1C).
66. Zakon o varstvu arhivskega gradiva ter arhivih – ZVDAGA.
67. Zakon o spodbujanju razvoja turizma (Ur.l. RS, št. 02/04).
68. Zakon o javnih financah (Ur.l. RS, št. 79/99 s spremembami in dopolnitvami).
69. Zakon o računovodstvu (Ur.l. RS, št. 23/99 in 30/02).
70. Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (Ur.l. RS, št. 24/03 s spremembami in dopolnitvami).
71. Zakon o vodah (ZV-1), Uradni list RS, št. 67/02, 57/08-ZV-1A.
72. Zakon o varstvu okolja (ZVO-1-UPB1), Uradni list RS, št. 39/06, 70/08-ZVO-1B.
73. Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (ZSKZ), Uradni list RS, št. 10/1993, 1/1996, 23/1996, 91/2007, 77/2008, 8/2010, 56/2010.
74. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2), Uradni list RS, št. 20/2011, 57/2012.
75. ZRMK. 2012. Kriteriji za trajnostno gradnjo in zeleno javno naročanje. Dostop na: <http://www.gi-zrmk.si/zrmkinstitut/pdf/Kriteriji-za-trajnostno-gradnjo-in-zeleno-javno-narocanje-GI-ZRMK.PDF>.

6. PRILOGA: POBUDE IZ DELAVNIC NAJŠIRŠE JAVNOSTI

Podane so glavne ideje in pobude glede priprave projektov, ki so bile podane na 16 delavnicah. Nekatere od teh idej in pobude so enake vsebini, ki jo je zaznala že tudi mestna uprava in vnesla v vsebino RRP 2014–2020.

Brez izjeme pa meščani ugotavljajo, da je nujna celovita revitalizacija in obnova mestnega jedra; nov prometni režim v mestnem središču in sanacija cestišča in pločnikov ter ostale urbane opreme; usmerjevalni in informacijski sistem; ukrepi za boljšo kakovost zraka, vode in tal; več zelenih površin v mestu in nov urbanistični načrt, ki bo v ospredje postavil človeka.

Nujna je tudi vsebina v mestu, ki bo namenjena tako obiskovalcu kot domačinu; vsebina, ki bo omogočala druženje in preživljanje prostega časa na prostem.

Identificirani prednostni investicijski projekti do leta 2023:

- Revitalizacija in obnova mestnega središča (Slovenska ulica, Zvezna ulica, Kocljeva ulica, Trg kulture, Slomškova ulica, Cankarjeva ulica, Ulica Staneta Rozmana, Cvetkova ulica, Gregorčičeva ulica, Kardoševa ulica, Lendavska ulica, Mojstrska ulica).
- Daljinsko ogrevanje v mestu Murska Sobota.
- Revitalizacija Turističnega centra Fazanerija.
- Sanacija degradiranega območja Soboško jezero.
- Revitalizacija Letališča Murska Sobota.
- Zeleni pasovi in drevoredi ob avtocestah in vpadnicah v mesto.
- Ureditev infrastrukture v naselju mestnega območja Černelavci.
- Preselitev zbirnega centra za odpadke izven območja Komunale, d. o. o.

Identificirani prednostni kombinirani in neinvesticijski projekti do leta 2023:

- Strategija trajnostne mobilnosti.
- Priprava spremembe OPN.
- Strategija trajnostnega kulturnega razvoja mesta M. Sobota.
- Strategija trajnostnega turističnega razvoja mesta M. Sobota.
- Informacijski in usmerjevalni sistem.
- Revitalizacija mestne tržnice.
- Sanacija in sprememba namembnosti nekdanje trgovine Lip Bled v središču mesta.
- Ureditev novega prostora za vrtičkarje.
- Ureditev območja reke Ledava.
- Obnova, načrt postavitve in postavitve umetnin iz dediščine tovarne Mura.
- Energetska svetovalna pisarna za občane.

Glavne ideje meščanov na področju EKONOMIJA

Podjetništvo in gospodarstvo:

- Občina naj ustvarja pogoje za poslovanje (infrastruktura, prometne povezave, viri energije, dialog z DUTB, bankami, stečajnimi upravitelji, formiranje gospodarskega foruma pri županu, uveljavitev M. Sobote kot regijskega središča, zapolnitev praznih prostorov v mestu, nič več kioskov itd.).
- Razvoj vsebin v mestnem središču (Slovenska ulica – ulični festivali, kulinarika, ulične prireditve, sejmi, povezovanje vsebin ...).
- Razvoj mestnega središča.
- Povezovanje šolstva in gospodarstva.
- Strateška usmeritev v izkoriščanje geotermalne energije.
- Izgradnja vzhodne obvoznice.
- Posodobitev prostorskega načrta na aktualno stanje.
- Obnova in modernizacija Letališča Murska Sobota.
- Investicije v turizem – Turistični center Fazanerija in Soboško jezero.
- Razvoj socialnega podjetništva.
- Zagon lokalne ekonomije.
- Zeleno naročanje in dajanje prednosti domačim ponudnikom in izvajalcem s strani javnih institucij.
- Informacijski in usmerjevalni sistem.

Turizem in mesto:

- Turistično informacijsko središče (odprto 7 dni v tednu od 8.00 do 20.00 z regijsko ponudbo izdelkov in spominkov).
- Oživitev mestnega jedra z vsebino (Slovenska ulica – ulični festivali, kulinarika, ulične prireditve, sejmi, povezovanje vsebin ipd.; razvoj primernih vsebin za Trg kulture, grad Murska Sobota, mestni park ...).
- Razvoj vsebin za večje dogodke v Fazaneriji (stadion in kopališče), Soboškem jezeru, Letališču Murska Sobota in Dvorcu Rakičan.
- Dvig kakovosti osrednjima sejmoma v mestu (Trejzino in Miklošovo senje) ter razvoj mesečnih sejmov.
- Zapolnitev raznih prostorov v mestnem jedru.
- Prepoved širitve kioskov oz. odstranitev obstoječih, odstranitev tekstilne tržnice iz mestnega jedra in posodobitev obstoječe tržnice.
- Pokriti plavalni bazen in sanacija letnega kopališča.
- Reševanje problema vandalizma – nujna večja angažiranost policije.
- Učinkovitejše čiščenje mesta.
- Informacijski in usmerjevalni sistem (postavitev t. i. rjave table na avtocesti).
- Povezovanje okoliških zdravilišč z Mursko Soboto.
- Večji poudarek pri trženju kulturne dediščine od mlajše kamene dobe naprej.

- Razvoj segmentov v turizmu (kolesarski turizem; pohodništvo; rekreacija; šport; verski turizem; multikulturalnost prostora; otroško doživljajsko mesto – razvoj maskote zlatega jabolka, izkoriščanje Musterjevih likov, lov na zaklad ...; naravovarstveni turizem – opazovanje ptic, divjih živali, živalski vrt z avtohtonimi vrstami, fotosafari, park, mestna vrtnarija ...; ribolovni turizem; hitri tečaji prekmurščine; poudarjanje prekmurskega jezika; turistične vozovnice; letni kino ...).
- Mestna kavarna, jazz klub, plesni večeri ...
- Turistična vodenja po mestu.
- Turistično promocijska strategija mesta.
- Izposoja koles pri ponudnikih turističnih storitev.
- E-polnilnice pri ponudnikih.

Kmetijstvo:

- Spodbujanje samooskrbe – organizacija lokalne oskrbe (tržnica naj bo ponudnikom in potrošnikom prijaznejša); razvoj novih tržnic v mestu – npr. na Lendavski preko OOO MS.
- Varovanje naravnih virov (voda, zemlja, zrak): spodbujanje ekološkega kmetijstva, previdno in skrbno načrtovanje namakanih sistemov.
- Urbani vrtovi – pridelava zelenjave.
- Urbani sadovnjaki.
- Urbano čebelarstvo.
- Urbani okrasni vrtovi.
- Mestna vrtnarija (lastna oskrba, turistična prodaja – npr. prodaja rastlin iz mestnega parka ...).
- Večji dialog Mestne občine Murska Sobota s Panvito, d. d., in velikimi kmetijami pri načrtovanju.
- Zeleni pasovi ob avtocesti (vzpostavitev zelenih pasov v obsegu 15–20 m; pretehtati idejo hitrorastočih rastlin, ki se lahko na 2–5 let žanjejo za lesno biomaso – kombinirana saditev).
- Vračanje pasike nazaj na polja – subvencije.
- Spodbujanje partnerskega kmetovanja.
- Omogočanje start-up kmetij.
- Promocija domačih pridelkov in izdelkov ter osveščanje potrošnikov.
- Dialog Mestne občine Murska Sobota s Kmetijsko gozdarsko zadrugo, z inšpekcijami ter s Biotehniško šolo.
- Subvencioniranje ekoprojektov.
- Zeleno naročanje in dajanje prednosti domačim ponudnikom javnih institucij.
- Podpora občine projektom kot so Diši po Prekmurju.
- Vključevanje lokalne ponudbe hrane v sejme (Miklošovo, Trejzino, Festival jabolka, mleka in mlečnih izdelkov).
- »Odprta kuhinja« – (predlog slogana: »Gesti v mesti«), kulinarčni dogodki.

Glavne ideje meščanov na področju VAROVANJA OKOLJA, NARAVNEGA IN KULTURNEGA BOGASTVA

Varovanje naravne in kulturne dediščine:

- Informacijski in usmerjevalni sistem + t. i. rjava tabla.
- Promocija dediščine.
- Pokrajinski arhiv, digitalni arhiv.
- Pomurski zavod za varstvo kulturne dediščine.
- Regijski park Mura.
- Zeleni koridorji.
- Mesto v naravi – Fazanerija – varovanje.
- Institucija »Mestnega arhitekta«.
- Skrbna obnova mestnega jedra.
- Fond za obnovo fasad zasebnih hiš kulturne dediščine in ukrepi zoper tiste, ki ne skrbijo za svojo tovrstno lastnino.
- Varovanje mestnega parka – ponoven razmislek o ograji in nočnemu zapiranju parka.
- Osvestiti, da je mestni park kulturna dediščina.
- Preselitev MIKK.
- Prireditve v parku naj so le čez dan.
- Učinkovitejša čiščenje parka.
- Boj proti vandalizmu.
- Osvetlitev kulturnih hramov kot sta PIŠK in GMS.
- Podpora MOMS pri sofinanciranju EU projektov, ki jih pridobijo javni zavodi.
- Večja angažiranost policije.
- Dostopnost kulturne dediščine tudi za invalidne osebe.
- »Pametna« vsebina v prazne prostore kulturne dediščine.
- Sprememba odloka o naravni in kulturni dediščini.

Varovanje okolja in naravnih habitatov:

- Mestna občina Murska Sobota naj ukrepa glede množice oddajnikov v centru mesta – elektromagnetno sevanje.
- Sanacija mestnega jedra s smiselnim nameščanjem t. i. poroznega tlakovanja za čim hitrejša ponikanje deževnice – problem mešanega sistema in prenos finančnega bremena na občane.
- Razmislek o zbiranju deževnice v mestnem jedru za namakanje javnih zelenih površin.
- Ureditev reke Ledave (Šiftarjev mlin – jez), renaturacija.
- Analiza habitatov v mestu.
- Analiza invazivnih rastlin in vrst v mestu.
- Optimiranje čistilne naprave.
- Zadrževalniki vode ob poplavah – skrbno načrtovanje.
- V fazo načrtovanja sanacije in obnove Soboškega jezera je nujno vključiti ukrepe za varovanje vodnih ptic.
- Spodbujanje ekokmetijstva in umik intenzivnega kmetijstva s praga mesta in primernih naselij mestne občine – dialog s Panvito, d. d., in kmeti.
- Problem Vodovoda sistema B, kjer plačujemo dražjo vodo, ki se zaradi nerabe potem izliva po Goričkem – inšpekcije naj so aktivnejše pri ljudeh, ki jim je bila vodna pravica odvzeta zaradi izgradnje sistema.
- Problem požiga trave v naravi.

- Problem hrupa v mestu – drsališče (agregat), kršenje odpiralnega časa.
- Dokončanje sanacije razsvetljave po mestni občini Murska Sobota.
- NE svetlobnim reklamam.
- Hrup iz območja železniške proge – protihrupni ukrepi.
- Zeleni pasovi ob avtocesti.
- Vzpostavitev zelenih pasov do mesta in čez mesto.
- Mestna vrtnarija.
- Dvoredni drevoredi.
- Večja ozelenitev mesta.
- Spodbujanje novih parkov na degradiranih območjih.

Prostorski načrt & degradirana območja:

- Ožvitev mestnega središča in življenja v njem.
- Prostorska ureditev in sanacija mesta.
- Uvedba institucije »Mestni arhitekt« z vizijo za nadaljnjih 50 let.
- Vključitev javnosti – redni forumi in sooblikovanje.
- Spremembe v mestu terjajo tudi rušitev objektov – nujnost sredstev za odkup in nova stanovanja ko gre za stanovanjski objekt.
- Murska Sobota je »mesto kioskov«, kar je ob praznih prostorih v mestnem središču nesmisel – nujno je kioske omejiti oz. obstoječe umakniti.
- Revitalizacija Slovenske ulice je nujna.
- Zavedanje, da je Murska Sobota središče regije in da se tako mora tudi obnašati.
- Industrijska cona – nujna vzhodna obvoznica.
- Fazanerija – revitalizacija.
- Sobota sever – razvoj.
- Spoštovanje načela javno nad zasebnim interesom.
- Urejanja prostora se moramo lotiti interdisciplinarno.
- Ohranjanje vedut – drevoredi.
- Urbanistični načrt – natečaj.
- Zagotavljanje kontinuitete na Novakovi dediščini.
- Zgoščevanje mestnega središča – zapolnitev praznih prostorov.
- Problem prvovrstnih kmetijskih zemljišč, ki segajo do praga mesta.
- Skrbno načrtovanje Turističnega centra Fazanerija zaradi tamkajšnjega vira pitne vode.
- Čistilna naprava za »poliranje« pitne vode v Fazaneriji.
- Skupna rešitev problematike pitne vode.
- Skrbno načrtovanje namakalnih sistemov.
- Tovarna Mura – ohranitev objektov in okolice.
- Problem dostopnosti šol – OŠ II, Glasbena šola Murska Sobota.
- Glasbena šola Murska Sobota ima pomanjkanje prostorov – predlog, naj se iz stečajne mase Mure odkupi objekt nekdanjega podjetja Kroj oziroma delavnic na Cvetkovi ulici.
- Mesto je potrebno zaščititi pred t. i. komercialnimi centri.
- Spodbujanje ustvarjalnosti z malimi koraki in dobro vsebino.
- Slovenska ulica – razmislek kaj in kako z njo.
- Industrijska gradnja oz. njene možnosti privabljajo investitorje – učinkovitejša javna uprava.
- Mesto naj vlaga tudi v zelene površine.
- Trajnostna mobilnost – več prostora za sprehajalce in kolesarje.

- Izkoriščanje geotermalne energije – koncept.
- Promet skozi mesto – ureditev mirujočega prometa v središču mesta.
- Vsebine je potrebno podrobno pogledati (infrastruktura, ideje, kadri, št. prebivalcev).
- Potenciali nadgradnje obstoječega stanja – analiza.
- Sanacija zaščiteneih objektov – razpis za lastnike objektov kulturne dediščine.
- Projekte v mestu je potrebno povezati.
- Praznine v mestu se lahko do celostne rešitve določenega območja izkoristijo tudi za ureditev zelenih območij.
- Razdrobitev regije na več manjših občin je omajala tradicionalna omrežja, vezana na mesto Murska Sobota, kar je pretrgalo nekdanje vezi.
- Murska Sobota mora postati regijski motivator.
- Murska Sobota kot središče mora dajati pobude v regiji – prevzeti vodilno vlogo.
- Vlaganje v oba muzeja.
- Ustanovitev še kakšnega muzeja.
- Oblikovanje primernih priložnosti za razvoj na temo Miki Mustra (zabavišni park).
- Manjka označevalni in informacijski sistem v mestu.
- Podpreti je potrebno ustvarjalnost in vsebino.
- Spodbujati male trgovinice in kavarne ter ponudnike lokalne hrane v središču mesta.
- Več posluha za ustvarjalnost.
- Komunala in zdravstveni dom prostorsko ne sodita skupaj, zato je potrebno območje celostno urediti.
- Preseliti Zbirni center za ločeno zbiranje odpadkov.
- Preselitev Mladinsko informativnega in kulturnega kluba (MIKK) na drugo lokacijo.
- V središče mesta naj se povabi še kakšno drugo trgovsko hišo.
- Enotna podoba smetarnikov v mestu.
- Potopni ekološki odtoki.
- Ureditev podzemne garaže v središču mesta (nekdanja trgovina Lip Bled).
- Urbani vrtovi.
- Sanacija kanalizacije in vodovoda v mestu.
- Odpraviti težave z meteorno vodo ob nalivih.

OVE & URE:

- Ozelenitev mesta z drevesi in zeleni pas ob avtocesti.
- Energetsko pogodbenišvo.
- Daljinsko ogrevanje.
- Boj proti energetski revščini.
- Optimalnejše mesto za merjenje PM₁₀ delcev.
- Pilotna sanacija delavskega doma.
- Vzpodbujanje zelenih streh.
- Vzpodbujanje urbanih vrtov in parkov.
- Optimalna razsvetlitev mesta.
- Sprejetje strateškega načrta glede geotermije.
- Nujnost reinjekciranja uporabljene geotermalne vode.
- Podpora občanom pri vlaganju v energetske sanacije.

Glavne ideje meščanov na področju TRANSPORT & IKT

Promet in transport ter trajnostna mobilnost:

- Informacijski in usmerjevalni sistem.
- Park & Ride in parkirišča za avtodome.
- Mešani promet oz. shared space v centru mesta in NE trajnemu zapiranju ulic.
- Preboj Cvetkove ulice na Slovensko ulico in ureditev prometa na Cvetkovi ulici (Šavel center in Glasbena šola Murska Sobota).
- Izgradnja vzhodne in zahodne obvoznice in jasn NE severni obvoznici.
- Ureditev statusa Gregorčičeve ulice, kjer je vožnja prehitra, cestišče pa dotrajano.
- Več kolesarskih postajališč po mestu.
- Igrala (npr. gugalnice) na avtobusnih postajališčih, kje je to možno.
- Načrtovanje prometa v mestu na način, da bo v središče postavljen človek.
- Analiza poti pešcev in kolesarjev po mestu ter načrtovanje prometa glede na pridobljene rezultate.
- Ukinitvev prehodov za pešce na Kocljevi ulici in uvedba omejitve hitrosti 30 km/h.
- Kocljeva ulica ne sme postati dvosmerna.
- Na tržnici se ne sme več dovoljevati parkiranja – popoln umik vozil iz tržničnega prostora je nujen.
- Optimalnejši urnik javnega prevoza po mestu.
- Uvesti več con 30 km/h in odstranitev ležečih policajev.
- Omejitev teže tovornih vozil na cestah po mestu.
- Načrtovanje avtobusnih postajališč ob izgradnji nove infrastrukture (Hofer – ob Kroški ulici).
- Novelacija prostorskega načrta.
- Potniški promet in povezovanje z ostalimi kraji v Sloveniji; meddržavni potniški promet.
- Postavitev več klopi po mestu za gibalno ovirane pešce.
- Invalidom prijazno mesto.
- Za omejevanje dostopa naj se namesto zapornic v središču mesta uvedejo potopni stolpiči.
- Odstranitev robnikov v mestnem jedru in izravnavo cestišča in pločnika v mestnem središču.
- Nujnost institucije »Mestnega arhitekta«.

IKT:

- Nadgradnja portala Pomoč občanu.
- Prehod MOMS na odprto kodo.
- WI-FI v mestu za obiskovalce in turiste (v mestnem središču).
- Invalidom prijazna spletna stran MOMS.
- Zaposlitev IKT strokovnjaka na MOMS, ki bo pokrival MOMS in vse javne zavode.
- E-zdravstveni dom, e-bolnica, e-lekarna.
- Aplikacija »pametni župan«, »pametni uradnik«.
- Izgradnja optičnega omrežja v mestni občini Murska Sobota – lastnih omrežij MOMS.
- Odprtokodna knjižnica, digitalna PIŠK, digitalni arhiv.
- Povezava z izobraževalnimi institucijami – manjka kakovostni kader.
- Razvoj digitalnega mesta.
- Vsi prihodnji infrastrukturni načrti naj se testirajo preko simulacij.

Glavne ideje meščanov na področju ŽIVLJENJE IN BIVANJE.

Sociološki vidik:

- Dnevni centri za starostnike oz. invalide.
- Mesto naj postane kraj za srečevanje (šahovske mize, klopi, igrala, fitnes ...).
- Problem pojava velikih praznih zasebnih hiš, kjer biva po en starostnik – razvoj stanovanjskih skupnosti, fond nepremičnin.
- Problem brezdomcev – priskrbeti prenočišča za brezdomce.
- Center za odvisnike.
- Potreba po varovanih stanovanjih.
- Invalidom prijazno mesto.
- Mladim prijazno mesto (stanovanja, zemljišča za gradnjo ...).
- Integracija migrantov.
- Večja angažiranost NVO.
- Dostopnost za invalide.
- JSS naj naredi seznam praznih nepremičnin v mestu.
- Problem praznih stanovanj v državni lasti.

Izobraževanje in predšolska vzgoja:

- Sanacija prizidka OŠ III.
- Odpiranje dvorišč šol širši javnosti.
- Sanacija OŠ IV in prizidka.
- Povezovanje srednjih šol z gospodarstvom.
- Odkup objekta nekdanjega podjetja Kroj na Cvetkovi ulici za potrebe Glasbene šole Murska Sobota.
- Ureditev prometa ob OŠ II in Glasbeni šoli Murska Sobota.
- Ureditev igral ob OŠ III in sanacija telovadnice.
- Ureditev telovadnice TVD Partizan.
- Staršem prijazni delovni čas vrtcev in OŠ.
- Problem vrtca na Gregorčičevi ulici – prometnica.
- OŠ naj bi imele samo enega direktorja in upravo.

Kultura:

- Osvetlitev GMS in PIŠK.
- Vlaganje v kulturne institucije.
- Sanacija GMS.
- Regijski arhiv.
- Pomanjkanje prostorov (PMMS, GMS, Glasbena šola Murska Sobota).
- Preselitev MIKK.
- Promocija dediščine, arheološki muzej.
- Osveščanje javnosti pred vandalizmom.
- Program za oživitev Slovenske ulice.
- Mesto modernega plesa.
- Strategija na področju kulture.
- Katere so ključne vsebine na področju kulture.

- »Kulturna vzgoja« prebivalcev in boj proti vandalizmu.
- Vlaganje v razvoj programov, posameznikov in mladih umetnikov.
- Sprememba prakse dodelovanja sredstev.
- Koordinacija dogodkov.
- Prekmurski jezik.
- Podpora kreativni industriji.
- Skrb za dediščino.
- Krepitev ponudbe klasične glasbe.
- Povezovanje institucij in umetnikov.
- Načrt postavitve umetnin iz Murine dediščine v mestu.
- Načrtna podpora določeni umetnostni smeri in načrtna časovna podpora.
- Podpora ustanovitvi simfoničnega orkestra Glasbene šole Murska Sobota.
- Prostor za ustvarjalce, akademske slikarje ...
- Podpora projektom s strani MOMS, ki so pridobljeni iz EU.
- Multikulturni center.
- Prostor stalnim zbirkam in promocija le-teh.
- Posodobitev grajske gledališke dvorane.
- Povezovanje, dialog in še več premišljevalnic (posebej ob ustvarjanju kulturne strategije).

Stanovanjska politika:

- Povečanje najemniškega fonda stanovanj (stare velike hiše).
- Bivalne enote za posebne potrebe (varna hiša).
- Neustrezna umeščenost stanovanj v mesto.
- V prihodnje naj se več ne načrtuje strnjena stanovanjska gradnja, ker zanjo ni potrebe.
- Stanovanjska politika se ne sme prepustiti kapitalu – odločen NE prostorskemu načrtu za gradnjo strnjenih blokov na Lendavski ulici – sprememba prostorskega načrta.
- Družbeno učinkovito načrtovanje stanovanjskega predela mesta.
- Ureditev razmer glede arhitekturnega načrtovanja gradenj v mestu (funkcionalnost nasproti umetniški inspiraciji).
- Poveča se naj angažiranost mestnih četrti.
- Vzpostavitev neodvisne institucije »Mestni arhitekt«.
- Problem elektromagnetnega sevanja v mestu.
- Pred sprejetjem novih prostorskih načrtov naj se trajno uvede praksa organiziranja podobnih forumov, kot so bile premišljevalnice za TUS.

Šport:

- Sanacija kopališča in izgradnja pokritega plavalnega bazena.
- Optimizacija obstoječih športnih dvoran.
- Animacija mlade generacije za ukvarjanje s športom (delo s športnimi učitelji).
- Mesto nima dvorane, ki bi bila primerna za mednarodne tekme – nova dvorana je lahko večnamenska.
- Animacija sponzorskih sredstev – podpora MOMS.
- Težave z inšpekcijskimi službami – nujen dogovor z njimi ob podpori MOMS.

- Strategija športnega razvoja.
- Podpora športnim klubom, ki prosperirajo, naj je večja.
- Promocija športa.
- Plesno mesto.
- Postavitev pokritega teniškega igrišča.
- Ni ledenih površin za zimske športe.
- Razvoj Letališča Murska Sobota.
- Spodbujanje rekreacije.
- Spodbujanje rekreativnih aktivnosti v parku (tai chi, joga, chi-gong ...).
- Ulični teki.

Mladina:

- Ni mladinskega kluba oz. prostora za mladinsko skupnost ali mladinskega coworkinga – potrebujejo svoj prostor, ki bi ga upravljali sami (MIKK ni več namenjen mladini in mladi se v njem ne počutijo dobro).
- Mesto naj podpre mlade športnike, umetnike in talente.
- Mesto naj podpre spodbujanje neformalnega izobraževanja mladih in omogočanja prakse ter sistema mentorstva.
- Čim več premišljevalnic v prihodnje.
- Starejša generacija naj prisluhne potrebam mlade.